

cions d'una àrea urbana en comparar el tipus d'activitats dirigides a la satisfacció de les necessitats exteriors a la seva pròpia limitació espacial.

Les principals funcions resten involucrades dins la classificació següent: agrícola, militar, comercial, industrial, cultural, religiosa, estival i turística, terapèutica, administrativa i política, entre d'altres.

Una àrea urbana definida, com el veïnatge, és una agrupació que es defineix en base a la proximitat; però el seu fonament no es troba pas necessàriament en aquesta aproximació espacial. En moltes circumstàncies, una àrea urbana té una base sociològica professional (botiguers, menestrals, banquers...), ètnica (gitanos, immigrants...) o social (barraquista, obrer, ric...).

Es així com, ens sembla, que el fonament definitori d'una àrea urbana, cal trobar-lo no solament per aquella proximitat, sinó també per la determinació sociològica que en dona la individualitat col·lectiva i encara per la distància respecte a un centre de referència.

La tendència a la diferenciació del teixit urbà i a la constitució de parcel·les diferenciades es fonamenta sobre l'allunyament ressentit i viscut. Això configura, en certa manera, la demanda d'equipaments i la creació de diversos serveis i accentua la individualització d'una àrea determinada en la seva organització i la seva forma. La formació d'un nucli d'equipaments autosuficients i del poblament col·lectiu que constitueix, té un efecte evident sobre els límits socials d'una àrea determinada.

Malgrat tot, la funció urbana d'un sector no s'identifica pas amb l'activitat econòmica preponderant en un sector, encara que s'ha de dir que hi ha evidentment un lligam entre la funció i l'activitat.

La funció urbana ve constituïda essencialment pel rol que juga un sector en el funcionament intern de la ciutat. Es així com es pot parlar de funció administrativa, de funció residencial, de funció de servei, de funció de treball, de funció d'esplai, de funció cultural...

Certs sectors de la ciutat han esdevingut verdaders pols privilegiats de conjunció de moviments que provenen de fora i de dins. Es a dir, una de les funcions externes o regionals de la ciutat es superposa en aquests sectors a la funció interna o urbana d'aquest sector. En el cas que ens afecta del possible futur districte de Martí Codolar, la funció terapèutica o hospitalària ultrapassa en gran manera les necessitats internes del sector i es tracta veritablement d'una funció d'àrea regional i molt més àmplia que la de la mateixa ciutat.

Es fa necessari distingir ara entre els serveis quotidians, els serveis semi-rars i els serveis rars.

Quan un sector o àrea urbana ofereix serveis rars, atreu una clientela que, en gran part, és exterior a la ciutat. Per altra banda, no passa pas el mateix pels sectors que ofereixen serveis semi-rars que atreuen essencialment i únicament els habitants de la ciutat. Per a certes funcions urbanes, per tant, es fa altament necessari determinar l'extensió de l'atracció; és a dir, les limitacions espacials de l'exercici de la funció. En definitiva, la funció dels serveis d'ús quotidià és compartida en general entre diverses unitats urbanes més o menys petites o nuclis d'habitaclles d'un espai urbà força limitat.

Hi ha molts pocs sectors que siguin totalment unifuncionals; però a la gran ciutat el que és relativament fàcil trobar és sectors que tendeixen a la unifuncionalitat. Una zona industrial on hi treballen persones que habiten a un altre sector, tendeix clarament a la unifuncionalitat. Una zona residencial, en canvi, ofereix amb la funció residencial, una distribució de serveis quotidians; aquesta associació de les dues funcions és molt forta i forma una combinació característica. Malgrat tot, hi ha problemes d'ajustament entre aquestes dues funcions; no sempre són de la plena satisfacció pels individus i per la col·lectivitat. Els costos econòmics, socials i humans d'aquestes adaptacions són sempre més o menys pesats.

A l'hora de l'anàlisi sectorial de les funcions, caldrà tenir compte de tres variables que, per tot el que portem dit, es fan completament indispensables de tenir presents: l'extensió de les funcions dels sectors (generals o particulars segons graus molt diversificats), el nombre de les funcions exercides (multifuncionalitat o unifuncionalitat) i la naturalesa d'aquestes funcions (residencial, de treball, de serveis, etc).

...

...

Tenint compte d'aquestes tres variables funcionals a les que hem fet referència -extensió, nombre i naturalesa-, podem definir el nostre possible futur districte de Martí Codolar com una àrea urbana que aconpleix clarament una funció residencial. Pel que respecte a Els Penitents, Sant Genís dels Agudells, el Parc del Vall Hebró, Montbau, La Teixonera, el Carmel, la Font d'en Fargues i Horta, aquesta funció residencial és totalment clara. Es tracta d'una residència obrera en general, amb una tendència cap a la residència mitja (dels quadres migs i empleats) indicadora d'una evolució clara cap a una terciarització pròpia i específica d'una societat cada

vegada més desenvolupada.

Aquesta funció residencial ve complementada, en tota la nostra àrea, per la resolució dels serveis quotidians propis d'una demanda típicament residencial: abastament alimentari i satisfacció primària i elemental de les necessitats educatives.

Cal notar, amb tot, que la unitat urbana d'horta afegeix dues característiques que ens semblen pròpies del seu caràcter històric; ens referim concretament a les activitats productives d'intercanvi, coincidint manifestament amb la proliferació de la petita indústria i, per altra banda, la gran abundància de petits comerços que expliquen precisament aquell fet de l'intercanvi.

Aquesta àrea que possiblement constitueixi raonablement un futur districte, té encara dues funcions importants que responen més aviat al que hem qualificat precedentment de serveis rars. Volem referir-nos explícitament a la funció terapèutica (Residència Sanitària de la Seguretat Social i Asil Hospital de Sant Rafel) i a la funció assistencial (Llars Anna Gironella de Mundet), que tant pel seu àmbit, com per les necessitats que cobreixen, com per l'extensió de les seves funcions, acullen una clientela que ja no es limita als termes ni de la nostra àrea ni a vegades de la ciutat de Barcelona. Tant la funció terapèutica com l'assistencial a compleixen uns serveis que són producte de la demanda d'un ventall de població de provinença molt llunyana.

En resum: des del punt de vista de la funcionalitat, la nostra àrea d'estudi és multifuncional, d'una extensió general o particular segons els casos i d'una naturalesa essencialment residencial amb tot el que el sentit de la paraula vol dir. A més, el nostre sector és un verdader pol privilegiat de conjunció de moviments de població que provenen de fora i de dins: hi ha en el seu si funcions externes o regionals de la ciutat que es superposen a la funció interna o urbana d'aquest sector.

Conclusions

La nostra àrea urbana estudiada té una lògica urbanística i social que, com hem intentat demostrar, obeeix a unes coordenades que poden justificar una administració i gestió amb una certa autonomia.

Pel que fa a l'amplitud del territori, es tracta d'una zona suficientment àmplia per a no col.lapsar la gestió i l'administració en un minifundisme eixorc i completament ineficient.

Quant a la topografia, és segurament un dels elements més significatius des del punt de vista geogràfic, puix que els promontoris muntanyosos que limiten, defineixen i encerclen el territori justifiquen una verdadera i real divisió administrativa puix que l'hi donen una tal coherència i unitat que reclamen una certa autonomia dintre una futura fragmentació de la ciutat.

Les unitats urbanes, delimitades a partir d'una complexitat de criteris entre els que no és pas un de menor la decisió presa per la Coordinadora d'Associacions de Veïns que fa la proposta, porta a prendre una sèrie d'opcions sobre les unitats naturals de vida que no ens deixa pas ben satisfets; hi ha massa interrogants, massa imprecisions i massa contradiccions entre el que semblava lògic i el que hi ha efectivament en realitat. A l'hora de tenir aquestes delimitacions ja sobre la taula, encara ens preguntem sobre la veracitat i l'ajustament real dels diversos blocs configurats; puix que, al costat d'operacions lògiques des de tot punt de vista, hi ha decisions sobre les que es fa molt difícil de veure'n la justificació. Concretament, encara estem pensant si els Ponitents entra plenament dintre la configuració d'aquest futur districte. El tema no és gens fàcil i és fa del tot necessari prendre opcions que sempre siguin susceptibles de modificacions posteriors després d'un consciencios debat.

L'accessibilitat, entesa com a propietat que possibilita l'intercanvi d'una àrea amb una altra dintre la ciutat mitjançant una xarxa vial adequada a les necessitats presents i als increments de la densificació del tràfic calculats pel futur, donada la seva dependència d'altres factors, constitueix una observació empírica que no pot justificar, de cap manera, la compartimentació del nostre districte com a unitat de descentralització urbana. La nostra àrea es troba talment condicionada pels accidents topogràfics que en fan precisament una de les zones de la ciutat de Barcelona amb accés més defectuós. Són més les perspectives de futur les que ens

permeten parlar d'una àrea accessible que no pas la situació actual.

Des del punt de vista sociodemogràfic, el nostre futur districte manté uns intervals raonables de població; és a dir, es troba dintre uns extrems que podrien fer que la gestió o fos massa inabastable o fos potser excessivament reduïda. L'embalum dels 117 mil habitants és efectivament un terme mig molt ponderat.

Per altra banda, la nostra àrea ubica un pes relatiu notable de les edats més joves, no solament per causa de la important immigració, sinó també pel fet d'ésser un lloc ^{que ha} ~~sofèrt~~ l'expansió urbanística que ha generat l'assentament de famílies joves o de recent creació. Sembla que actualment la pauta de natalitat disminueixi adoptant models de conducta propis dels autòctons i que, molt a llarg plaç, pot fer variar substancialment les coordenades demogràfiques de l'àrea. Les diferències observades entre els diferents barris que componen el que seria aquest futur districte estan directament lligades a l'origen urbanístic i constructiu dels mateixos: els polígons de nova creació com el Parc del Vall Hebró, part de Sant Genís dels Agudells i Montbau, on la incidència dels matrimonis joves ha comportat una reproducció corresponent amb tendència a decreixer a mesura que el polígon és més antic, per una banda; i els barris d'origen anterior molt més lligats al fet migratori que tendeix a acumular matrimonis de recent creació i d'altres de mitjana edat i tenen, per tant, una base infantil rellevant, sobretot pel que fa a les edats superiors als cinc anys, per l'altra banda.

L'anàlisi demogràfica ens autoritza a definir la nostra àrea, des del punt de vista social, com un lloc d'assentament de la classe obrera amb tot els matisos que calen. D'una banda, això és veritat quasi absoluta al Carmel, la Teixonera i les zones de Penitents i Sant Genís dels Agudells del peu de Collcerola, amb les seves característiques específiques com són l'hàbitat subintegrat o d'autoconstrucció (amb serioses transformacions a tenir en compte a partir del procés de qualificació de la classe obrera i de la mobilitat social conseqüent). Per altra banda, l'antic municipi d'Horta presenta uns components que condicionen aquella afirmació puix que la incidència de la petita burgesia industrial i comercial i dels càrrecs tècnics i directius obliga a matisar substancialment la veritat de tota l'àrea. Finalment, cal dir que la transformació urbanística posterior o ha remodelat l'habitable o ha generat formes poligonals que han lograt diversificar la seva demografia social, de tal manera que no s'ha caigut en la formació de "ghettos" urbans subintegrats. Aquesta creiem que seria ^e una gran dificultat per a fer un plantejament racional de la possible i hipotètica descentralització urbana del

sector.

Pel que fa a la població inactiva, el pes important de les classes passives ve donada al nostre possible futur districte per la significativa abundància de menors o estudiants -fruit d'aquella tendència demogràfica predominant de la població jove- i per una lleugera diferència favorable a les mestresses de casa. La nostra àrea és jove i, per tant, el pes relatiu dels jubilats és notablement inferior. Si tenim compte de les unitats urbanes que componen la nostra àrea, hem de dir que aquests menors i estudiants es fan notar favorablement al Carmel i a Montbau (aquí caldria veure la desviació provocada per la institució dels "Hogares Mundet"); el jubilats a Montbau (segurament encara per causa de la institució esmentada) i a Horta; les mestresses de casa sobresurten notablement al Carmel i una mica a Horta.

La morfologia urbana del futur districte, en la seva configuració actual, és un fenomen relativament recent; és a dir, de fa aproximadament 25 anys. L'allau immigratori rellevant es situa precisament en aquest darrer període esmentat. El de data més recent ha contribuït a configurar les unitats urbanes de la Teixonera, Carmel i Parc del Vall Hebró, amb una incidència notable dels andalusos i extremenys. Són precisament aquestes unitats, junt amb la Clota, les que acullen els contingents més notables de la important immigració que s'observa dintre la nostra àrea. De cara al projecte descentralitzador, aquesta zona de Barcelona disposa certament de les bases per a possibilitar un procés d'integració cultural; no ens sembla pas possible que, des d'aquesta perspectiva, hi hagi el risc de fragmentar un districte de la ciutat marcat per una perillosa homogeneïtat.

Pel que es refereix a l'habitable, queda inclòit dintre els límits d'aquest projecte de possible districte una gran diversificació tipològica. Des de la torreta ajardinada de la Font d'en Fargues o la vivenda autoconstruïda de la part alta de Sant Genís dels Agudells o les masies més o menys estructurades de la Clota; passant pel les edificacions entre-mitgeres d'Horta, el Carmel i la Teixonera; fins a les promocions poligonals de Sant Genís dels Agudells, de Montbau i del Parc del Vall Hebró. El conjunt de les modalitats constructives del nostre proposat districte no és pas uniforme, puix que respon fonamentalment a tres variables: l'època edificatòria, la clientela de destinació i la concepció constructiva de cadascuna

de les idees que hi han intervingut. Una lectura pausada i atent del conjunt d'aquestes idees, ens donaria una panoràmica heterogènea i definitòria d'un creixement urbà dependent dels processos ideològics que determinen les relacions socials en general i en un moment i època concrets.

Des de l'aspecte de la funcionalitat, la nostra àrea d'estudi és, certament, plurifuncional, d'una extensió general (pol privilegiat de conjunció de moviments de fora i de dins, almenys pel que respecta a les funcions terapèutica i assistencial) o particular (la naturalesa essencialment residencial amb tot el que de resolució de serveis quotidians suposa). Malgrat tot, aquesta funció residencial ve matisada al barri d'Horta per una bona quantitat d'activitats productives d'intercanvi, és a dir, de petita indústria i per la gran abundància de petits comerços que expliquen precisament aquell fet de l'intercanvi.

...

...

Creiem que una descentralització urbana hauria de tenir compte absolutament de l'antic municipi d'Horta, que hem anomenat de Martí Codolar, perquè tant la lògica urbanística com social aconselen seriosament que es prenguin com a unitats descentralitzadores, àrees de la ciutat que, d'una part, responguin a criteris d'homogeneïtat de l'espai i, d'altra part, afavoreixin una certa homogeneïtat socio-demogràfica.

Pel que hem estat dient, tenim la plena convicció que el nostre proposat districte presenta ambdues característiques de manera força clares. D'una banda, forma com un tot espacial homogeni que es presta a una gestió i administració autònoma i, per altra banda, presenta una diversificació demogràfica i social suficientment complexa per a no poder ésser considerat com una illa tancada i amb característiques definitòries massa globals i que podrien intensificar encara més la segregació urbana actual. Es per això que ens sembla que la iniciativa de la Coordinadora d'Associacions de Veïns de Martí Codolar mereix absolutament que sigui tinguda en compte.

BASES PER A UNA DESCENTRALITZACIÓ MUNICIPAL

Per a una descentralització administrativa cal tenir en compte ~~■~~ certs fets de dinàmica urbana irreversibles, ~~una~~ que les decisions polítiques que comporta la descentralització han d'afrontar una colla d'imponderables de caràcter ~~urbanístic i sociològic~~ urbanístic i sociològic si és que no volen esdevenir decisions al marge o d'esquemes a la realitat social de la gran ciutat. En aquest sentit, la complexitat de la problemàtica entorn ^{de} la descentralització és més que extensa i escapa, evidentment, a la reflexió que ara presentem i sotmetem a debat. La nostra tasca s'ha limitat a treballar, des de la perspectiva urbana i sociològica, ^{d'algun de ls} damunt ~~les~~ variables que creiem ^{que cal tenir} ~~han d'ésser tingudes~~ en compte a l'hora d'operar unes divisions de districtes tals que acompleixin ^{en} les bases mínimes i racionals per a poder definir amb exactitud i proporcionalitat les compartimentacions en les que ~~ha d'ésser dividida~~ ^{de dividir} la ciutat.

La nostra hipòtesi és que per portar a bon terme un procés de descentralització municipal i establir vies de participació ciutadana cal ~~considerar~~ que qualsevol projecte de divisió administrativa de la ciutat sigui sotmès ~~a la consideració~~ a les variables que intervenen en la determinació morfològica de les unitats urbanes. En aquest sentit ens sembla que un pla de descentralització ha de contemplar -a l'hora de procedir a una divisió zonal de l'espai urbà- els següents aspectes:

- 1.- Dimensionalitat territorial i demogràfica.
- 2.- ~~Condicionants topogràfics.~~ *Condicionaments topogràfics.*
- 4 - Formes d'accessibilitat i comunicació interurbana.
- 5 - Estructura de l'hàbitat.
- 9 - ~~Condicionants històrics~~ *Condicionaments històrics* de les unitats urbanes.
- 8 - Estructura demogràfica i composició social dels ciutadans.
- 3.- Delimitacions naturals dels barris.
- 6 - Funcionalitat urbana. *d'ab sectors urbans determinats*
- 10 - Dotació d'equipaments col·lectius i de centres cohesionadors.
- 7 - Consciència de pertinença.
- 11 - Canals de participació i integració urbana.

política

De aquests onze factors a tenir en compte, la nostra reflexió es centrarà només en algun ~~aspecte~~, volent deixar ~~per sentat~~ ^{ben clar} que el criteri de selecció no obeeix en absolut a una jerarquitització de major a menor importància en la seva incidència sinó simplement a un criteri de restricció d'espai i de temps. ^{De fet, entre aquests aspectes, s'ha de donar una interrelació i inclús una superposició; a dir, no hi ha competitivitat ni exclusivisme.}

4) Amplitud del territori i dimensió demogràfica

millor amb la
 Saura, 1987

Aparentment sembla que la definició del tamany òptim de les zones districtuals hagi d'ésser l'element prioritari i privatiu en el moment de procedir a una segmentació urbana. Tot i reconeixent el seu pes, creiem que ~~la divisió administrativa no es pot fer en absolut a partir d'un presupòsit més aviat a priori que assigni un embalum demogràfic i una dimensió territorial ideal que serveixi de patró en la divisió districtual. D'ésser així, aquesta variable seria considerada capdevantera i determinant en perjudici de les altres. Més aviat diríem que no pot existir un patró model aplicable a qualsevol gran ciutat, com tampoc dintre d'un sol casc urbà, i que, per tant, l'obtenció de districtes amb dimensions territorials i embalums demogràfics desiguals no ha d'implicar necessàriament una incoherència, si és que així ho exigeixen els altres factors intervinents. En aquest sentit, tan l'extensió geogràfica de les noves zones com el seu pes demogràfic hauran d'ésser determinats a partir de l'anàlisi concreta de la realitat ~~urbanística i social~~ urbanística i social de la ciutat i dels seus barris.~~

En segon lloc, ens sembla important relativitzar, també, la importància dels tamanys òptims en funció de la mateixa voluntat descentralitzadora. En efecte, la qüestió clau ^{no} ~~està~~ en posar de relleu l'objectiu i el contingut del fet descentralitzador. Si per aquest cal entendre l'establiment d'un canal de comunicació entre els veïns i el Municipi (creació d'oficines d'informació i recepció de propostes ciutadanes a gestionar en el seu cas en ^{el cas de l'interior} la sota de l'Ajuntament) o bé l'establiment d'associacions consultives o destinades a intensificar la vida de veïnatge, aleshores les unitats territorials convindria que fossin de tamany molt reduït i adequades especialment als barris naturals. Ara bé, si la voluntat descentralitzadora ~~pot~~ ^{amb} ~~per~~ ^{uns} objectius molt més ~~profunds~~ ^{profunds} i vol

aconseguir una divisió territorial municipal amb capacitat autònoma de decisió i gestió sobre diversos serveis i funcions municipals, aleshores convindrà que tals unitats o districtes siguin d'una dimensió superior i compreguin diverses unitats urbanes. Ara bé, l'obtenció de zones molt àmplies pot fer que el problema derivat del multifraccionament apuntat en el cas de considerar com més adients els barris naturals, es capgira en sentit contrari, en tant que això implicaria -a més d'un embalum demogràfic extraordinari- una heterogeneïtat socio-urbanística que comportaria, per un costat, greus dificultats per una gestió eficaç i, per l'altre, no aconseguiria possiblement cap tipus de participació ciutadana, al perdre els vincles d'aglutinament dels diferents barris.

Es per això que hom creu que en qualsevol cas -deixant en segon terme la necessitat d'assenyalar màxims i mínims demogràfics i ~~geogràfics~~ ^{territorials} - una reordenació territorial i administrativa descentralitzadora hauria de contemplar a nivell d'amplitud territorial dels districtes els següents criteris:

a) Superació de l'àmbit de barri en tant que unitat urbana de reduïda dimensió que implicaria disfuncions més que notables: 1) Multifraccionament administratiu; 2) reducció del contingut del centralitzador a tasques d'informació i recepció de propostes, d'animació de barri ~~ixdaxgestiódaxserveisxcolxlectiusxexclxusivament d'àmbitdaxbarri;~~ 3) Inviabilitat en la planificació i gestió de serveis col·lectius d'àmbit superior als d'ús exclusius dels barris; 4) foment de les dificultats d'integració urbana de barris particularment marginats.

b) Comprensió d'un nombre no determinat de barris en funció de les relacions de veïnatge dels mateixos i de la coherència interior de l'àrea, en base a una homogeneïtat. Aquesta homogeneïtat no s'ha d'entendre en sentit segregacional (consolidació a nivell administratiu de "ghettos" ja consolidats a nivell urbà), sinó tot al contrari, és a dir, la configuració d'unitats territorials amb capacitat de desenvolupar una vida integrativa pròpia a nivell ~~districte~~ ^{de districte} fomentant relacions de veïnatge alhora que potencia la vida de barri.

c) L'amplitud territorial dels districtes haurà de contemplar les formes d'accessibilitat i comunicabilitat de les unitats urbanes respectives així com la possibilitat de dotació i planificació de centres d'aglutinament d'àrea, principalment equipaments col·lectius d'àmbit de districte, esportius, escolars, assistencials, etc.

2. Topografia

És obvi que la geografia física condiciona la configuració i el desenvolupament d'una ciutat. A Barcelona, concretament, el curs dels dos rius, la sortida al mar, la ~~carena del Tibidabo~~ ^{serralada de} i Collserola i ~~els~~ ^{la carena} Turons ha condicionat fortament la seva morfologia. Creiem, doncs, que el relleu i ~~demés~~ ^{intave} accidents geogràfics tenen una incidència notable en la configuració de les unitats urbanes des d'un doble aspecte: el desnivell del terreny i l'orientació dels barris respecte del centre urbà. Pel que fa al desnivell del terreny urbà, disposem d'una gradació que ens va des ~~els~~ ^{des} terrenys planers aptes pel creixement industrial i urbà, fins a terrenys amb forts desnivells que condicione ~~n~~ ⁿ extraordinàriament la tipologia de la vivenda ~~la~~ ^{intave} funcionalitat i l'accessibilitat, i per tant seràn els llocs on ~~la~~ ^{intave} variable topogràfica ~~esdevé inter-~~ ^{venent} ~~venent~~. Pel que fa a l'orientació dels barris pensem que la posició i direcció dels barris respecte el centre de la ciutat ~~resulten~~ ^{en} decisives ~~en~~ ^{en} la seva morfologia i ~~la~~ ^{poden ser-ho} seva estructura social; en aquest cas, ens trobem amb una gradació que va des del barri obert amb direcció i posició encarada al centre urbà fins al barri amagat, amb direcció i posició oposada al centre urbà.

3. Delimitacions dels barris

La disfuncionalitat de l'actual divisió districtual a Barcelona és més que notable a qualsevol nivell de consideració. Un dels aspectes més notables d'aquesta manca de correspondència entre una sectorització realitzada fa més de trenta anys i la realitat urbana de la ciutat passa per la inadequació ~~xxxxxxx~~ de la divisió actual respecte els barris naturals. Aconseguir, doncs, una ~~nova~~ ^{nova} divisió administrativa que contempli una correspondència entre aquesta i els barris històrics i els eixits en motiu del procés migratori ens sembla el principi més bàsic.

El problema de la delimitació dels barris naturals ens suggereix tres criteris fonamentals a tenir en compte: el respecte a les delimitacions naturals dels barris subjectes de constituir un districte; l'adequació de les seccions censals a les delimitacions dels barris, i la permanència dels límits dels mateixos en un espai de temps operatiu.

a) El respecte a les delimitacions naturals dels barris:

L'existència de barris en l'espai urbà és un fet innegable i tota divisió administrativa que els ignori i àdhuc els parteixi està destinada a romandre d'esquenes a la realitat sòcio-urbanística de la ciutat i condemnada, per tant, a no satisfer la demanda de descentralització que avui apareix com una necessitat.

Ara bé, el fet que, des de la formació de l'actual divisió administrativa fins ara, hi hagi hagut una dissociació extrema entre la vida municipalista dels districtes i les formes associatives dels barris naturals ha deixat en suspens una qüestió cabdal: els criteris objectius per una delimitació territorial dels barris. En la ~~mida~~ ^{mesura} en que la gestió municipal i el rebrot de vida associativa dels veïns en els darrers anys ha seguit per vies paral·leles, no s'ha fet precís en cap moment ^{a l'interior} ~~(en la seva)~~ del món administratiu la necessitat d'obtenir una acotació de les unitats urbanes, entre altres coses perquè en cap moment aquestes han estat considerades com a nuclis bàsics de la realitat ciutadana. Ara bé, en el moment ^{en} ~~que~~ ^{que} es proclama com a criteri bàsic l'adequació als barris en tant que elements de l'estructura sòcio-urbanística de la ciutat, el problema de les delimitacions passa a primera ^{pla} ~~plana~~ ^{pla.}

En aquest sentit es fa precís un treball exhaustiu i intens a doble nivell i que diverses instàncies hi han esmerçat ja gran atenció: en primer lloc, una elaboració dels criteris objectius a seguir en la localització ^{dels barris} (origen històric, vida associativa, elements diferencials de veïnatge, composició social, infraestructura urbana, etc); en segon lloc, una coordinació de les associacions i institucions implicades per arribar a una ^{avinença} ~~avinentesa~~ en el moment d'assenyalar uns límits damunt d'un plànol. ^(Referència a #411)

Pel que fa al primer aspecte creim que manca un aprofundiment teòric i una ~~estudi comparat~~ ^{estudi comparat} anàlisi comparada dels diversos estudis

realitzats sobre ~~l'area urbana~~ ^{l'area urbana} de Barcelona. Pel que fa al segon aspecte hom creu que és del tot imprescindible arribar a un acord, ni que sigui artificios, en aquells sectors ^{de la ciutat} on els criteris objectius no poden ~~assenyalar~~ ^{assenyalar} amb precisió un límit. És a dir, sovint un vial, un riu, una torrentera, una vessant, una construcció poligonal, etc., pot incidir molt clarament en la delimitació natural d'un barri talment que no ofereix cap dubte en aquest sentit; ara bé, la qüestió es planteja insoluble (o marginal) quan els límits han de seguir carrer per carrer, separant a nivell administratiu i associatiu allò que en la realitat no està tant separat. En altres paraules, els criteris socio-demogràfics, topogràfics, i urbanístics com també associatius en la delimitació dels barris pot permetre una localització -i àdhuc un límit- indiscutible en molt casos, però en altres no es podrà ~~assenyalar~~ ^{assenyalar} a partir d'aquests criteris si la delimitació ha de seguir per un carrer determinat o pel carrer del costat; en ~~que~~ aquest cas, doncs, la delimitació haurà d'ésser resultat d'una coordinació i ^{avinença} ~~avinencesa~~ entre les diverses entitats ciutadanes implicades.

b) Adequació de les seccions censals als límits dels barris:

La problemàtica apareguda a partir del poc respecte que fins ara ha tingut la divisió administrativa ^{envers} ~~entron~~ els barris de la ciutat, seccionant-los moltes vegades i menystenint la dinàmica interna dels mateixos així com les variables urbanístiques i socials base, es retroba en la manca de correspondència de les seccions censals amb les unitats urbanes. ^{essent} ~~Siguent~~ la secció censal la unitat estadística-contable, és del tot inviable que entre aquesta i les delimitacions dels barris que es fixin en un futur immediat hi hagi una manca de correspondència cartogràfica; manca que prové fonamentalment de la privació de l'element demogràfic com a únic criteri censal per un costat i, per l'altre, la poca recepció que fins fa poc ha tingut el barri en les instàncies ~~municipals~~ ^{municipals} com a element base de l'estructura urbana.

En la ^{mesura} ~~mida~~, doncs, que el procés democratitzador dels municipis grans tendeix a reforçar ^{la} incidència i el protagonisme dels barris en la vida administrativa de la ciutat, cal una reorganització de les seccions censals en base als límits dels barris naturals. Val a dir, entorn aquesta qüestió, que, en primer lloc, aques

ta tasca contribuiria -per fi- a una homogeneïtzació dels estudis per barris més que necessària i, en segon lloc, que aquesta tasca ^{cal portar-la} ~~es~~ ~~precis~~ ~~que~~ ~~es~~ ~~porti~~ a cap de manera immediata a fi de que el cens del 1980 contempli ja, per primer cop, la possibilitat d'un coneixement demogràfic-social barri per barri de la ciutat.

c) Permanència dels límits dels barris determinats.

És indubtable que la dinàmica urbana incideix en la vida dels barris i que lentament tenen lloc canvis morfològics en els mateixos. La transformació dels vials, la comunicació subterrània, els canvis en els sistemes ^{de vivenda} ~~de~~ ~~edificació~~ i intensificació de l'edificació, la dotació d'equipaments col·lectius, els moviments ~~de~~ migratoris, els canvis de composició social dels ciutadans, la dinàmica associativa dels veïns, etc. són elements que incideixen a llarg plaç en el canvi morfològic de les unitats urbanes. En aquest sentit, cal pensar que, efectivament, a llarg termini aquestes transformacions quantitatives i qualitatives poden significar la desaparició d'antics barris i el ^{naixement} ~~sorgiment~~ de noves unitats urbanes.

D'aquesta manera, la transformació i la dinàmica urbana posa damunt la taula una qüestió molt certa: el barri, en tant que categoria socio-històrica ultrapassa tota consideració nominal com és la d'uns límits territorials administratius-contables. És a dir, que si avui dia es porta endavant la tasca de recerca d'una nova adequació dels barris com a entitats a les delimitacions territorials i censals, ^{altres vegades} pot molt ben ser que a llarg plaç ~~s'arribi~~ ~~a~~ ~~una~~ ~~situació~~ de no-correspondència entre aquestes unitats urbanes i els límits geogràfics assignats.

Respecte ^a aquest problema, hom creu inviable una revisió puntual dels canvis morfològics apareguts en els barris subjectes de transformacions ràpides; més aviat creiem que és justificable, al menys a nivell administratiu i estadístic, el fet de que es proposi un interval llarg (superior al ~~desenri~~ ^{decenni}) per una nova rectificació dels límits dels barris.

Resumint, doncs, podem senyalar que per una nova divisió dels districtes de la ciutat ^{priva} ~~existeix~~ un element fonamental que és el de respectar els límits naturals dels barris. Tenint en compte que aquestes unitats han estat menystingudes per l'administració muni-

imprecisió

cipal, ens trobem avui dia amb una gran ~~imprecisió~~^{imprecisió} tant en la localització i identificació de les mateixes com, sobretot, ~~amb~~ amb unes delimitacions territorials ~~imprecises~~^{imprecises} i sovint ~~contràries~~. En aquest sentit cal, per tant, una tasca exhaustiva a nivell de ciutat que a partir de criteris objectius (demogràfics, urbanístics, socials i associatius) i a partir d'una ~~entesa~~^{entesa} entre les instàncies ciutadanes implicades (~~administració i associacions~~^{administració i associacions}) ens localitzi i delimiti aquestes unitats urbanes; localització i delimitació que ha de comportar, en primer lloc, una rectificació i adequació de les seccions censals i, en segon lloc, un procés institucionalitzador dels barris a llarg ~~plac~~^{termini} que permeti una major operativitat tant a nivell administratiu com estadístic, a fi de possibilitar una veritable i real planificació urbana.

4. Accessibilitat interior i exterior.

Molt condicionat per l'element topogràfic i per la comunicació subterrània, ens sembla que un aspecte important a tenir en compte és la forma d'accessibilitat i comunicabilitat dintre les zones districtuals a obtenir i entre cada una d'aquestes i la resta de la ciutat.

"frànt de pas"

A part de la comunicació subterrània, distingim en l'accessibilitat tres xarxes fonamentals: en primer lloc, la xarxa viària ~~important~~^{central} que ~~per~~^{te} finalitat comunicar -per vies ràpides- ~~distints sectors de la ciutat entre ells i amb l'extraradi~~^{distints sectors de la ciutat entre ells i amb l'extraradi} (grans vials i cinturons); en segon lloc, una xarxa de vials amples ~~estructura~~^{de} de manera que permeti una relativa fluidesa de tràfic i amb funció de servir directament els diferents nuclis ~~habitats~~^{habitats}; en tercer lloc, l'entramat de carrers que enllacen ~~amb~~^{amb la} la xarxa viària principal ~~amb~~^{amb la} secundària i que està en funció de la comunicabilitat dintre d'un nucli habitat determinat.

En aquest sentit ens sembla que una ~~divisió dels districtes~~^{divisió dels districtes} nova divisió dels districtes haurà de tenir en compte l'estat actual de la xarxa subterrània i viària, així com els plans fixats a mig i llarg ~~plac~~^{termini} sobre la mateixa ~~ja que la incidència~~^{ja que la incidència} ~~d'aquesta en la transformació de la vida dels barris apareix molt clara.~~^{d'aquesta en la transformació de la vida dels barris apareix molt clara.} D'altra banda, l'obtenció de nous districtes haurà de contemplar també les formes d'accessibilitat in-

terior, sobretot, la confluència i comunicabilitat entre els distints barris compresos i la possibilitat d'una convergència entorn ~~una~~ ~~una~~ àrea de serveis i d'intercanvi comercial. Aquest aspecte ens sembla d'una importància considerable ja que té uns efectes molt clars en la determinació de la vida associativa i el procés integratori dintre ~~del~~ de cada un dels districtes.

5) Tipologia de la vivenda

Pensem que la tipologia de la vivenda és pregonament expressiva i indicadora d'una determinada lògica en l'estructura urbana. La ciutat de Barcelona ha crescut com una taca d'oli, amb una expansió espontània i indiscriminada de tipus concèntric; a mesura que ens allunyem de l'Eixample Cerdà, ^(diciem tant la zona Sud-Oest) la qualitat de la vivenda disminueix ~~en bona part~~ progressivament; en arribar a la perifèria, on l'hàbitat subintegrat és evident, la deterioració de la vivenda, fins i tot la de nova construcció, esdevé incontestable.

És un fet que s'opera una vertadera segregació social a partir de la tipologia de la vivenda. Es tracta d'una subjacent polarització social, efectivament discriminadora, que determina una estratificació social. D'altra banda, ^{a la} ~~palès~~ també un ~~xxx~~ deteriorament ^{en} el casc antic i, en grau divers, ^{en} els antics municipis perifèrics, que moltes vegades constitueixen també veritables unitats d'hàbitat subintegrat.

Ens sembla que al menys quatre elements han incidit en aquest procés: En primer lloc, ~~la~~ urbanització ha desbordat l'equipament, és a dir, la celeritat del procés d'urbanització i la gran concentració d'activitats i de població no ha obtingut una inversió corresponent en equipaments urbans tan essencials com són la vivenda i els serveis. En segon lloc, l'augment accelerat ~~del~~ de la vivenda com a producte final prové de l'escassetesa relativa de sòl urbà, el mescat del qual està concentrat oligopolíticament. En tercer lloc, la gran estratificació de la demanda, que en la seva majoria té un nivell de solvència escàs donada la seva composició social. Per últim, el funcionament del sector sòl-construcció-immobiliàries, privilegiat pel procés d'acumulació i desenvolupament, i peça essencial en l'estratègia del gran capital financer i industrial.

6. Funcionalitat d'una àrea urbana

Un altre aspecte a tenir en compte en l'estudi i planificació d'una nova divisió municipal de la ciutat és el de la funcionalitat de les diverses àrees subjectes de divisió. La funcionalitat d'una àrea urbana és l'activitat predominant o conjunt d'activitats que es realitzen en ~~el seu interior~~ ^(el seu interior) ~~la seva zona~~ i que van dirigides cap a l'exterior. El concepte neix ~~per~~ ^o entendre un sector urbà com un òrgan que exerceix unes funcions dins la ciutat i, per extensió, dins la societat. Així, hom obté la determinació de la funció o de les funcions d'una àrea urbana en comparar el tipus d'activitats dirigides a la satisfacció de les necessitats exteriors a la seva pròpia limitació espacial.

Les principals funcions resten incloses dins la classificació següent: agrícola, militar, comercial, industrial, cultural, religiosa, estival ~~o~~ ^{residencial} turística, terapèutica, administrativa i política entre altres. La tendència a la diferenciació del teixit urbà i a la constitució de parcel·les diferenciades es fonamenta sobre l'allunyament ressentit i viscut. Això configura, en certa manera, la demanda d'equipaments i la creació de diversos serveis i accentua la individualització d'una àrea determinada en la seva organització i la seva forma. La formació d'un nucli d'equipaments auto-suficients i del pol col·lectiu que constitueix, té un efecte evident sobre els límits socials d'una àrea determinada.

La funció urbana ve ~~ve~~ ^{paper} constituïda essencialment pel ~~rol~~ que juga un sector en el funcionament intern de la ciutat. És així com es pot parlar de funció administrativa, de funció residencial, de funció de servei, de funció de treball, de funció d'esplai, de funció cultural, etc. Hi ha molts pocs sectors que siguin totalment unifuncionals, però a la gran ciutat ~~el~~ ^{paper} és relativament fàcil trobar ~~els~~ sectors que tendeixen a la unifuncionalitat. En base a això pensem que a l'hora de l'anàlisi de les funcions de les àrees caldrà tenir en compte tres variables que, per tot el que hem dit, es fa ~~fa~~ ^{de} completament indispensable ~~de~~ ^{les} tenir presents: l'extensió de les funcions dels sectors, el nombre de funcions exercides i la naturalesa d'aquestes funcions.

7 La consciència de pertinença a un sector urbà determinat

La vida col.lectiva és la que agrupa els individus i les seves relacions socials en una unitat urbana que té vida pròpia. Aquesta vida col.lectiva es fa patent quan hi ha manifestacions, cerimònies i reunions i es pot mesurar pel seu nombre, per la capacitat de convocatòria i per l'efecte ~~col~~ que té en la vida de les persones i de la col.lectivitat. Per tant, aquesta vida col.lectiva suposa institucions i organitzacions.

La intensitat de les institucions polítiques depèn d'una vida col.lectiva i de cohesió social preexistent i, al mateix temps, la vida política és factor de vida col.lectiva i de cohesió social; això en la mesura que la política incideixi sobre les necessitats i els interessos vitals, fonamentals, concrets i quotidians: infraestructura urbana, circulació, habitatge, equipaments de base.

Per a que es doni participació i integració col.lectiva cal que tots els habitants tinguin un sentiment de pertinença a la unitat urbana de referència i que aquest sentiment es tradueixi en un interès comú.

Hi ha d'altres sentiments de pertinença (nació-família-grups diversos) que són més vius; però, al mateix temps, es dona un fort individualisme molt desenvolupat en una societat com la nostra centrada en el consum. Per altra banda, hi ha algunes consideracions que són altament necessàries de fer si es vol ~~lograr~~ ^{aconseguir} atènyer els factors més disgregadors d'aquesta consciència de pertinença a una col.lectivitat urbana determinada; ens referim, en concret, a la mobilitat geogràfica, coneguda a través de l'índex de renovació geogràfica. Aquest paràmetre permetrà identificar la relació entre població estable i població fluctuant. A més, caldrà intentar respondre amb la màxima fiabilitat possible, a l'interrogant de saber: qui són de fet els estables?.

Aquesta mobilitat geogràfica cal posar-la en relació amb el tipus d'aglomeració de referència, amb la talla de l'aglomeració i amb la intensitat del seu creixement, és a dir, amb la mobilitat d'increment demogràfic.

Quan intentarem cercar una resposta a l'interrogant suara ^{plantejat} ~~evocat~~, farem les consideracions pertinents respecte al fet que l'arrelament en la col.lectivitat local dona als grups més estables un considerable ^{paper} ~~rol~~ i poder en els afers col.lectius. Quins contactes tenen els estables? Tenen ja una clientela constituïda (metges, advocats, funcionaris)? Quina edat tenen aquests estables?, (pensant que ~~la~~ migració sol ésser més aviat jove). Quina personalitat ofereixen aquests estables?, (pensant que solen ésser impermeables).

Els resultats d'aquestes recerques demogràfico-socials solen ésser

decisius, perquè la fluïdesa d'una determinada població comporta uns efectes sociològics que, si té una certa dimensió, genera un afluirament de la consciència col.lectiva i, per tant, de la mateixa personalitat urbana. La comunitat ~~inclosa~~ ^{inclosa i for} pot arribar a desaparèixer.

La feblesa de la participació dels habitants en la vida col.lectiva no és deguda a la indiferència essencial, sinó a la feblesa de la relació. Vol dir que manquen estructures integratives, manquen canals de comunicació. La conseqüència d'una política mal enfocada pot derivar cap a un tecnicisme paternalista i a una gran dosi d'irracionalitat.

Els canals de comunicació són determinats pels grups i les estructures intermediàries; cal, doncs, estudiar les formes i les institucions de la vida social en el mitjà urbà. Ens referim concretament a les estructures intermediàries entre la família i la ciutat; o, per a no ésser tan concrets, entre els grups primaris i la col.lectivitat més àmplia. La coordinació dels diversos grups és un factor de cohesió i d'integració. Els instruments cohesionadors són de dues espècies: els fundats sobre la coexistència de veïnatge i barri i els grups voluntaris establerts sobre la base del gust o l'interès. En aquests darrers, sobretot, l'interès lucratiu i de rendibilitat són difícils de lligar amb l'interès col.lectiu.

Per a veure una mica les dificultats de cohesionar tota aquesta xarxa de possibilitats, diem només que les comunitats de veïnatge existents no poden pas controlar els comportaments dels seus habitants, i els barris, per un sentí de raons que ja hem insinuat, tenen poca existència col.lectiva permanent; els grups professionals controlen únicament un segment molt parcial; les parròquies i els partits tenen un ^{paper} ~~rol~~ excessivament reduït i les associacions voluntàries poden tenir un ^{-ve} ~~rol~~ ^{d'} important en l'increment del dinamisme col.lectiu quan la seva acció s'insereix en la vida col.lectiva; altrament, només fan que tancar les possibilitats integratives.

Finalment, diem també que la consciència de pertinença no pot oblidar l'anàlisi de les xarxes de comunicació dintre les diverses col.lectivitats urbanes i els aspectes qualitius d'aquesta comunicació: com es realitza? ~~què~~ ^{què} es transmet? per quines finalitats?

Pensem que la consciència de pertinença a un sector urbà determinat és un fenomen complex d'anàlitzar; però, per altra banda, per ~~el~~ ^{el} mateix, és altament suggestiu d'ésser estudiat.

8. Estructura demogràfica i social

Al conjunt de variables urbanístiques que hem assenyalat, creiem que cal ~~ajuntar-hi~~^{afegir-hi} la perspectiva sociològica que ens acosti al coneixement de la realitat de l'hàbitat urbà. En aquest sentit ~~creiem~~^{pensem} que una correcta redistribució de l'espai urbà mereix tenir en compte l'estructura demogràfica de les seves unitats urbanes o barris i la composició social de llurs habitants. És per això que veiem la necessitat de disposar de les dades suficients que permetin aconseguir informació desagregada sobre els següents punts:

- a) L'embalum demogràfic dels barris i una aproximació a la densitat de població, així com la propensió ~~de la mateixa~~^{d'aquesta} al creixement.
- b) Estructura d'edats de la població, que permeti sobretot conèixer l'índex de població infantil i senil ~~així~~ així com les taxes d'activitat.
- c) Estratificació ocupacional, que ens vindrà a definir el component social dels habitants i l'incidència per classes a nivell ~~urbà~~ de l'espai urbà.

d) Moviments migratoris i proporció de població immigrada.

L'anàlisi de la segregació urbana com a reflex d'una estructura de classes, la localització de bosses de població immigrada i dels hàbitats subintegrats permetrà una planificació de la descentralització que contempli el fenomen integratiu, és a dir, es tracta de que la nova divisió ~~administrativa~~ no consolidi a nivell administratiu allò que a nivell urbà el sistema de classes ha ~~reflexat~~^{reflectit}

En conclusió

Conscients de no haver esgotat ni de bon tros el tema, sobretot al no esmentar ~~factors~~^{-per raó del temps i l'espai-} que no hem considerat i que tenen una importància més que considerable (determinació dels standards d'equipaments, ~~consciència de pertinença dels ciutadans~~, vida associativa, etc) ens sembla que podem aventurar uns principis que seguidament detallem:

- 1) Tot projecte ~~mod~~ d'una nova divisió de l'espai urbà en districtes ~~ha d'estar referit~~ ^{ha de referir} a una determinada voluntat descentralitzadora. És l'objectiu i el contingut descentralitzador el que senyalarà les bases que ha de seguir el projecte. Ens sembla que un municipi centralitzat no precisa de cap divisió racional ~~XXXXX~~ ~~XXXXX~~, o bé, en el cas de cercar una potenciació de la participació ciutadana de caràcter consultiu haurà d'incidir en una divisió multifraccionada de l'espai urbà ajustada als barris naturals. Ara bé, un pla que cerqui a més un veritable procés descentralitzador de la gestió municipal i una autonomia relativa en determinades competències, haurà d'incidir en una divisió de la ciutat en districtes que contemplin en el seu si una pluralitat de barris formant una estructura interna coherent i en funció del procés ^{integrador} ~~integratiu~~ de la vida urbana.
- 2) L'obtenció d'una superfície i d'un volum demogràfic òptims és una qüestió apriorística i, per tant, no ~~és aplicable~~ ^{es pot aplicar} cap mòdul als nuclis urbans d'àmplies dimensions d'arreu, en funció exclusiva del ~~nombre~~ ^{nombre} d'hectàrees ocupades i del nombre d'habitants.
- 3) L'obtenció dels tamanys òptims vindrà ~~determinada~~ ^{determinada} per l'abast de les competències administratives dels districtes i en funció de l'estructura interna dels barris que inclogui.
- 4) La unitat urbana bàsica d'una gran ciutat són Els barris i, per tant, qualsevol pla d'agregació d'unitats urbanes haurà de respectar els seus límits naturals.
- 5) La delimitació dels barris ofereix veritables problemes teòrics i pràctics que precisen una dedicació especial. En aquest sentit s'imposa la necessitat d'una confrontació dels diversos estudis urbans que s'han fet sobre la ciutat a fi d'obtenir una clara visió de com els components geogràfics, històrics, urbanístics, econòmics i socials han configurat les unitats urbanes.

- 6) Allà on les variables teòriques no ~~reflexin~~ ^{reflecteixin} clarament uns límits entre barris veïns, cal que es procedeixi, per part de les instàncies associatives implicades, al traçat d'un límit artificial que no contradigui l'estructura social-urbana dels mateixos.
- 7) Un cop assolides les delimitacions dels barris caldrà la rectificació (per abans del cens del 1980) d'aquelles seccions censals que no s'ajustin als límits obtinguts, a fi d'adequar les unitats estadístiques a aquelles per tal d'obtenir, per primera vegada, les bases que permetin un estudi quantitatiu barri per barri.
- 8) Malgrat els canvis morfològics dels barris degut al creixement urbà i a la remodelació interna, convindria que els límits de les unitats urbanes no sofrissin variacions puntuals sinó que es mantinguessin per un període més aviat llarg.
- 9) La forma topogràfica del terreny urbà, l'orientació dels barris, juntament amb les formes d'accessibilitat i comunicació interiors i exteriors, la tipologia i qualitat de la vivenda, i la funcionalitat, així com l'estructura socio-demogràfica dels barris ens permetran un procés d'agregació coherent d'unitats urbanes fruit del qual obtindrem zones o àrees subjectes d'ésser constituïdes com a nous districtes.
- 10) Juntament amb els aspectes ara esmentats creiem que també han d'exercir una influència important la consideració de nous elements, irregularment estudiats, però no per això menys importants: l'avaluació dels standards de benestar i la dotació d'equipaments col·lectius, localització urbana dels llocs apropiats per esdevenir àrea de serveis a nivell districtual, incidència dels plans parcials, transformació morfològica deguda a l'establiment de nous vials, presència de zones comercials a l'interior dels districtes, i la voluntat associativa dels veïns així com la consciència de pertinença urbana.
- 11) A partir d'aquestes variables ~~aquelles~~ creiem viable l'obtenció d'àrees, amb una estructura interna coherent, susceptibles de constituir-se en nous districtes que siguin la base real per una veritable descentralització municipal. En qualsevol cas ens sembla prio-

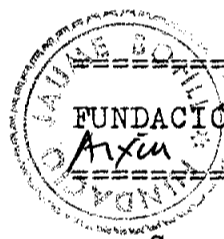
ritari que els criteris bàsics estiguin en funció de la recer-
ca d'un procés integrador, de la planificació i dotació d'e-
quipaments de les àrees infradotades i del foment de la vida
associativa urbana. En aquest sentit és imprescindible, ~~utilitzar~~
a l'hora de l'anàlisi del pla de descentralització, l'establir les vies
per les quals arribar a una veritable participació ciutadana
en la vida del municipi.

.....

BASES PER A UNA DESCENTRALITZACIÓ ADMINISTRATIVA
L'ANTIC MUNICIPI D'HORTA

Joaquim CASAL i Raimon BONAL

de la

 FUNDACIÓ JAUME BOFILL
Arxíu

Gener, 1.980

I N D E X

Introducció.....	p.2
1.Amplitud del territori.....	p.8
2.Topografia.....	p.11
3.Delimitacions de les unitats urbanes.....	p.13
a)El respecte a les delimitacions naturals dels barris	
b)Adequació de les seccions censals als límits de barri	
c)Permanència dels límits determinats	
4.L'accessibilitat interior i exterior.....	p.22
5.L'estructura demogràfica i social.....	p.25
5.1 L'embalum de la població	
5.2 Estructura d'edats	
5.3 Població activa i estratificació ocupacional	
5.4 Població inactiva	
5.5 Població i immigració	
6.Tipologia de la vivenda.....	p.74
7.Funcionalitat d'una àrea urbana.....	p.79
Conclusions.....	p.83

Introducció

Descentralitzar és essencialment un concepte complexe. Per a dir-ho amb poques paraules, és negar la centralitat o fragmentar una centralitat; és evitar l'acumulació innecessària de poders, de legitimitacions o de referències d'un centre. Descentralitzar evocar, per la mateixa semiòtica de la paraula, els conceptes de democratització i de participació ciutadana. És per això que tot acte de descentralització és, fins a cert punt, un gest polític amb tota l'adequació a les circumstàncies i aleatorietat de decisió que comporta l'acció política.

Per a fer una descentralització administrativa municipal cal tenir compte de certs fets de dinàmica urbana irreversibles, puix que les decisions polítiques que comporta la descentralització poden operar certs canvis, certes modificacions, certes variacions en la dinàmica urbana; però han d'afrontar-se a una colla d'imponderables que no són pas susceptibles al canvi. Per exemple, els condicionants imposats per la geografia i per un bon nombre d'elements de la morfologia urbana, per una banda; i els determinats per la concepció simbòlica de l'espai adquirida per les persones i pels ciutadans que viuen en una àrea determinada de la ciutat, per l'altra. Això ens porta de la mà a dir obertament que tota descentralització administrativa ha de tenir un gran esperit de servei; ha de servir, en definitiva, els interessos i les aspiracions dels qui habiten la ciutat.

La participació en la gestió ciutadana, exigència important de la democratització i, per tant, de la descentralització, és quelcom normatiu que depèn no solament d'una llei d'administració local, sinó també d'una pràctica municipal quotidiana. La inexperiència i la praxi ancestral de fa ja molts anys, fan o poden fer que una llei d'administració local quedi totalment lletra morta; calen uns hàbits de gestió i una proximitat informativa del que es fa en els ajuntaments -sobretot, gran i mitjans- per a que el ciutadà senti com a seus una plans i projectes que no l'afecten directament.

La complexitat inherent a una necessària descentralització, posa sobre la taula tres tipus de problemes que cal resoldre de manera articulada i racional: la recerca d'una representativitat política de la població, l'acostament de la gestió als ciutadans

arbitrant sistemes de compartimentació política i administrativa de la mateixa a àrees ben pròximes als llocs de vida i la generació de canals de participació per a que els ciutadans i les seves associacions puguin endegar un diàleg i assumir formes de cooperació i de gestió directes. Tot això no és pas ben simple, sinó que es presenta com a molt complexe i, per tant, no pot ésser l'objecte d'improvitzacions de cap mena.

La superació del presidencialisme, del tecnocratismes i del distanciament entre l'Ajuntament i els ciutadans no es poden de cap manera donar per fets a partir només i únicament d'una nova base legal i jurídica que arbitri i contempli sistemes racionals i adaptats; cal que la praxi municipal vagi superant el terrible fossar i la gran desconfiança que hi ha entre el que gestiona i el gestionat, cal que tota suspicàcia sigui bandejada i arrecollida i cal que hi hagin verdaderes proves de que la cooperació és possible. No es pot, absolutament, accentuar o donar sospites de que el desencant encara pot tenir carta de naturalesa.

De tota la complexitat d'aquesta problemàtica, nosaltres ens hem volgut llençar a l'esboç pràctic d'una alternativa de districte concretada a l'àrea que podríem anomenar de Martí Codolar (1). Nosaltres no hem pas pensat els òrgans, competència i funcionament que han de regir els Consells de Districte. La nostra tasca s'ha limitat a treballar urbanísticament i sociològicament damunt les variables que han d'ésser tingudes en compte -o que creiem que han d'ésser tingudes en compte- a l'hora d'operar unes divisions de districtes tals que acompleixin les bases mínimes i racionals (urbanes i socials) per a poder definir amb exactitud i proporcionalitat les compartimentacions en les que ha d'ésser dividida la ciutat.

No ignorem pas que aquesta nostra recerca està plagada de dificultats per causa de la manca d'una elaboració teòrica al respecte. Moltes vegades hem vist que la discussió es porta únicament

(1) El nom obeeix al fet que les Associacions de Veïns d'aquesta àrea es van coordinar ja fa temps per a portar a terme algunes reivindicacions, entre les que destaca la dels terrenys del seminari salesià de Martí Codolar.

sobre el dimensionat del districte i, aleshores, sense saber massa com ni per què, es proposen districtes entre els 50.000 i els 100.000 habitants. Malgrat tot i com a exponent de l'arbitrarietat del criteri, sabem que la praxi descentralitzadora en un país on les divisions político-administratives són tan elaborades com a Anglaterra, aquests districtes tenen dimensions molt diverses; per exemple, el Districte Metropolità té entorn del 330.000 habitants, a les regions no metropolitanes 110.000 i al gran Londres 212.000.

Ens sembla que operar unes fragmentacions del municipi en base únicament al nombre d'habitants, és procedir a una descentralització desprovista totalment d'una base científica. La vida urbana té una dinàmica tan súmament important que és necessari fonamentar aquestes divisions en criteris molt més racionals i més adaptats a la vida de la ciutat. Es per aquest motiu que hem volgut raonar prèviament cadascun dels criteris i variables adoptats a l'hora de prendre decisions tan transcendents. Si els futurs districtes han d'ésser operatius, cal que responguin urbanísticament i sociològicament a unes bases de representativitat dels qui habiten a la ciutat. La unitat de motivacions d'acció i d'estructuracions simbòliques dels veïns no cavalla pas únicament sobre la proximitat de les persones, sinó sobre la comunió d'objectius i d'actuacions que no tenen pas una tasca indiscriminada pel que respecta a l'espai, sinó que tenen unes fites determinades no solament per aspectes i característiques sociològiques, sí que també per variables urbanístiques i determinacions relacionals marcades i concretades per l'ocupació en l'espai d'una aglomeració urbana.

Ignorem totalment els criteris que van servir de base el 22 de març del 1949 per a l'actual divisió dels dotze districtes de Barcelona. Si, en principi, potser aleshores hi hagué una certa adequació al nombre d'habitants, cal dir que, almenys ara, aquest criteri és totalment irreal: la dispersió actual dels districtes és extraordinària només considerant aquesta variable. Heus aquí una dispersió que és prou significativa i que parla per ella mateixa: el districte més poblat, el IX, tenia el 1974 més de 385.000 habitants i el districte menys poblat, el V, no arribava pas aquell mateix any als 73.000 habitants.

No ens sembla pas tampoc que el criteri hagués estat l'homogeneïtat de població. Eh el supòsit que aquesta variable hagués es-

tat tinguda en compte aquella data del 1949, cal reconèixer que, ja abans del 1960, aquesta homogeneïtat no era pas una realitat. La galopant segregació urbana operada pel considerable creixement de la ciutat, tendeix a generar una morfologia demogràfica de la població que ha incrementat uns importants dèficits d'equipament en alguns districtes, al costat d'una concentració relativa d'aquests en d'altres.

I si la disfuncionalitat de l'actual divisió administrativa en districtes està plagada d'incongruències, què no direm de la unitat de quantificació més petita que és la secció censal? A l'hora d'un coneixement de les dades demogràfiques i de població d'un sector urbà determinat, cal comptar amb els guarismes corresponents a cadascuna de les seccions censals; ara bé, aquestes són encara un concepte estadístic que no mereix massa garanties de fiabilitat puix que ha estat pres només i únicament sota els límits arbitraris del nombre d'habitants (la base és els 1.500). Però hi ha seccions que superen els 5.000 (al Guinardó, per exemple) i n'hi ha d'altres que no arriben al centenar. La dialèctica i la contradicció entre l'espai i els seus habitants, generalment no es resol pas per unes coordenades similars. Sovint, de sobte, una variació morfològica important com la implantació d'una construcció nova o d'un polígon pot fer variar en un moment donat el dimensionat racional d'una secció censal. Els conceptes administratius no poden, de cap manera, assumir la dinàmica i la dialèctica entre espai-habitants. Això pel que respecta a la secció censal en quant unitat comptable demogràficament.

No acaben pas aquí les disfuncionalitats de la secció censal; cal fer esment encara de l'espai ocupat per cadascuna d'elles a la ciutat de Barcelona. Ens sembla que tota futura fragmentació administrativa de la ciutat hauria de tenir compte de no compartimentar jamai les unitats naturals (urbanísticament i sociològicament) anomenades barris. No es pot admetre que una divisió feta per l'administració no tingui compte dels límits naturals d'un barri concret, racionalment justificat per una certa comunitat simbòlica d'existència i d'acció.

No pensem pas que sigui fàcil la definició de barri natural. En una altra banda, nosaltres mateixos vam escriure: (1)

(1) Sòl urbà i classes socials. Materials per a una política municipal, Publicacions de la Fundació Jaume Bofill, Blume, Barcelona, 1978

"La unitat urbana anomenada "barri" és, actualment, un dels elements més significatius de la composició i la vida d'una ciutat. Ho és per la gestió municipal, que amb aquest nom defineix les unitats urbanes bàsiques de l'administració (censos, padrons, eleccions, etc.), però també ho és per les Associacions de Veïns, les quals, a més, acomunen la realitat geogràfica de veïnatge amb la dels problemes que quotidianament experimenten, i fan sentir la seva veu com la d'un nucli ciutadà vital des d'on seria possible derivar-ne una nova manera de concebre, construir i gestionar la ciutat.

El "barri" ha acaparat l'atenció de molts, i han estat diversos els intents de definir-lo i precisar-ne els límits tant des d'una perspectiva històrico-periodística (J.Fabre i J.M. Huertas) com des de la consciència i el compromís cívic "in situ" (grups de barri). Ara nosaltres no pretenem pas, de cap manera, elaborar una nova definició de barri ni tampoc no volem discutir l'autenticitat o l'exactitud de les definicions i caracteritzacions que altres han elaborat. No obstant això, pensem que una definició operativa de barri ha de tenir en compte tot un conjunt complex de realitats, com la història, la geografia, l'urbanisme, la consciència col·lectiva, etc., fins ara no tingut present en la mesura que calia"...

Les bases teòriques i empíriques per a realitzar una reordenació i descentralització d'una àrea tan característica com la de Martí Codolar es fonamenten en la consideració i el tractament pràctic d'unes variables que se'ns apareixen com indispensables per a qualsevol plantejament d'una fragmentació democràtica i participativa de la ciutat en la seva globalitat. No creiem pas haver assolit el culmen teòric de la manera de procedir en una tasca tan sumament delicada; ens limitem a formular i raonar aquestes bases per a que serveixin a la discussió i plantejament el màxim adequats. Qui sap si raonablement hi ha d'altres consideracions socio-urbanístiques que en aquest moment se'ns escapen; únicament pretenem lliurar un instrumental teòric i empíric indispensable per a començar a treballar.

Com podem observar a continuació, la nostra elaboració ha portat sobre la taula dels debats el que fa referència l'amplitud del territori, als aspectes topogràfics, a les delimitacions de les unitats urbanes naturals, a l'accessibilitat interior i exterior, al conjunt de variables socio-demogràfiques, a la tipologia de l'habitable i a la funcionalitat específica o plurifuncionalitat del context geogràfic considerat.

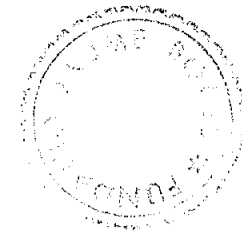
La metodologia emprada és, a més de la discussió teòrica de cadascuna d'aquestes variables, l'aplicació pràctica de la teoria a la realitat específica de l'àrea objecte de la nostra experimentació. Pensem que la redacció d'aquest informe-borrador ha d'ésser discutit per les entitats i persones afectades, de tal manera que permeti una redacció definitiva que possibiliti l'engendrament d'una alternativa de districte provisional, que serà presentat al Consell de Districte i que, segons el Reglament de Descentralització i Participació ciutadana de l'Ajuntament de Barcelona de l'1 de juny del 1979, ferà l'objecte de la sol.licitud formal de constitució com a tal districte provisional.

En una segona fase, i amb participació directa de les associacions implicades es procedirà a l'estudi de tres elements que ens semblen rellevants:

1. La vida social tenint compte dels centres cohesionadors de la vida dels diferents barris, portant l'anàlisi cap els objectius següents: centres comercials, esportius, culturals, escolars i associatius.
2. Els dèficits generats pels contrast entre equipaments i població.
3. La voluntat de descentralització dels afectats, és a dir, la consciència autònoma de pertinença de la població habitant la zona.

Malgrat que aquestes tres variables quedin relegades a una segona fase, no creiem pas que siguin d'una importància secundària. El fet d'ésser posposades, obeeix únicament a què es tracta d'uns elements que són molt més complicats en l'anàlisi; és únicament un problema de temps que ens obliga a fer-ne una consideració en un segon moment.

Aquesta és la tasca que ens proposem i per a la que sol.licitem un gran debat ciutadà de cara a lograr una descentralització racional, democràtica i a l'abast dels ciutadans.

1.- Amplitud del territori

La primera qüestió a considerar en tot projecte de descentralització administrativa passa per una reflexió sobre el tamany-amplitud del territori objecte d'ésser constituït com a unitat districtual. És ben cert, però, que l'implicació de diverses variables en la delimitació dels districtes fa que la consideració aïllada de l'amplitud del territori sigui més que relativa, en tant que aquesta ha d'estar en funció d'altres factors a tenir en compte (demogràfics, urbanístics, socials, etc.). És per això que una formulació dels tamanyos òptims està d'escreix i no passa pels nostres objectius l'assenyalar els màxims i mínims desitjables dels mateixos.

Ara bé, el que si apareix prou clar és que l'amplitud del territori ha d'ésser una resposta a la mateixa voluntat descentralitzadora. En efecte, la qüestió elau està en posar de relleu l'objectiu i el contingut del fet descentralitzador. Si per aquest cal entendre l'establiment d'un canal de comunicació entre els veïns i el Municipi (creació d'oficines d'informació i recepció de propostes ciutadanes que serien gestionades en la sina de l'Ajuntament), o bé l'establiment d'associacions purament consultives i/o destinades a intensificar la vida de veïnatge (comissions de festa, etc.), aleshores, les unitats territorials convindria que fossin de tamany molt reduït i adequades espacialment als límits naturals dels barris. Ara bé, si la voluntat descentralitzadora preté uns objectius més profunds i vol aconseguir una divisió territorial amb capacitat autònoma de decisió i gestió sobre diversos serveis municipals, aleshores convindrà que tals unitats territorials siguin de dimensió superior i compreguin diverses unitats urbanes i morfològiques.

D'altra banda, però, l'obtenció d'unitats administratives molt ampliades pot fer que el problema derivat del multifraccionament apuntat en el cas de considerar com adients els barris naturals com a unitats districtuals, es capgira en sentit contrari, en tant que això implicaria un embalum demogràfic gegant amb gran heterogeneïtat socio-urbanística que comportaria, per un costat, greus dificultats per una gestió eficaç i, per l'altre, no aconseguiria possiblement cap tipus de participació ciutadana, al perdre els vincles d'aglutinament dels diferents barris, cas -aquesta ja contemplat en l'actual divisió administrativa municipal.

És per això que hom creu que en qualsevol cas, i sense ànim d'assenyalar els màxims i mínims òptims, una reordenació territorial i administrativa descentralitzadora hauria de contemplar a nivell de l'amplitud territorial dels districtes els següents criteris:

- a) Superació de l'àmbit de barri en tant que unitat urbana de reduïda dimensió que implicaria disfuncions més que notables: 1) Multifraccionament administratiu en gairebé una cinquantena d'unitats urbanes. 2) Reducció del contingut descentralitzador a tasques d'informació i recepció de propostes, d'animació de barri i de gestió de serveis exclusius del mateix. 3) Inviabilitat en la planificació i gestió de serveis i equipaments d'àmbit superior al d'ús exclusiu de barri, que implicaria que tals tasques es realitzessin centralment en la sina de l'Ajuntament. 4) Foment de dificultats d'integració urbana de barris particularment marginats.
- b) Comprensió d'un nombre no determinat de barris en funció de les relacions de veïnatge dels mateixos i de la coherència interior de l'àrea, en base a una homogeneïtat. Aquesta homogeneïtat no s'ha d'entendre en sentit segregacional (consolidació a nivell administratiu de "ghettos" ja consolidats a nivell urbà), sinó tot al contrari, és a dir, la configuració d'unitats territorials amb capacitat de desenvolupar una vida integrativa pròpia a nivell districtual fomentant relacions de veïnatge alhora que potencia la vida de barri.

c) L'amplitud territorial del districte ha de contemplar les formes d'accessibilitat i comunicació dels veïns dels diferents barris que compren al centres d'aglutunament (zones d'equipaments, principalment).

Cada projecte de descentralització haurà d'analitzar l'adequació a tals criteris d'amplitud territorial, criteris que no són sinó línees molt generals a tenir en compte i que no poden ésser concretades sense tenir en consideració les altres variables que interwen en el determini dels limits de les unitats administratives.

En aquest sentit, la zona que sotmetem a estudi creiem que disposa d'una amplitud apropiada als criteris esmentats i que al llarg del treball s'analitzen per separat. L'àrea de Martí Codolar supera la dimensió del barri natural i compren nou unitats urbanes que a nivell topogràfic com per les formes d'accessibilitat interior, juntament amb una homogeneïtat socio-demogràfica i les bases per una relació de veïnatge, fa que esdevingui apropiada per ésser considerada com a àrea idonea per ésser constituida com a districte.

2.- Topografia

Es obvi que la geografia condiona la configuració i el desenvolupament d'una ciutat. Quan es pretén d'analitzar el fenomen urbà, no solament en el seu sentit físic sinó fins i tot en les seves implicacions de comportament humà, cal també tenir en compte els desnivells del terreny, la presència del mar, el curs dels rius, la disposició de les muntanyes... La fesomia de Barcelona seria inimaginable sense el mar, el Llobregat i el Besòs, la carena del litoral...; tot això ha condicionat que Barcelona sigui d'una manera determinada i no d'una altra.

A Barcelona, el curs dels dos rius ha marcat decisivament les sortides de la ciutat, i la carena muntanyenca del Tibidabo, Sant Pere Màrtir, Collcerola i els Tres Turons (Mont Carmel, la Rubira i la Muntanya Pelada) n'ha condicionat la seva morfologia. Aquests condicionaments no s'estableixen purament en la tipologia de la vivenda, en la trama, en l'accessibilitat, etc., sinó que afecten també l'estructura sociològica. Els terrenys plans són aptes per al desenvolupament industrial de la ciutat, i l'increment residencial i comercial ocuparà les zones de desnivells poc pronunciats. El creixement urbà ha estès les àrees residencials en pendents tanmateix ben fortes, i és sobretot en aquests casos que la variable "topografia" incideix més clarament en el joc de totes les altres (preus del sòl, infraestructures...) i materialitza uns tipus de residència més caracteritzats.

Aquesta variable, doncs, serà definida per la configuració superficial del terreny d'acord amb dues seves peculiaritats: el desnivell i l'orientació. De la primera ja n'hem esmentat allò que representa i la seva valoració respecte a la hipòtesi del nostre estudi. En relació a la segona, i donada la situació de Barcelona, nascuda i construïda de cara al mar, pensem que la referència de cadascuna de les zones enfront del conjunt urbà pot ésser determinant. La posició i la direcció d'un nucli urbà respecte al centre de la ciutat poden resultar decisives per a la seva morfologia i la seva estructura social.

Les dues peculiaritats topogràfiques esmentades permeten una gradació en la tipificació de cada nucli urbà.

La nostra àrea d'estudi es troba situada entre uns complexos muntanyosos que fan que el conjunt de les zones habitades es trobin

situades en diversos pendents del terreny que ve configurat d'aquesta manera. Aquests promontoris muntanyosos que limiten i defineixen la nostra àrea d'estudi, són:

-Per dalt, les estribacions de la serra de Collcerola pel punt del Turó de la Font Grogga, seguint pels turons de Sant Cebrià, del Maltall, de Valldaura, de Fotja, baixant aleshores pel torrent de Can Rius, pel de Can Santgenís i vorejant finalment el Turó de la Peira.

-Els límits per sota es determinen per la carena marcada per la serralada de la Muntanya Pelada, el Turó de la Rubira i la muntanya del Carmel i, finalment, per la Creueta del Coll fins a retrobar la serra de Collcerola altra vegada.

El conjunt, fa com una mena de cassola, sobredeterminada pels accidents topogràfics i, en la seva globalitat, completament d'esquenes a la ciutat de Barcelona o, almenys, amagada per respecte al centre de la ciutat.

No s'ha d'oblidar que, fins i tot des del punt de vista històric, aquesta àrea formava ja el segle XVII el municipi d'Horta i encara el 1888 integrava els quatre districtes en que havia estat dividit el municipi d'Horta.

Això ens porta a la conclusió que, inclús topogràficament, la nostra àrea d'estudi es justifica a si mateixa per a constituir una verdadera i real divisió administrativa del municipi de Barcelona. Les consideracions purament geogràfiques que acabem de fer són aptes per a donar una coherència i unitat a la zona geogràfica que és objecte de la nostra recerca.

3.- Delimitacions de les unitats urbanes.

Tal com s'ha expressat en l'apartat introductori, la disfuncionalitat de l'actual divisió districtual a Barcelona és més que notable a qualsevol nivell de consideració. Aquesta constatació és tant clara que en tota instància ciutadana i en bona part dels estudis fets sobre la ciutat s'ha fet palesa la necessitat d'obtenir una reordenació territorial i administrativa de la urbs, més apropiada a la realitat socio-urbanística i sobretot que faci viable el fet descentralitzador.

D'entrada, la qüestió de la delimitació territorial dels districtes de bell nou retroba la implicació d'un bon nombre de variables que intervenen en el mateixos. Ara bé, el cas concret que comentem del problema de la delimitació de les unitats urbanes ens suggereix tres criteris fonamentals a tenir en compte: El respecte a les delimitacions naturals dels barris subjectes de constituir un districte; l'adequació de les seccions censals a les delimitacions naturals dels barris; i la permanència dels límits dels barris obtinguts en un espai de temps operatiu.

a) El respecte a les delimitacions naturals dels barris:

L'existència de barris o unitats urbanes a Barcelona és un fet innegable i tota divisió administrativa que els ignori i àdhuc que els parteixi -cas de l'actual divisió districtual- està destinada a romandre d'esquenes a la realitat socio-urbanística de la ciutat i condemnada, per tant, a no satisfer la demanda de descentralització que avui apareix com a més que necessària.

Ara bé, el fet que des de la formació de l'actual divisió administrativa (1949) hi hagi hagut una dissociació extrema entre la vida municipalista dels districtes i les formes associatives dels barris naturals ha deixat en suspens una qüestió cabdal: els criteris objectius per una delimitació territorial dels barris naturals. En la mida en que la gestió municipal i el rebrot de vida associativa dels veïns en els darrers anys ha seguit per vies paral·leles (quan no contraries), no s'ha fet precís en cap moment en la sina del món administratiu la necessitat d'obtenir

una acotació de les unitats urbanes, entre altres coses perquè en cap moment aquestes han estat considerades com a nuclis bàsics de la realitat ciutadana.

En el moment en que des de molts nivells es proclama la necessitat d'obrir un procés de descentralització de la vida municipal i que aquest ha de tenir en compte les unitats base de l'estructura socio-urbanística de la ciutat, el problema de la delimitació dels barris passa a primera pàgina.

Hi ha hagut molts intents -més o menys reïxits- de divisions territorials per barris a partir de criteris associatius, sociològics o urbanístics amb resultats més que diversos. Només cal contraposar aquets estudis i hom veu clarament com els límits dels barris emprats per uns i altres difereixen en molt. En aquest sentit es fa precis un treball exhaustiu i intens a doble nivell: en primer lloc una elaboració dels criteris objectius a seguir en la localització i delimitació dels barris (elaboració a la qual el present treball preté aportar un xic de llum) i, en segon lloc, una coordinació de les instancies associatives implicades per arribar a una avinantesa en el moment d'assenyalar unes delimitacions damunt d'un plànol.

La problemàtica que indiquem entorn la qüestió de l'acotament de les unitats urbanes és molt clara pel que fa a l'àrea que sotmetem a estudi: si contraposem diversos treballs ja realitzats sobre el nostre territori palpem una gran discordància no solament per delimitar els barris sinó inclús en la localització dels mateixos. Així, per l'Equip de Sociologia Electoral ("La població de Barcelona i els seus barris, 1977") el barri dels Penitents està inclós en l'unitat de Vallcarca-Coll i Salut, La Clota no figura com a barri sinó que vé fragmentada en Horta i Carmel, el barri de la Font d'en Fargues està inclós en el Guinardó, La Teixonera no figura com a barri sinó que forma part de Penitents i Vallcarca. Si prenem l'estudi de J. Fabre i J. Huertas ("Tots els barris de Barcelona") pot observar-se una consideració conjunta de Penitents i Vallcarca, la Clota i la Font d'en Fargues son considerats com a subunitats d'Horta, la Teixonera com a barri del

Vall d'Hebró. En l'estudi de "Sol urbà i classes socials" s'ofereix un nou panorama amb unitats urbanes diferenciades com el polígon de can Figuerola, la consideració global del Parc del Vall d'Hebró i Montbau, i l'inclusió de la Font d'en Fargues al Carmel. En el present estudi, a partir de la proposta de la Coordinadora d'associacions de veïns de l'àrea de Martí Codolar considerem com a unitats diferenciades nou barris: Horta, Font d'en Fargues, Carmel, Teixonera, la Clota, Parc del Vall d'Hebró, Montbau, Penitents i Sant Genís dels Agudells. L'elecció de tals unitats diferenciades no deixa d'ésser una hipòtesi de treball eixida a partir d'una voluntat associativa, hipòtesi que en les dues fases del present treball pretenem validar.

On poden -i de fet és així- aparèixer més problemes i discussió no és solament en la localització de les unitats urbanes bàsiques sinó també en la delimitació de les mateixes. És a dir, en el moment de dibuixar damunt d'un plànol els límits entre els barris veïns. Sovint un vial, un riu, una torrentera, una vessant una construcció poligonal, etc. pot incidir molt clarament en la delimitació dels barris talment que no ofereixi cap dubte en aquest sentit. Ara bé, la qüestió es planteja difícil quan els límits han de seguir carrer per carrer separant a nivell administratiu i geogràfic allò que en la realitat no està tant separat. En altres paraules, els criteris socio-demogràfics, topogràfics i urbanístics com també els associatius en la delimitació dels barris pot permetre una límits indiscutibles en molt casos, però en altres no es podrà senyalar a partir dels mateixos criteris exactament si la demilitació ha de seguir per un carrer determinat o pel carrer del costat; és a dir, en qualsevol cas part de la delimitació haurà d'ésser artificial.

És en aquets casos, quan la separació dels barris no ofereix claretat a partir dels criteris objectius aplicats, que la delimitació dels mateixos ha d'ésser resultat d'un treball de coordinació i avinantesa entre les diverses entitats ciutadanes implicades.

criteri censal. Fins avui això ha comportat que tot estudi dels barris s'hagi vist obligat a comptabilitzar uns límits més que arbitraris i sovint distorsionadors; en efecte, si observem diversos estudis sobre unitats urbanes, veiem que la pressió de les seccions censals sobre les mateixes ha portat a una consideració diversa de quines són les seccions que formen part d'uns barris i quines no.

Aquesta problemàtica de les delimitacions naturals dels barris es fa present en l'àrea que sotmetem a estudi. Per un costat hom disposa de bases diferenciadores que assenyalen límits naturals ben indiscutibles, com poden ser els Turons, la Serra de Collcerola, la separació d'Horta de la zona poligonal de la Guinaueta, els torrents, el nou cinturó, l'estructura poligonal d'alguns barris, etc. Però, d'altre banda, la delimitació dintre el casc urbà d'alguns d'aquets barris ofereix dificultats perquè no sempre és prou clar quin carrer ens pot indicar amb més aproximació la separació d'hàbitats menys diferenciats (separació entre Carmel i Horta, Carmel i Teixonera, etc.). És per això, que a nivell operatiu, el més adient és aconseguir una avinantesa entre les diverses associacions de veïns per aconseguir uns límits de barris que si bé en determinats trams podem ser més aviat artificials, al menys no contradiuen ni trenquen la dinàmica interna dels barris, que ens sembla un aspecte de vital importància.

b) Adequauació de les seccions censals als límits de barri.

En parlar de la disfuncionalitat de l'actual divisió dístrictual de Barcelona s'ha fet palesa la problemàtica apareguda a partir del poc respecte de la divisió entorn els barris, seccionant-los moltes vegades i menystenint la dinàmica interna dels mateixos així com les variables urbanístiques i socials base. Doncs bé, en un altre ordre retrobem de nou aquesta manca de correspondència entre les divisions administratives i la vida urbana; es tracta de les seccions censals.

Siguent la secció censal la unitat estadística-comptable base és del tot inviable que entre aquesta i les delimitacions de les unitats urbanes hi hagi una manca de coincidència, manca que prové fonamentalment de la privació de l'element demogràfic com a únic criteri censal. Fins avui això ha comportat que tot estudi dels barris s'hagi vist obligat a comptabilitzar uns límits més que arbitraris i sovint distorsionadors; en efecte, si observem diversos estudis sobre unitats urbanes, veiem que la pressió de les seccions censals sobre les mateixes ha portat a una consideració diversa de quines són les seccions que formen part d'uns barris i quines no.

Això, evidentment, fa inviable tot intent comparatiu dels diversos estudis zonals fets sobre la ciutat. Hom creu, per tant, que cal solventar aquesta qüestió a curt plaç (sobretot tenint en compte el pròxim cens del 1980). L'alternativa és ben clara: o bé cal forçar els límits dels barris a les actuals seccions censals o bé cal una restructuració d'aquestes en favor d'aquells.

Pel que fa a la nostra àrea, per exemple, la secció 65 (VIII) pertany a Vallcarca i Teixonera, la 93 (VIII) a S.Genís i Penitents, la 66 (XII) a la Clota, Carmel i Teixonera, la 92 i 91 (XII) a Horta i Sta.Eulalia, la 99,41 i 100 (XII) a Carmel, Can Baró, barri de la Salut i Guinardó, etc. Val a dir, doncs, que en obtenir, per fi, unes delimitacions de les unitats urbanes a partir d'uns criteris objectius i consensuals, s'ha de procedir a una rectificació de l'actual divisió per seccions censals en base a la recerca d'una correspondència entre aquesta i els límits naturals dels barris. En aquest sentit, la tasca que tentativament portem endavant sobre l'àrea de Martí Codolar, cal que es faci extensiva -urgentment- a la resta de les unitats urbanes que componen el territori urbà del nostre Municipi.

c) Permanència dels límits determinats

És indubtable que la dinàmica urbana incideix en la vida dels barris i que lentament tenen lloc canvis morfològics en els mateixos. La transformació dels vials, la comunicació subterrània, els canvis en els sistemes d'edificació i intensificació de la vida, la dotació d'equipaments col·lectius, els moviments demogràfics, els canvis en la composició social dels habitants, i la mateixa dinàmica associativa dels veïns, etc., són elements que incideixen en el canvi morfològic de les unitats urbanes. En aquest sentit, cal pensar que a llarg plaç aquestes experimenten transformacions quantitatives i qualitatives que inclús poden significar la desaparició d'antics barris i el surgiment de noves unitats urbanes.

Tots aquets elements de transformació i de dinàmica urbana posen davant la taula una qüestió molt certa: el barri, en tant que categoria socio-històrica ultrapassa tota categoria nominal com és la d'uns límits territorials administratius-comptables. És a dir, que si avui dia es porta endavant una tasca d'adequació dels

barris com a entitats a les delimitacions territorials i censals, pot molt ben ser que a llarg plaç s'hagi arribat de nou a una situació de no-correspondència entre aquestes unitats urbanes i els límits geogràfics assignats.

Respecte aquesta qüestió, hom creu inviable una revisió puntual dels canvis morfològics apareguts en els barris subjectes de transformacions més ràpides sobretot per la pèrdua d'operativitat que això significaria a nivell administratiu i comptable. En aquest sentit, apareix com a justificable el fet de que es proposés un interval llarg (ratllant la dotzena d'anys) per una possible rectificació dels límits dels barris.

Resumint, doncs, podem senyalar que per una nova divisió districtual de la ciutat priva un element fonamental que és el respecte als límits naturals dels barris. Tenint en compte que aquestes unitats urbanes han estant menystingudes per l'administració municipal, ens trobem avui dia amb una gran imprecisió tant en la localització i identificació de les mateixes com, sobretot, en unes delimitacions territorials imprecises i sovint contraries. En aquest sentit, cal per tant una tasca exhaustiva a nivell de ciutat que a partir de criteris objectius (demogràfics, urbanístics, socials i associatius) i a partir d'una entesa entre les instancies ciutadanes implicades (Administració i associacions) ens **localitzi** i delimiti aquestes unitats urbanes; localització i delimitació que ha de comportat, en primer lloc, una rectificació i adequació de les seccions censals, i, en segon lloc, un procés institucionalitzador dels barris a llarg plaç que permeti una major operativitat tant a nivell administratiu com estadístic.

Es en base a aquets criteris que la Coordinadora d'Associacions de Veïns de Martí Codolar proposa la següent localització i delimitació de les unitats urbanes que configuren aquesta àrea:

L'àrea de Martí Codolar està composta per nou unitats urbanes o barris enclavats entre la Serra de Collcerola i els Tres Turons i entre el Turo de la Peira i la Creueta del Coll: Horta, la Clota, Carmel, Font d'en Fargues, la Teixonera, els Penitents, Sant Genís dels Agudells, Montbau i el Parc del Vall d'Hebró. A partir dels accidents topogràfics, les variables socials i urbanes i de la vida associativa es proposa la següent delimitació entre aquestes unitats urbanes:

Horta: Muntanya - Camí de Can Rius - c/Montreal - c/ Letamendi - Passeig Universal - Passeig Fabra i Puig - c/ Palmeras - c/ Espiell - c/ Sabastida - Passeig Maragall - c/ Peris - Mencheta - c/ Marqués Foronda - Torrent del Carmel - c/ Sta. Joana d'Arc - c/ Lisboa - c/ Oporto - c/ Jerez - Torrent de Can Cortada - Muntanya.

Seccions censals: (districte XII): 72 (70%), 75 (70%), 112, 113 (50%), 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 73 (60%); (districte IX): 61, 92 (50%), 60, 91 (10%):

La Clota: c/ Lisboa - c/ Plàtans - c/ Juan de Juanes - Torrent de Can Cortada - c/ Jerez - c/ Oporto - c/ Lisboa.

Seccions censals: (districte XII): 70, 66 (30%).

Parc del Vall d'Hebró: Passeig del Vall d'Hebró - Torrent de Can Cortada - c/ Juan de Juanes - c/ Plàtans - c/ Lisboa - Passeig del Vall d'Hebró.

Seccions censals: (Districte XII): 126, 130

Montbau: Muntanya - c/Arquitectura - Passeig del Vall d'Hebró - Camí vell de Valldaura - Muntanya.

Seccions censals: (Districte XII): 74 (70%), 76, 115, 117, 118, 119.

Sant Genís dels Agudells: Muntanya - Carretera de la Rabassada - c/ Natzaret - Passeig del Vall d'Hebró - c/ Jordà - Límit posterior Residència F.Franco - c/ Arquitectura - Muntanya.

Seccions censals: (Districte XII): 74 (20%), 131, (Districte VIII): 76, 93 (80%), 94, 95.

Teixonera: Passeig del Vall d'Hebró - c/ Lisboa (Riera) -
c/ Sintra - c/ Sant Genís - Passeig de la Nostra
Senyora del Coll - c/ Nostra Senyora dels Angels-Lourde
c/ General Mendoza - Pça del Vall d'Hebró.

Seccions censals: (Districte XII): 66 (30%), 111 (30%)
(Districte VIII): 90 (30%), 91, 92, 96.

Penitents: Muntanya - c/ Collcerola - Passeig del Vall d'Hebró
c/ Natzaret - c/ Samària - Carretera Rabassada.

Seccions censals: (Districte VIII): 74, 93 (20%).

Font d'en Fargues: Passeig de la Font d'en Fargues - c/ Mont-
serrat Casanoves - Font de la Mulassa - c/ Peris
Mencheta - Passeig de Maragall - c/ Amilcar -
c/ Comalada - c/ Arc de Sant Martí - c/ Oliveres -
c/ Llobet i Vall-llosera - Muntanya Pelada.

Seccions censals: (Districte XII): 103, 105 (80%)
100 (50%).

Carmel: c/ Lourdes - c/ Santuaris - Pça Gibraltar -
c/ Portell - Camí de Can Mora - Carretera del
Carmel - c/ Pasteur - Dipòsit d'Aigues - c/ Laver-
nia - c/ Gran Vista - c/ Maurici Vilumara - Font
d'en Fargues - c/ Montserrat Casanova - Font de
la Mulassa - Marqueés de Foronda - Torrent del
Carmel - c/ Joana d'Arc - c/ Lisboa - c/ Sintra
c/ Sant Genís - c/ Nostra Senyora dels Angels -
c/ Lourdes.

Seccions censals: (districte XII): 60, 61, 62, 63,
64, 65, 66 (40%), 67, 68, 69, 71, 72 (30%), 73 (40%),
75 (30%), 99 (30%), 100 (50%), 104, 105 (20%), 106,
107, 108, 109, 110, 111 (70%), 114, (Districte VIII):
65 (40%), 41 (20%).

La delimitació proposada preté una segregació d'aquesta àrea de l'àmbit territorial dels districtes VII^{IX} i XII; tal delimitació segueix en bona part dels trams els accidents topogràfics tal com ha quedat exposat en l'apartat 2^{on}., configurant com a barris veïns Vallcarca-Coll, la Salut, Can Baró, el Guinardó, Vilapiscina i la Guinaueta, amb una divisió que ens sembla més que plausible a partir dels criteris que sotmetem a estudi.

Pel que fa a la delimitació interior de l'àrea en unitats urbanes o barris diferenciats, la major part dels trams segueix també la forma topogràfica del terreny (Turons, torrenteres, etc) i també els vials principals (Eix. Cinturó i Lisboa -com a vial en projecte), tot i que en alguns indrets, degut a la complicació de la trama urbana els límits han estat senyalats a partir de criteris menys geogràfics i medibles (vida associativa, etc).

El que si resta molt clar, en el nostre cas, és la conveniència d'una rectificació de les seccions censals en base als límits obtinguts. Concretament creiem que s'ha de procedir a la partió de les següents seccions censals:

Districte XII: 72,75,113,73,66,74,111,100,105,99.

Districte IX: 92, 91.

Districte VIII: 93,90,65,41.

Tal partió ens permetrà, de manera ajustada, a partir del Cens del 80, estudis afinats i comparables de la realitat socio-demogràfica d'aquets barris. Pel que fa al present estudi, aquesta distorsió entre les unitats estadístiques i les unitats urbanes és la que ens ha portat a la necessària partió aproximada a partir del criteri d'amplitud territorial de les seccions afectades, abocant-nos a uns més que possibles errors estadístics que d'altra banda hem assumit consientment en profit d'un major ajustament territorial als barris.

4. L'accessibilitat interior i exterior

Des que Barcelona presentava la forma típica de les ciutats emmurallades els canvis operats en l'estructura urbana fins al moment present són enormes. Esdevé per això una variable especialment important per al nostre estudi l'accessibilitat i els seus mòduls, imposada per la galopant expansió de la ciutat.

Els nuclis industrials s'anaren establir sense cap ordre i cap a la fi del segle es desenvoluparen ràpidament, al punt que els petits pobles de l'entorn avui ja són extenses barriades incrustades i conformades amb la ciutat, que els ha ofegat amb el seu engrandiment.

De fet, l'actual Barcelona està flanquejada per dos obstacles naturals, el mar i la muntanya, i ha d'orientar la seva extensió vers les planes dels dos rius, a llevant i a ponent, amb un desplegament forçosament lineal malgrat les serioses dificultats pràctiques que això comporta donat el desordre del traçat dels ferrocarrils i dels nuclis suburbans on hi ha emplaçada la indústria.

L'increment del motor d'explosió ha revolucionat l'urbanisme contemporani, fins a establir-lo en dependència funcional del tràfic, de l'augment de velocitat i la freqüència dels mitjans de transport urbà. L'accessibilitat, avui, ja no és només qüestió del nombre i de l'amplada dels carrers.

El latent esperit de centralització i la creació de noves ciutats satèl·lit entorn del nucli principal han intensificat encara més les funcions de centre d'intercanvi constant assignades a la ciutat, sovint incrementades fins als límits de la saturació o de l'autèntic col·lapse. Això genera, d'altra banda, una veritable selectivitat urbana: les àrees més accessibles són certes zones perifèriques amb aparent unifuncionalitat, és a dir, zones on la funció residencial és no solament la més característica sinó que, almenys aparentment, és l'exclusiva; així, altres àrees urbanes esdevenen deliberadament saturades per una acumulació indissimulada, evident, de plurifuncionalitat.

Entenem per accessibilitat la propietat que possibilita l'intercanvi d'una àrea amb una altra dintre la ciutat mitjançant una xarxa vial adequada a les necessitats presents i als increments de la densificació del tràfic calculats per al futur. Aquesta accessibilitat ve condicionada sobretot per un doble factor: la seva funcionalitat i la topografia ecològica. Quant a la segona, ja n'hem fet prou esment fins ara. La funcionalitat fa referència directa al servei d'un col·lectiu urbà determinat, és a dir, pot estar en funció d'un nucli habitat, o d'un polígon industrial, o d'una zona

d'equipament (hospital, escola, etc...).

Distingim en l'accessibilitat tres variables fonamentals. La primera és la xarxa viària més important, amb dues propietat específiques: d'una banda és una infraestructura viària al servei del trànsit anomenat de trànsit, reduïda, a la ciutat de Barcelona, al traçat lineal que comunica l'Hospitalet amb la sortida cap a Girona o Mataró i a un projecte radial, encara inacabat, que inclou els dos cinturons de Ronda. Ultra el tràfic de trànsit, aquesta estructura de vials importants també està en funció directa del polígon industrial de la Zona Franca i de la zona del port.

La segona és constituïda per la xarxa de carrers menys importants. Es tracta de vies notables per la seva amplada, estructurades de manera que permetin una relativa fluïdesa de tràfic i amb la funció de servir directament els diversos nuclis habitats.

La tercera variació en l'accessibilitat és conformada per l'entramat de carrers que enllacen amb la xarxa viària primera o segona, en funció directa d'un nucli habitat determinat. Si bé un enllaç amb la xarxa viària segona és senyal de bona accessibilitat, una bona connexió amb la xarxa primera no necessàriament permet parlar d'òptima accessibilitat.

Tenim a Barcelona, a grans trets i prenent una considerable perspectiva, podem dir que una de les àmplies zones de la ciutat d'accés defectuós és la que es troba al nord-oest, en coincidència amb l'accidentada topografia dels Tres Turons.

La nostra àrea de referència es troba precisament condicionada per aquest considerable factor topogràfic; és per això que l'únic camí de sortida veritablement natural és el que es troba entre el turó de la Peira i la Muntanya Pelada. Aquí hi ha dues vialitats secundàries de Barcelona que són els passeig Maragall i Fabra i Puig.

La planificació urbana, per altra banda, està intentant d'obrir un vial primari que donarà cabuda i vialitat, en un futur més o menys llunyà, a un notable allau de circulació de trànsit, que és el segon Cinturó de Ronda que esborrarà o, almenys, lliberarà la saturació i inclús el col.lapse extraordinari a certes hores del passeig del Vall Hebró.

Tretes aquestes petites excepcions, la resta d'obertures incloses dintre de la nostra àrea d'estudi entren dintre la tipologia de vials terciaris, és a dir, dels que serveixen essencialment per l'intercanvi a l'interior de cadascun dels nuclis habitats.

Els importants desnivells d'alguns sectors urbanitzats, marcats i determinats pels elements topogràfics dels que ja hem parlat, fan que l'accessibilitat sigui força difícil (Carmel, Sant Genís dels

Agudells, Teixonera, Penitents....) i que l'obertura exterior estigui seriosament condicionada per aquells grans vials esmentats.

Creiem necessari fer algunes consideracions de futur que, si són respectades per la planificació, poden fer variar substancialment la configuració de l'accessibilitat a la zona.

En primer lloc, cal pensar amb la prolongació del carrer Lisboa que anirà a trobar l'Avinguda del Vall Hebró a l'alçada de l'Avinguda del Jordà. Aquest important vial travessarà La Clota i cobrirà bona part del torrent de Can Besora, enllaçant el barri de Sant Genís dels Agudells amb el passeig Maragall. De fet, els únics desviaments del II Cinturó de Ronda dintre el comprès en l'àrea del nostre estudi, són: l'Avinguda de la República Argentina, la de l'Hospital Militar i el carrer Arenys, per la banda est i el carrer Campoamor i el Passeig de Valldaura per la part de l'oest.

En segon lloc, es fa necessari fer un esment als futurs vials corresponents als túnels del Turó de la Rovira (261 metres d'altitud) que han estat iniciats en la seva perforació, però que encara no és prevista la seva entrada en funcionament. Es tracta d'una rellevant solució a l'accessibilitat d'aquesta zona de Barcelona comunicant-la amb el barri de Gràcia i, per tant, amb el centre de la ciutat. El mes de maig del 1979 l'Associació de Veïns del Carmel donava al respecte un rotund no al transport privat de turismes pels esmentats túnels. Sigui quina sigui la solució definitiva, la utilització dels túnels de la Rovira poden representar una fita important en l'accessibilitat exterior del futur i possible districte del que estem intentant de parlar.

5.- L'estructura demogràfica i social

Sota aquest epígraf el treball aporta els resultats de l'anàlisi de les principals variables demogràfiques i socials que incideixen en la zona estudiada i que permeten un diagnòstic entorn les característiques més importants de la població, així com un estudi comparatiu dels diferents barris que componen l'àrea de Martí Codolar.

Tal com s'ha indicat més amunt, les dades que han possibilitat aquesta anàlisi són les enregistrades en el Padró Municipal del 1975. Havent procedit al buidatge del mateix segons criteri esmentat en l'introducció, es presenten els resultats barri per barri i, en segon lloc, es procedeix a diferenciar l'àrea que estudiem d'altres indrets de la ciutat. Primerament caldrà fer una avaluació de l'embalum de la població; segonament es centrarà l'atenció en l'anàlisi de l'estructura demogràfica segons els grups d'edat. En tercer lloc, s'investigarà la composició de la població activa i l'estratificació ocupacional. En quart lloc, es considerarà l'embalum i pes específic de la població inactiva (dones de casa, tercera edat, i població infantil i estudiantil). Per últim, l'estudi centrarà l'atenció en el fet de la mobilitat geogràfica a partir del lloc de procedència de la població i de l'any d'arribada a Barcelona.

5.1. L'embalum de la població

La primera dada fonamental a disposar és la del nombre d'habitants que inclouen els barris de l'àrea de Martí Codolar. A partir de les delimitacions territorials emprades, disposem del següent embalum demogràfic per l'any 1975:

<u>Horta</u>	31.595 h.	<u>La Clota</u>	1.397 h.
<u>Parc Vall Hebró</u>	3.942 h.	<u>Font d'en Fargue</u>	6.301 h.
<u>Carmel</u>	49.103 h.	<u>Penitents</u>	1.104 h.
<u>Montbau</u>	8.564 h.	<u>Sant Genís</u>	7.399 h.
<u>Teixonera</u>	8.186 h.		

Total zona Martí Codolar: 117.591 h.

Així, doncs, l'embalum demogràfic global de la zona que estudiem era en el darrer Padró de 117.591 habitants distribuïts irregularment en nou unitats o barris. Pel fet de no disposar del nombre d'hectàrees que comporta la superfície emprada, hem de de se st im a r un càlcul ajustat de la densitat de població. No obstant val a dir que ben possiblement obtindriem densitats sensiblement inferiors a les enregistrades en altres indrets de la ciutat. Creiem que aquest fet exigeix una explicació prou convincent que interrogui els resultats més agragats que ofereixen diverses estadístiques presentant la nostra àrea amb una densitat baixa res pecte moltes altres zones i com una de les més ben dotades d'es pa is lliures. Es fa, doncs, necessari apuntar una factors que in ter ve ne n al respecte: en primer lloc, i principalment, en el càlcul de les densitats hi ha una gran desviació degut a que la superfície compren bona part dels terrenys en desnivell que s'en fi len per la Serra de Collcerola fins al terme municipal; això com porta una disminució fictícia de la densitat d'Horta, Penitents, Sant Genís i Montbau. En segon lloc, la presència de forts des ni v ells orogràfics ha restat superfície edificable però no ha comportat una major disponibilitat d'espais lliures. En tercer lloc, el tipus de vivenda que ocupa bona part de l'àrea (Teixonera, Carmel) si bé no implica una densitat elevada per mor de la baixa al çada d'edificació, sí que implica una densitat considerable degut a l'atepeïment de vivenda característic dels indrets amb habitacle subintegrat i d'autoconstrucció. En quart lloc, el tipus de construcció poligonal que darrerament ha sofert el Vall d'Hebró (Sant Genís, Montbau i el Parc del Vall d'Hebró) ha significat un altíssim increment de la densitat de poblament en aquest indret que, de complir-se les previsions del Pla Parcial, veuria esfumar-se els darrers terrenys objectes d'espais verds (terrenys de l'antiga família de Martí Codolar) sota la forma d'edificació poligonal intensiva.

D'altra banda, cal dir que la distribució de l'embalum demogràfic per barris és molt desigual en funció de la superfície i sobretot degut a la configuració històrica dels mateixos. La distribució percentual del poblament és la següent:

Penitents	1,0	%
La Clota	1,2	%
Vall Hebró	3,4	%
Font Fargues	5,3	%
Sant Genís	6,3	%
Teixonera	7,0	%
Montbau	7,3	%
Horta	26,9	%
Carmel	41,8	%

L'àrea, doncs, està enformada per dos barris amb dimensions demogràfiques considerables (Horta i Carmel) que comporten el 68 per cent del poblament, i per tant, aquestes dues unitats urbanes són les que ens vindran a determinar -avuí per avuí- les constants demogràfiques i socials de tota la zona. Els demés barris comporten només el 32 per cent del poblament i amb una distribució tanmateix irregular. Montbau i Teixonera - tot i siguent dos unitats urbanístiques molt diferents- presenten un embalum parellent entorn els 8.000-8.500 habitants; amb una dimensió demogràfica un xic menor segueixen Sant Genís i la Font d'en Fargues, siguent els barris amb menys entitat poblacional el Parc del Vall d'Hebró, la Clota i els Penitents. Val a dir, però, que si contabilitzem a nivell demogràfic el poblament enclavat en el tipus de vivenda poligonal de tot el sector del Vall d'Hebró (Sant Genís, Montbau i el Parc del Vall d'Hebró) i sobretot si el Pla Parcial d'aquest resta intocable, a mig o llarg plaç es configuraran en la zona de Martí Codolar tres subàrees demogràfiques: Horta, Carmel (amb Teixonera i Font d'en Fargues) i el Vall d'Hebró o zona poligonal, amb una més que considerable elevació de la densitat de poblament i de vivenda.

Comparant l'embalum global demogràfic de la nostra àrea amb la dimensió demogràfica dels districtes actuals de la Ciutat, podem observar com la zona de Martí Codolar disposa d'un potencial demogràfic mig:

a) Població superior a la dels districtes més menuts que comporten un poblament en interval de 60-90 mil habitants (districtes I - IV - V - VI).

b) Població similar als districtes de dimensió mitjana en interval de 90-160 mil habitants (Districtes II - III - VII - X VIII - XI).

c) Potencial demogràfic molt inferior als Districtes IX i XII que són els que importen més embalum d'habitants (246-390 mil hab.)

Així, doncs, cal fer notar que la dimensió demogràfica de la nostra àrea és adecuable al tipus predominant de Districte actual (entre cent mil i cent cinquanta mil habitants) i sensiblement superior a l'embalum demogràfic dels districtes menors.

La distribució de la població dels nostres barris segons sexe i estat civil no expressa -com era d'esperar- resultats massa diferenciats amb la resta de la Ciutat en tant que les variables urbanístiques i socials no incideixen directament en l'índex de masculinitat/feminitat i en la proporció dels estats civils. En tot cas es noten tant sols lleugeres diferències entre els barris i entre aquets i la Ciutat fruit fonamentalment de les peculiars estructures d'edat que més endavant explicitarem.

L'índex de masculinitat de l'àrea és de 0,960 (57.517 homes sobre 59.967 dones) que ratifica la tendència generalitzada arreu d'una lleugera major proporció de dones per damunt dels homes degut a la diferent esperança de vida entre ambdos sexes que contrasta per escreix la major natalitat de mascles. Aquest índex de masculinitat és, però, sensiblement superior al de Barcelona (0,890), cosa que ens fa sopsar que ens trobem amb estructures d'edat molt diferents.

La proporció entre sexes i estats civils ens mostra un major pes específic de solters sobre solteres i inversament de casades sobre casats i de vídues sobre vidus. Aquesta tónica també es reflecta en el conjunt de la ciutat tot i que en proporcions menors:

	<u>Solter/a</u>		<u>Casat/da</u>		<u>Vidu/a</u>	
	home	dona	home	dona	home	dona
Ciutat	22,4	22,7	23,5	24,5	0,8	5,2
Martí Codolar.	24,4	22,9	23,6	24,2	0,7	3,5

Les diferències més notables giren entorn la viudetat, cosa que de nou ens fa pensar en que la zona que estudiem disposa d'una estructura d'edats particularment més jove.

5.2. Estructura d'edats

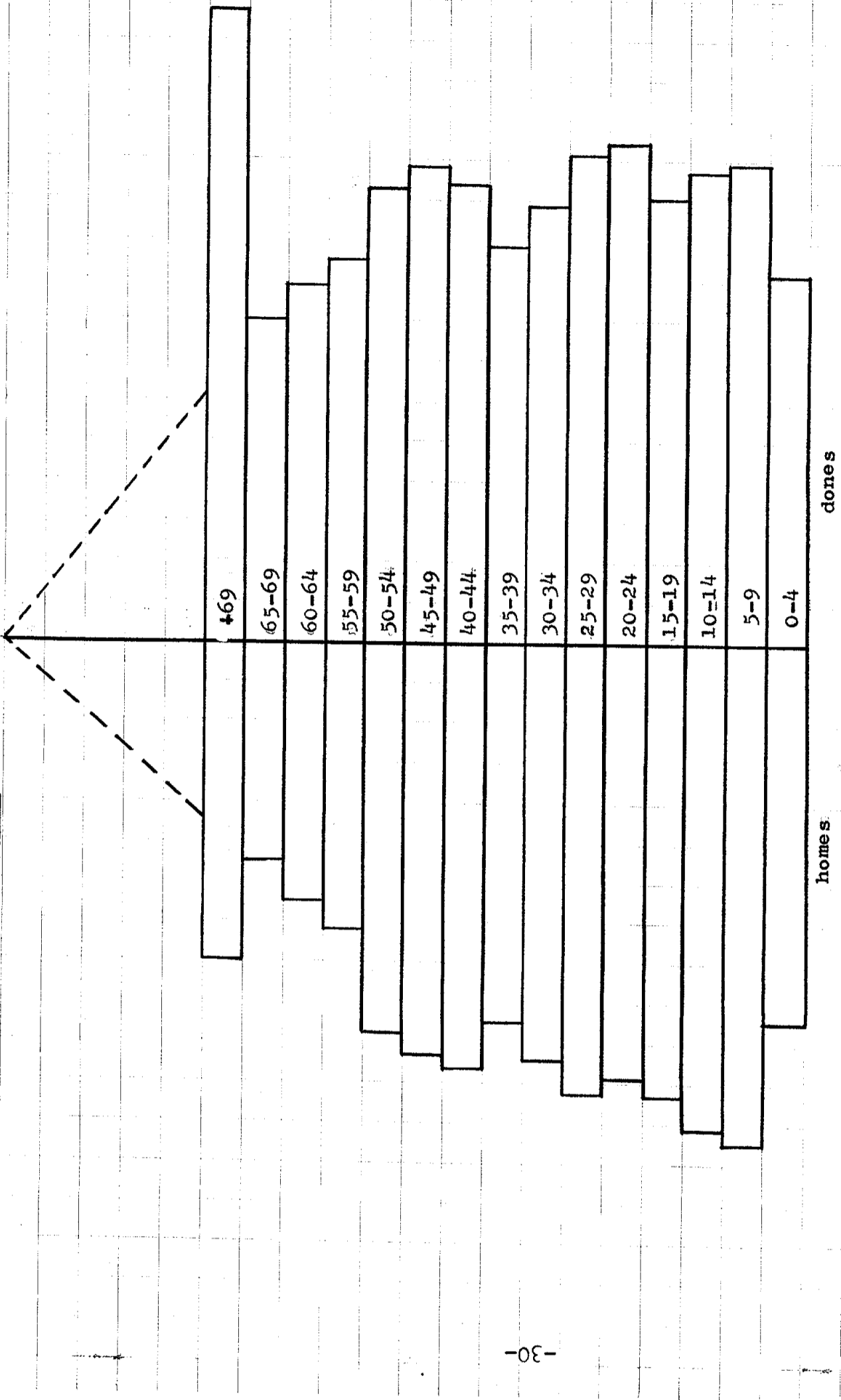
Les diferències lleugeres que hem palpat pel que fa a l'índex de masculinitat i de viudetat ens ha donat peu a una primera hipòtesi: l'àrea estudiada disposa d'una estructura d'edats sensiblement diferent al constituir-se com a població que encara no ha sufert els efectes del procés d'envelliment típic de les societats industrials. Aquesta qüestió es fa palesa en l'anàlisi desagregada de l'estructura d'edats dels barris i en la comparació de llurs piràmides d'edat amb la resta de la població de Barcelona.

El buidatge de les dades del Padró Municipal del 1975 ens permet expressar gràficament la piràmide d'edats de la zona de Martí Codolar del conjunt de la Ciutat, així com la superposició d'ambdues a fi d'aconseguir els elements diferencials per excés i per defecte de la primera damunt la segona (veure gràfiques pàg. següent).

Entorn l'estructura d'edats obtinguda, doncs, podem avançar els següents comentaris:

A/ Cal observar, d'entrada, que la població senil de més de seixanta nou anys vé expressada en una sola cohort, donat que així ho presenta el Padró; per això l'últim estrat de la piràmide apareix inflat, havent de segmentar el vèrtex tantativament per indicar la distribució senil fins als cent anys. Això, doncs, impossibilita una consideració desagregada de la població de setanta anys en amunt.

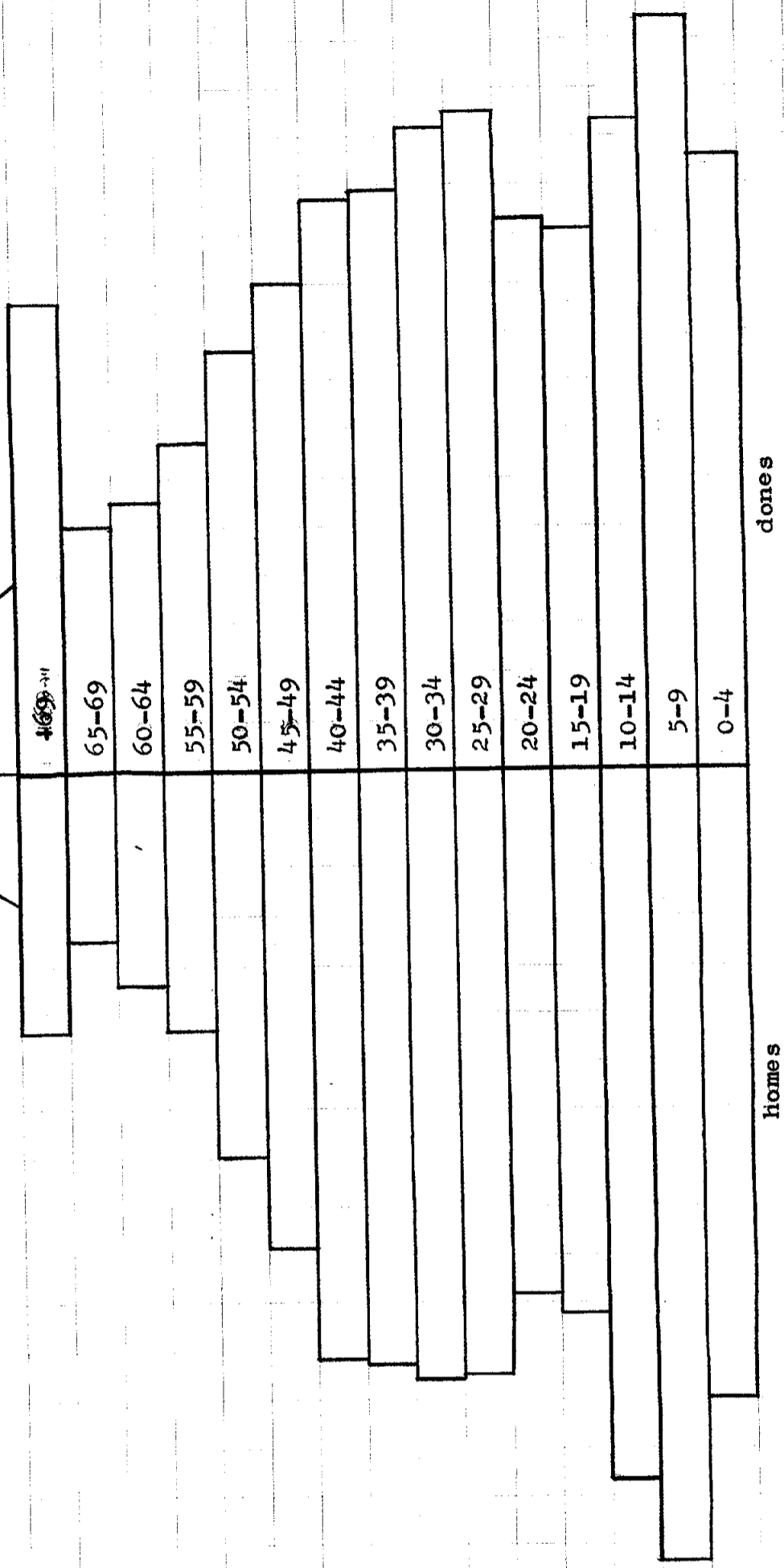
PIRAMIDE D'EDATS 1.975 - BARCELONA

Font: Padró Municipal 1.975; elaboració pròpia.

PIRAMIDE D'EDATS 1.975

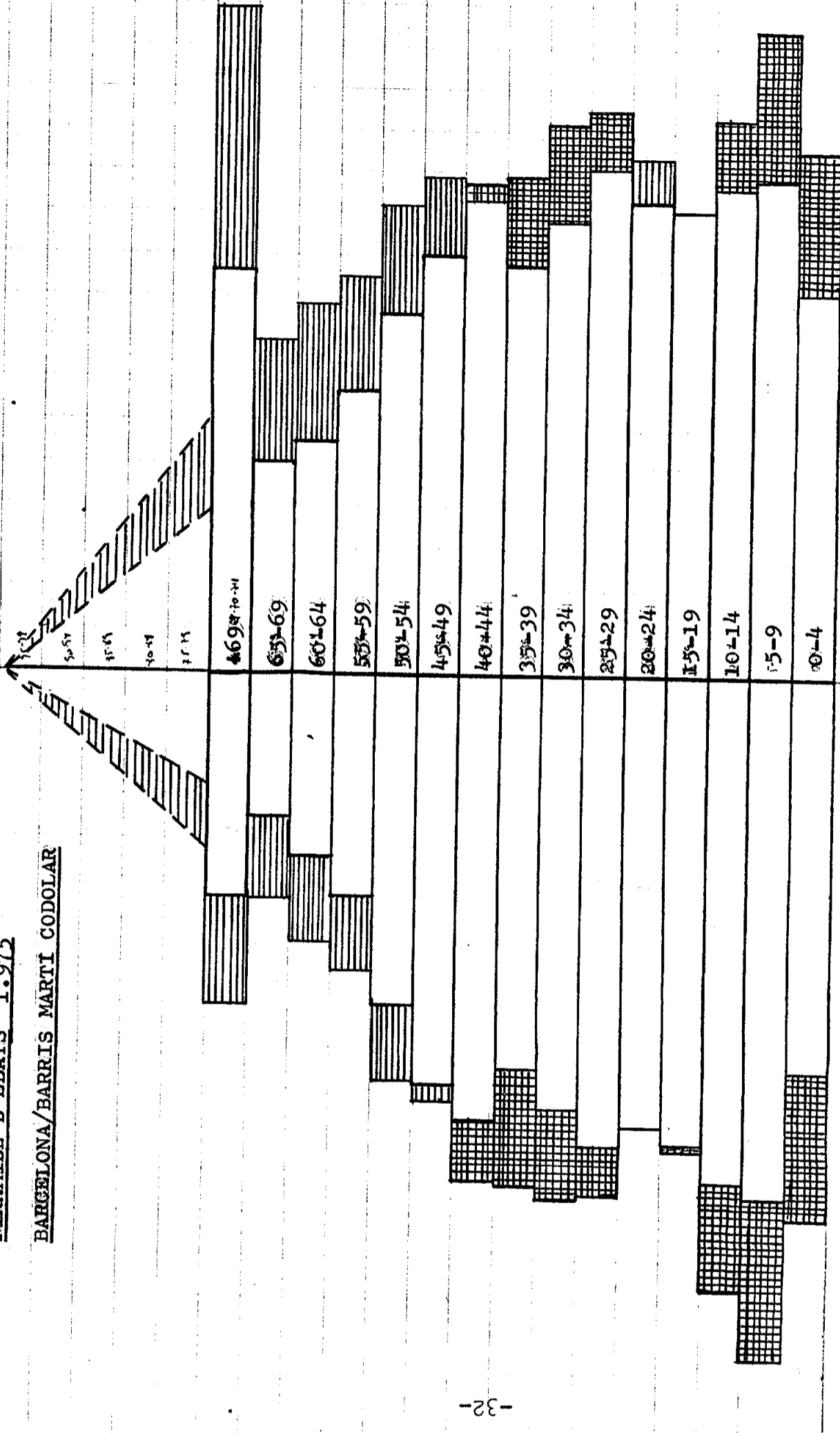
BARRIS MARTI CODOLAR

Font: Padró Municipal 1.975; elaboració pròpia.

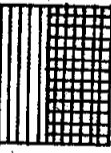
PIRAMIDE D'EDATS 1.975

BARCELONA/BARRIS MARTÍ CODOLAR

homes

dones

excedent de Barcelona sobre barris Martí Codolar

excedent de barris Martí Codolar sobre Barcelona

Font: Padró Municipal 1.975; elaboració pròpia.

B/ La població de més de 65 anys (tercera edat) representa un 7,6 per cent de la població. Aquest índex d'envelliment és sensiblement inferior a l'índex de vellesa a nivell de l'Estat Espanyol, que per l'any 1970 era de 9,7 per cent pel conjunt de la població i de 8,5 per cent en poblacions de més de 10.000 habitants. Això ens indica, d'entrada, que la zona que estudiem té una estructura d'edats més jove que el conjunt del territori espanyol.

C/ Més interessant, encara, resulta la contraposició d'aquest índex amb l'envelliment enregistrat en l'estructura d'edats de la Ciutat. Pel conjunt de la ciutat el pes de la població de més de 65 anys és del 12,2 per cent. La diferència, doncs, de 4,5 punts ens indica que mentre la ciutat ha experimentat un fort procés d'envelliment, els barris que estudiem es mantenen encara amb una proporció de vellesa sensiblement més baixa.

D/ Si comparem l'índex de vellesa obtingut amb l'índex de vellesa dels districtes de Barcelona, palparem com encara les diferències es fan més notables segons la morfologia dels mateixos. L'envelliment dels districtes per l'any 1975 era el següent:

districte I:	17,1%	districte VII:	13,0%
districte II:	13,6%	districte VIII:	14,9%
districte III:	11,7%	districte IX:	7,7%
districte IV:	19,3%	districte X:	10,3%
districte V:	18,7%	districte XI:	13,3%
districte VI:	18,8%	districte XII:	9,8%

Tots els districtes tenen un envelliment superior a la mitja de Barcelona llevat dels districtes X-XII-IX, que reflexen taxes inferiors, i per tant representen el màxim potencial demogràfic.

La zona de Martí Codolar presenta un envelliment més semblant al districte IX que no pas al XII del qual forma part majoritàriament; aquest tipus d'edat és radicalment diferent al centre de la ciutat i més parell a la zona extrarradi. La raó d'aquest fet cal anar a cercar-la en la mateixa composició social-demogràfica d'aquets barris, on els elements predominants són el fet immigra-

tori, la composició social dels habitants, l'expansió urbana i les pautes natalícies diferencials.

E/ Pel que fa a les edats que oscilen entre 45-64 anys també observem una proporció diferent entre la zona que estudiem i la Ciutat. Aquest detall es fa palpable en observar la gràfica que sobreposa ambdues piràmides d'edats. Així tenim que mentre aquest grup d'edat per Barcelona significa un 24,2 per cent, en els barris que estudiem significa només un 18,7 per cent. Això ens indica que els processos d'envelliment a mig plaç seràn diversos per Barcelona-Ciutat i per l'àrea de Martí Codolar, ja que la Ciutat experimentarà una tendència a la senilitat molt forta, mentre que aquets barris en mantindràn amb una estructura particularment jove.

F/ El grup d'edats de 25-44 anys, contràriament, reflexa ja una inversió en els resultats: la piràmide d'edats de Martí Codolar apareix inflada en aquets estrats mentre que per Barcelona es fa significatiu ja un estrenyiment dels mateixos. Així, l'índex d'aquestes edats sobre el total de la població és del 32 per cent pels nostres barris i només del 27,7 per cent per la Ciutat. La desproporció que notem està lligada a dos fets claus: en primer lloc al fort procés immigratori que ha viscut Barcelona al llarg dels seixanta que incideix particularment a tota la zona de l'Est i extrarradi i en segon lloc a la ubicuitat de famílies de nova creació en les zones de màxim creixement urbanístic.

G/ Els grups d'edats que particularment han sofert els efectes demogràfics de la guerra civil (generacions del 1905-20 i del 1933-45) tenen una significació en l'estructura d'edats ja que les cohorts de 55-59 anys i 35-39 anys expressen un tall notable tot i que amb tendència a esmorteir-se. Aquest fet, però no és gens significatiu en la piràmide d'edats dels nostres barris, cosa que no fa sino ratificar que el fet immigratori és el decisiu en determinar l'actual estructura d'edats.

ESTRUCTURA D'EDATS - HOMES (1.975)

41

	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	+ 69
HORTA (15.286)	1285 4,0	1519 4,8	1294 4,1	1103 3,5	1117 3,5	1276 4,0	1270 4,0	1193 3,7	1181 3,7	1050 3,3	893 2,8	606 1,9	480 1,5	392 1,2	627 1,9
CLOTA (682)	55 3,9	60 4,3	58 4,1	58 4,1	55 4,0	64 4,5	52 3,7	54 3,8	45 3,2	53 3,8	40 2,8	26 1,8	15 1,0	21 1,5	26 1,8
FONT FARGUES (3.059)	308 4,9	332 5,2	238 3,7	231 3,6	189 3,0	240 3,8	294 4,6	244 3,8	241 3,8	180 2,8	148 2,3	105 1,6	110 1,7	99 1,5	100 1,6
PENITENTS (440)	350 3,1	48 4,3	44 2,8	51 4,6	50 2,7	54 3,0	45 4,0	54 4,8	40 5,6	30 2,7	31 2,8	25 2,1	27 2,2	21 1,8	52 2,9
TEIXONERA (3.959)	300 3,6	433 5,2	363 4,4	309 3,7	297 3,6	315 3,8	342 4,1	345 4,2	301 3,6	274 3,3	211 2,5	148 1,8	113 1,3	83 1,0	125 1,5
CARMEL (24.290)	2492 5,0	2604 5,3	2064 4,2	1714 3,5	1934 3,9	2319 4,7	2215 4,5	2063 4,2	1881 3,8	1406 2,8	1141 2,3	757 1,5	619 1,3	472 1,0	609 1,2
S.GENIS (3.697)	256 3,4	391 5,2	477 6,4	327 4,4	222 3,0	210 2,8	212 2,8	286 3,8	393 5,3	319 4,3	197 2,6	106 1,4	86 1,1	80 1,0	135 1,8
MONTBAU (4.169)	192 2,2	564 6,6	765 8,9	368 4,3	200 2,3	146 1,7	137 1,6	272 3,2	334 3,9	281 3,3	230 2,7	158 1,8	106 1,2	117 1,3	299 3,5

Cont. ESTRUCTURA D'EDATS - HOMES (1.975)

	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	+ 69
VALL HEBRO	292	199	110	98	104	162	298	187	137	115	61	40	39	33	60
(1.935)	7,4	5,0	2,8	2,4	2,6	4,1	7,5	4,7	3,4	2,9	1,5	1,0	1,0	0,8	1,5
MARTI CODOLAR	5215	6150	5413	4259	4148	4766	4865	4698	4553	3708	2952	1941	1595	1318	2013
(total homes)	4,4	5,2	4,6	3,6	3,5	4,0	4,1	4,0	3,8	3,1	2,5	1,6	1,3	1,1	1,7
(57.517)															

Font: Padró Municipal 1975; elaboració pròpia.

ESTRUCTURA D'EDATS - DONES (1.975)

	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	+ 69
HORTA (16.309)	1241	1421	1215	1053	1182	1407	1313	1179	1224	1036	967	717	601	575	1178
CLOTA (7157)	64	76	53	63	54	56	54	44	48	42	42	24	21	32	42
FONT FARGUES (3.242)	303	317	277	217	212	284	292	240	197	181	180	122	113	119	188
PENITENTS (5577)	33	54	34	33	27	44	50	39	32	44	37	33	32	25	40
TEIXONERA (4.2270)	329	473	346	289	294	366	381	329	283	276	225	194	126	115	201
CARMEL (24.813)	2389	2517	1983	1799	2019	2369	2171	1774	1700	1453	1190	1213	765	673	1098

Cont. ESTRUCTURA D'EDATS - DONES (1.975)

	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	+ 69
S.GENIS	242	357	403	232	203	251	225	377	385	270	188	131	125	118	195
(3.702)	3,2	4,8	5,4	3,1	2,7	3,4	3,0	5,0	5,2	3,6	2,5	1,7	1,6	1,5	2,6
MONTBAU	198	487	555	369	191	176	209	321	369	311	227	190	129	150	513
(4.395)	2,3	5,7	6,5	4,3	2,2	2,0	2,4	3,7	4,3	3,6	2,6	2,2	1,5	1,7	6,0
VALL HEBRO	243	177	85	92	124	265	278	144	118	104	79	60	68	70	100
(2.007)	6,1	4,4	2,1	2,3	3,1	6,4	7,0	3,6	2,9	2,6	2,0	1,5	1,7	1,7	2,5
MARTI CODOLAR	5042	5879	4951	4147	4306	5218	4973	4447	4356	3717	3135	2384	1980	1877	3555
(total dones)	4,0	5,0	4,2	3,5	3,6	4,4	4,2	3,8	3,7	3,3	2,6	2,1	1,7	1,6	3,0
(59.967)															

Font: Padró Municipal; elaboració pròpia

H/ Els dos estrats que representen les edats de 15-24 anys tenen una disminució gairebé idèntica an ambdues gràfiques. Aquest trencament en l'àrea que analitzem altra vegada ha d'ésser comprès en termes de mobilitat geogràfica: l'embalum de població en edats de 25-44 anys desequilibra la proporció de matrimonis de 45-55 anys que són els que predominantment tenen fills en el grup d'edats que comentem.

I/ On les diferències segueixen siguent més que notables és en la població infantil. D'entrada l'índex de població infantil és sensiblement superior en els nostres barris que en la Ciutat: 27,3 per cent per damunt de 25,5 per cent. Aquesta major proporció de població infantil ratifica plenament el que ja hem fet explícit respecte la joventut/vellesa de les estructures respectives. Aquest eixamplament per la base tant superior al de Barcelona ens fa pensar amb l'incidència sobre la mateixa del predomini de famílies joves en aquets barris així com també amb una conducta natalícia diferencial. Aquest darrer punt pot il·lustrar-se més encara en la comparació de la proporció existent entre la mitja de nascuts en un any i l'embalum de dones fecundes (15-49 anys). Mentre a Barcelona la proporció és de 47,9 per mil, als barris que estudiem és del 62,3 per mil. Així, doncs, tant el predomini de famílies de nova creació com la pauta natalícia retardada que experimenta la població immigrada ens porten a un tipus particularment notable de població jove.

K/ Aquest canvi que s'opera a mig plaç de la conducta natalícia de la població immigrada sembla que ja hagi començat en aquets barris en tant que el primer estrat d'edats (0-5 anys) experimenta ja un extreyniment en la base; extreyniment, però, molt menys pronunciat que a la resta de la Ciutat.

En conclusió, doncs, podem dir que l'estructura d'edats de l'àrea de Martí Codolar mostra una composició més aviat jove en comparació amb el procés d'envelliment demogràfic enregistrat a la Ciutat; tal estructura d'edats no té explicació sinó recurrim a dos fets explicatius: en primer lloc, el fet immigratori sufert

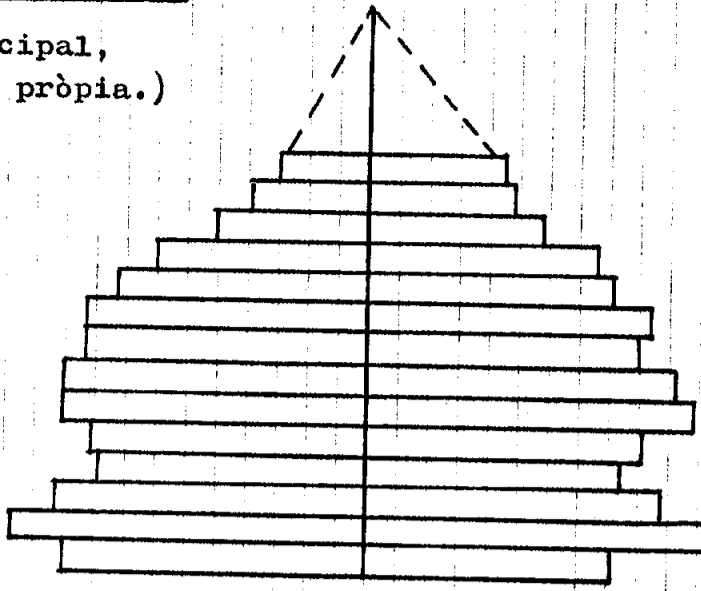
per la Ciutat als anys seixanta que ha envaït zones com les que estudiem; en segón lloc, a l'expansió urbanística experimentada en certes zones (Vall d'Hebró, Montbau, S.Genís, etc) que ha donat rebuda primordialment a famílies joves. Tot això ha comportat un tipus de població predominant de 25-44 anys i un gran pes específic de la població infantil, que implica alhora una problemàtica demogràfica-urbana especial (residencialisme, equipaments escolars, etc.). D'altra banda, sembla com si la pauta natalícia, secularment alta en els processos immigratoris, tendeixi a frenar adoptant, ni que sigui a llarg plaç, una caiguda de la fecunditat pròpia del sistema urbà.

A un nivell més particular, s'ha cregut convenient portat en davant una comparació de l'estructura d'edats entre els diferents barris que componen l'àrea de Martí Codolar, a fi de destriar els elements diferenciadors dels mateixos i que ens poden donar peu a ulteriors anotacions.

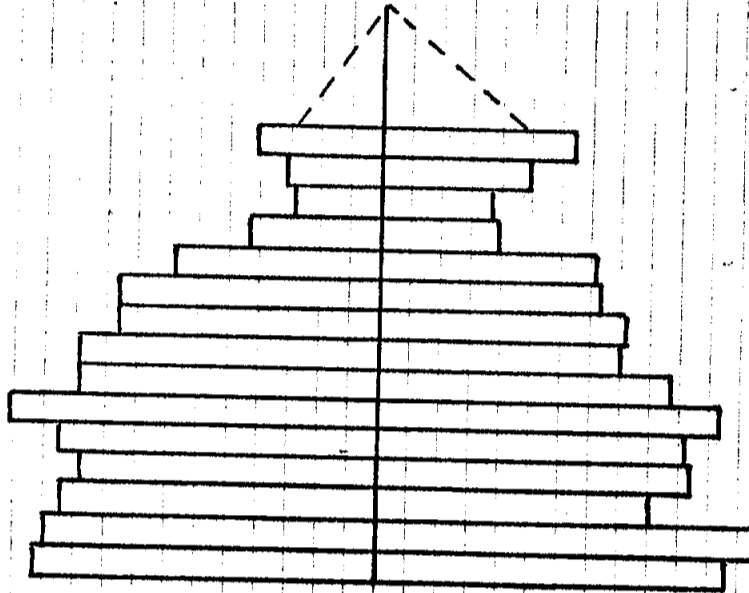
La representació gràfica dels percentatges de poblament per sexe i grups d'edat dels nou barris o unitats urbanes subjectes a estudi (veure pàgs. següents) ens presenten variacions notables entre ells mateixos que van des de piràmides atípiques com les del Parc del Vall d'Hebró, Montbau o S.Genís, fins al tipus d'estructura més equilibrada i similar al conjunt de la zona.

Parc del Vall d'Hebró: Els blocs de l'urbanització del Vall d'Hebró ens mostren una estructura d'edats tanmateix fora del corrent. Es tracta d'un sector de vivendes en bloc de nova construcció que fonamentalment ha rebut famílies de recent constitució; aquest fet és el que es dedueix de l'embalum dels grups d'edat de 25-39 anys, que ha significat evidentment una amplia expansió dels dos primers estrats de la piràmide degut a l'alta fecunditat d'aquestes famílies joves. Precisament això comporta un poc pes específic en edats de 10-24 anys (per l'any 1975), corresponent també al baix percentatge de població major de 40 anys que n'és el grup progenitor.

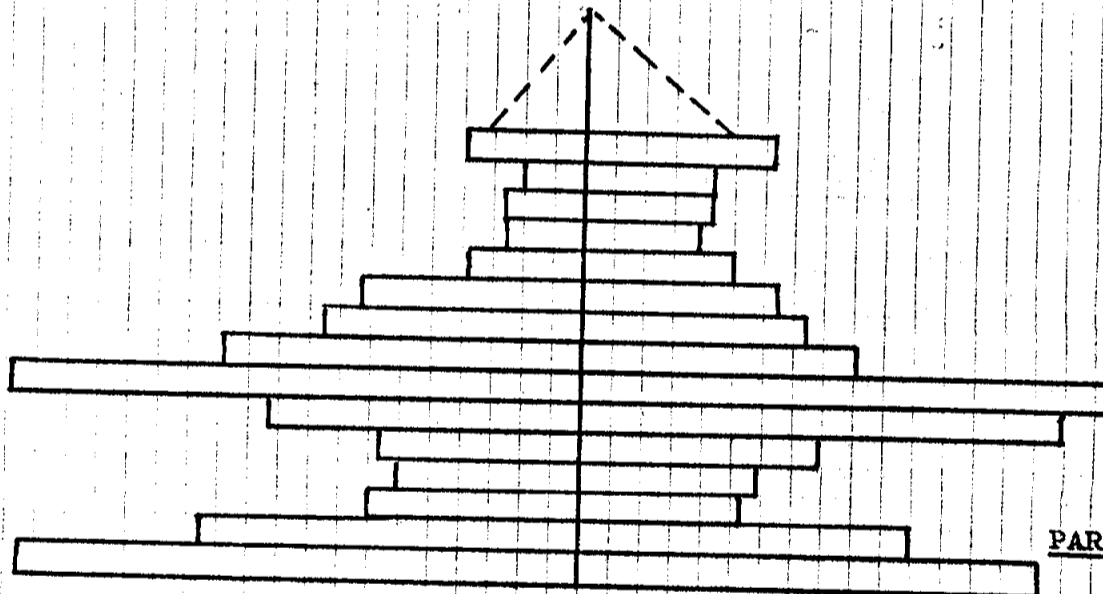
(Font: Padró Municipal,
elaboració pròpia.)

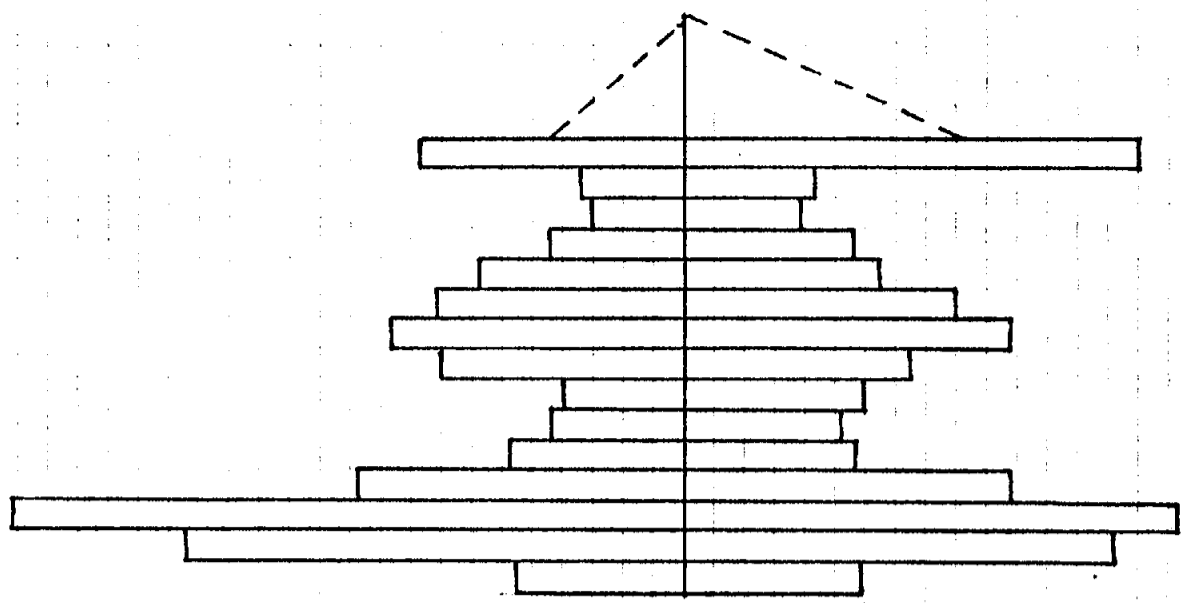
HORTA

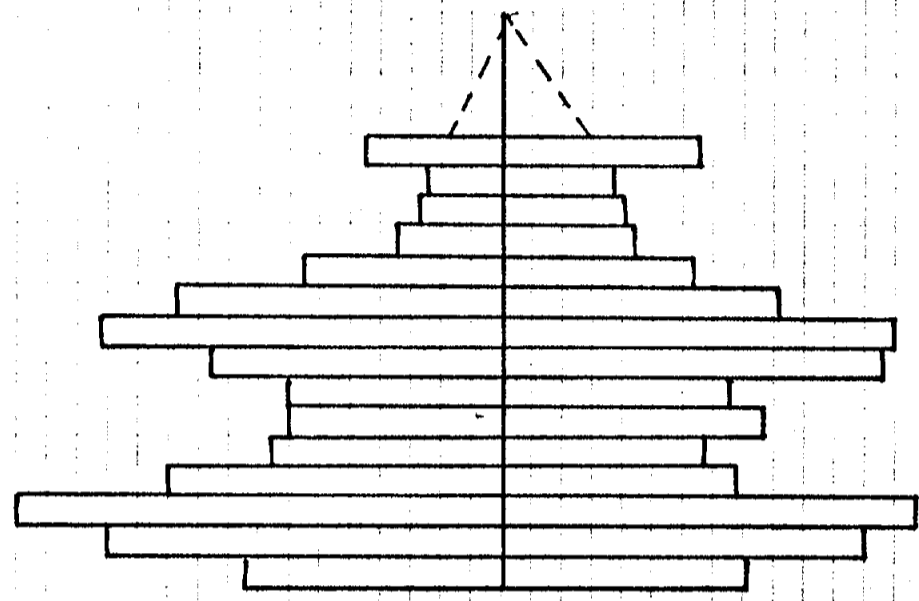
LA CLOTA

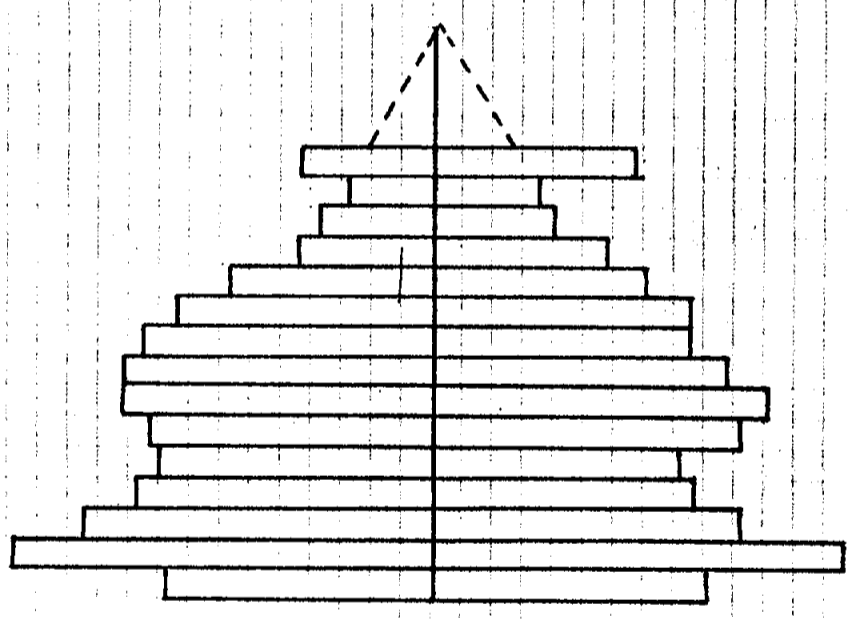
PARC DEL VALL HEBRO

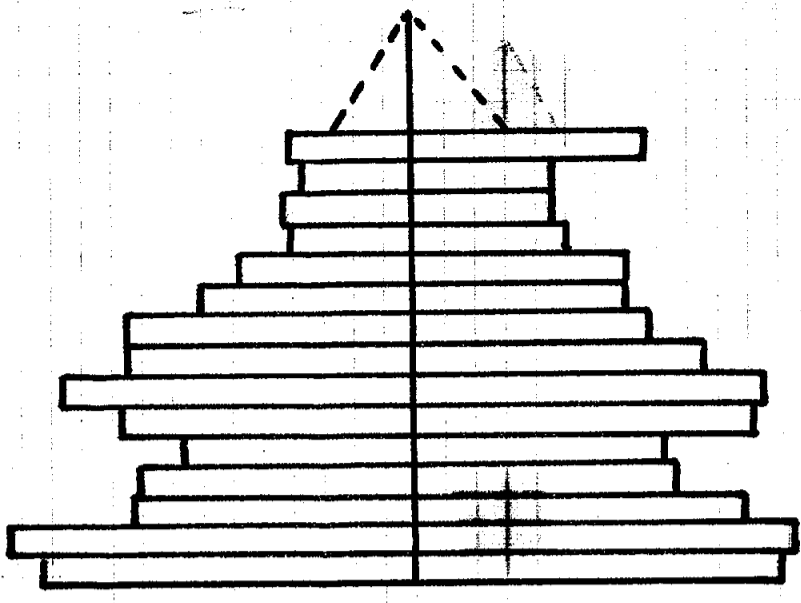
MONTBAU

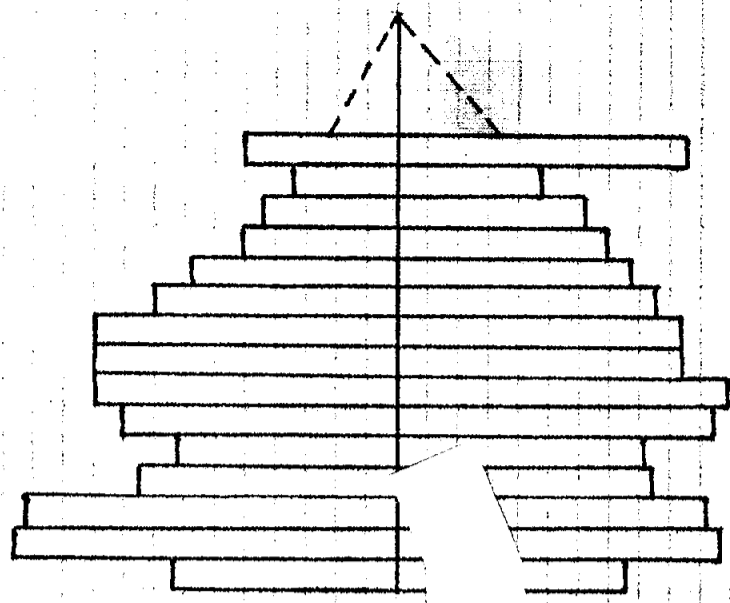
SANT GENIS

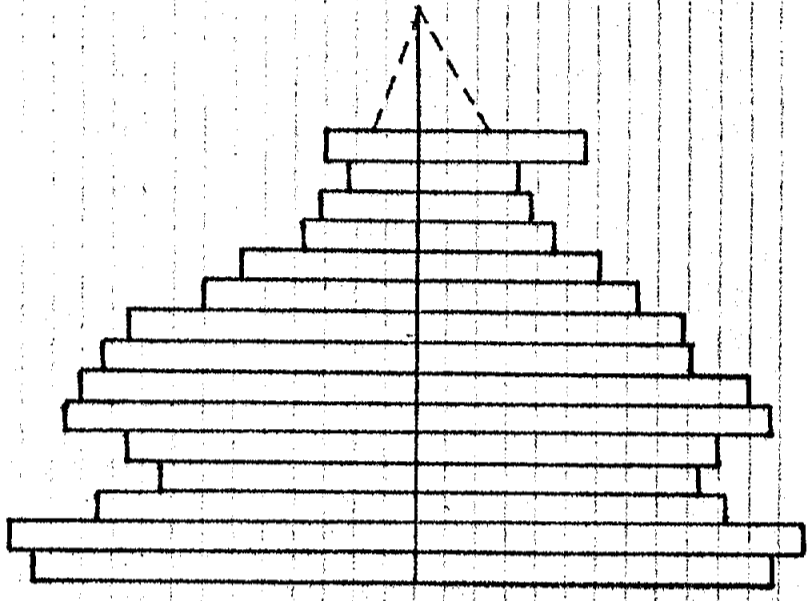
TEIXONERA

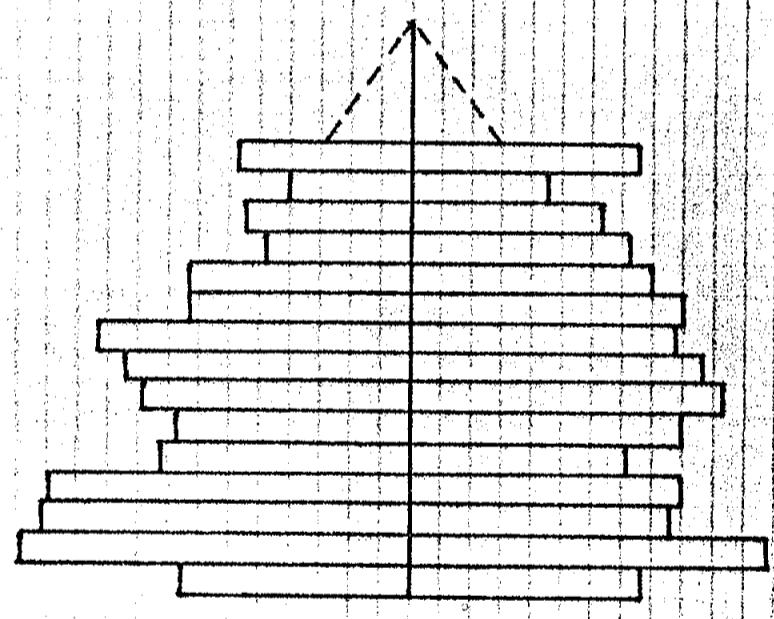
FONT D'EN FARGUES

VALLCARCA-COLL

GARMEL

PENITENTS

Montbau: Aquest barri també presenta una composició d'edats atípica i alhora molt diferent a l'anterior. En aquest cas la representació gràfica ens mostra una gran desproporció entre els grups d'edat de 5-14 anys i de més de 69 anys sobre la resta de la població. Això és degut a la presència en el barri de la dotació d'un gran centre de residència (Hogares Mundet) que enregistra bona part de l'edat infantil i senil. D'altra banda sorprèn que en les edats de 0-5 anys la proporció sigui tant reduïda; l'explicació d'aquest fet és doble: per un costat, el percentatge es veu sensiblement reduït davant el pes específic d'edats immediatament superiors i de la població senil, tal com s'acaba de comentar; per altre, pot observar-se com a Montbau predomina un tipus de matrimonis de més edat que en el Parc del Vall d'Hebró: mentre en aquest darrer predomina el matrimoni de 25-39 anys, a Montbau hi ha una forta incidència de matrimonis de 35-49 anys, amb el qual els efectes sobre la base de la piràmide d'ambdós casos és palpablement diferent.

Sant Genís: La composició d'edats de Sant Genís és molt semblant a la de Montbau (si descomptem l'incidència dels Hogares Mundet). L'estructura demogràfica d'aquest barri també està afectada pel tipus de vivenda de promoció, que ha donat rebuda fonamentalment a matrimonis que a l'any 75 giren entre 35-49 anys. Aquest fet, doncs, ha significat que l'incidència sobre les edats de 5-19 anys sigui particularment forta, mentre que en la base (0-4 anys) es fa notar una caiguda de fecunditat.

En general, doncs, aquets tres barris reflexen ben bé en el camp demogràfic la seva composició urbana com a polígons de promoció: l'edificació d'aquets blocs ha donat cabuda fonamentalment a famílies joves amb fort potencial de fecunditat que es reflexa clarament en la base infantil d'acord amb l'edat predominant dels matrimonis. Els altres barris, no obstant, expressen un tipus d'estructura d'edats més coherent -tot i les diferències a senyalar- també d'acord amb la seva composició urbanística i el procés de formació i ocupació de vivenda.

Horta: Aquest barri, antic municipi, presenta un tipus de piràmide que diexa entreveure ja una tendència cap al procés d'envelliment a mig plaç. Si bé el pes de la població infantil és palpable, s'observa també una forta incidència de l'edat juvenil i adulta i àdhuc de població de més de 60 anys. Això ens fa pensar que Horta ha enregistrat un fort creixement amb el procés immigratori que transforma la seva composició demogràfica, però que també té relevància en la mateixa el fet d'ésser un barri històric amb un casc antic, amb tot el que això comporta a nivell d'estructura d'edats.

La Clota: Aquesta reduïda unitat urbana mostra una composició similar a la d'Horta, però amb lleugeres diferències. En primer lloc sobressurt l'incidència del grup de 25-30 anys que ens suggereix la formació de matrimonis nous en el barri; en segon lloc, la base infantil no minva en el primer estrat com a Horta sinó que presenta un fort increment demogràfic. En tercer lloc, mentre les edats de 50-60 anys està fortament esglaonada, el grup d'edat major de 65 anys es molt considerable, cosa que intuitivament ens fa pensar en la repercussió de les poques famílies antigues residents en el barri molt abans del procés immigratori i lligades a la pràctica agrícola.

La Teixonera: Aquest barri presenta totes les característiques dels sectors on el creixement urbà i el fet immigratori han incidit particularment ja que enregistra un gran predomini d'edats entre 30-50 anys. Aquest fet és el que fa que el vèrtex de la piràmide d'edats expressi una població sensiblement jove i que el grup d'edats de 5-15 anys sigui particularment important, mentre que la base (0-4 anys) experimenta ja una reducció més que palpable i que anem trobant arreu, llevat d'excepcions ja comentades, i també en el conjunt de l'àrea.

Penitents: Aquesta unitat urbana ens presenta una estructura d'edats tanmateix desordenada i de difícil explicació a partir de les dades emprades; això, tant pel que fa a la irregularitat en la proporció de sexes com en les mateixes cohorts d'edat. Si s'observa els grups d'edats de dones la irregularitat no es

tant relevant i mostre una composició semblant a la Teixonera tot i que amb un envelliment més pronunciat. En canvi, en els estrats d'homes hi ha un trencament més pronunciat en les edats de 35-45 anys i sobretot en els grups de 5-20 anys.

Font d'en Fargues: L'estructura d'edats de la Font d'en Fargues no deixa d'ésser similar amb les dels darrers barris. En tot cas s'ha de senyalar una forta incidència dels grups de 25-44 anys i, per tant, de famílies joves que han implicat un creixement notable per les edats de 0-10 anys, mostrant una composició particularment jove; contrastant amb això, la proporció dels grups d'edat entre 25-25 anys és molt menor i correspon al poc pes específic de la població de més de 55 anys.

El Carmel: Per últim, el Carmel mostra una estructura d'edats molt típica de les àrees immigratòries. En efecte, podem senyalar en primer lloc, que es tracta d'un poblament particularment jove, on el pes relatiu dels vells és més que reduït. En segon lloc, cal fer notar la forta incidència del grup d'edats de 25-50 anys que ens suggereix un procés immigratori definitiu. En tercer lloc, el Carmel es mostra com el barri més prolífic amb una base molt ampliada, que fa pensar que es tracta d'un dels barris on el procés de caiguda de fecunditat no ha incidit encara de manera clara.

Resumint, doncs, veiem que d'entre les nou unitats urbanes tingudes en consideració es fa palpable dos tipus ben diferenciats:

- a) Els polígons de nova creació, amb una estructura d'edats marcada per l'incidència de matrimonis joves que han comportat una reproducció corresponent, amb tendència a decreixer a mesura que el polígon en qüestió es fa més antic, com ho il·lustra, per exemple, la comparació entre el Parc del Vall d'Hebró i Sant Genís o Montbau.
- b) Els barris d'origen més anterior, molt lligats al fet immigratori, que mostren una estructura particularment jove (sobretot en el cas del Carmel) de tipus predominant, juntament amb una lleugera tendència cap el procés d'envelliment (sobretot pel que fa a Horta) observada ja en algun barri, degut a la incidència de la població anterior al procés immigratori (Clota) o bé a altres raons com pot ser la caiguda de la fecunditat

En tals barris, doncs, hi ha un predomini notable de matrimonis recents i de mitjana edat, així com una base infantil extraordinària, sobretot pel que fa a les edats superiors als 5 anys, ja que la fecunditat en els darrers anys del Padró sembla que ja ha començat a minvar.

En ambdós tipus d'estructura d'edats, però, cal fer notar com l'element predominant és un fort potencial demogràfic i un pes relevant del poblament infantil; aspectes, aquets, definitius en fer una avaluació del potencial actiu de la zona i en avaluar els equipaments de l'àrea en estudi.

5.3. Població activa i estratificació ocupacional

Una consideració especial mereix l'anàlisi de la població activa i del sistema d'estratificació ocupacional. Les dades en qüestió han estat obtingudes també previ buidatge del Padró Municipal del 1975 i, per tant, seguint l'esquema d'ocupacions emprat en el mateix. En aquest apartat posarem en consideració, en primer lloc, la proporció d'activitat enregistrada, en segon lloc procedirem a un anàlisi comparativa de l'estructura ocupacional de l'àrea de Martí Codolar respecte el conjunt de la Ciutat, i, per últim, farem esment del sistema d'ocupacions obtingut per cada una de les unitats urbanes que componen el nostre territori.

El punt de partida d'una anàlisi estratificacional passa, en primer lloc, per una avaluació global de la població activa i de la taxa d'activitat. Aquest pas no deixa d'ésser complex degut a la complicació estadística i conceptual que ha sofert la mateixa expressió de "població activa". A nivell operatiu seguim el concepte de població economicament activa que s'obté a partir de la deducció de la població total els grups de menors i estudiants, les dones de casa i la població senil de més de 64 anys. En base a això, el càlcul de la població activa en el conjunt dels barris que analitzem és el següent:

Població inactiva (menors-estud.)	37.887	32,2 %
Població inactiva (dones de casa)	22.430	19,1 %
Població inactiva (tercera edat)	5.372	4,6 %
Total població inactiva	65.689	55,9 %
Població activa (+ grup NC)	51.902	44,2 %
Població activa (- grup NC)	40.022	34,0 %

Tal com venen expressats els resultats del Padró, el nombrós grups d'individus que no declaren cap tipus d'activitat però que tampoc es coloquen com a classes passives fa que l'avaluació de la població activa sigui només aproximada ja que dintre d'aquest grup ("No contesta") tant hi poden figurar actius com inactius (població en atur, professions no específiques, minusvalia, etc).

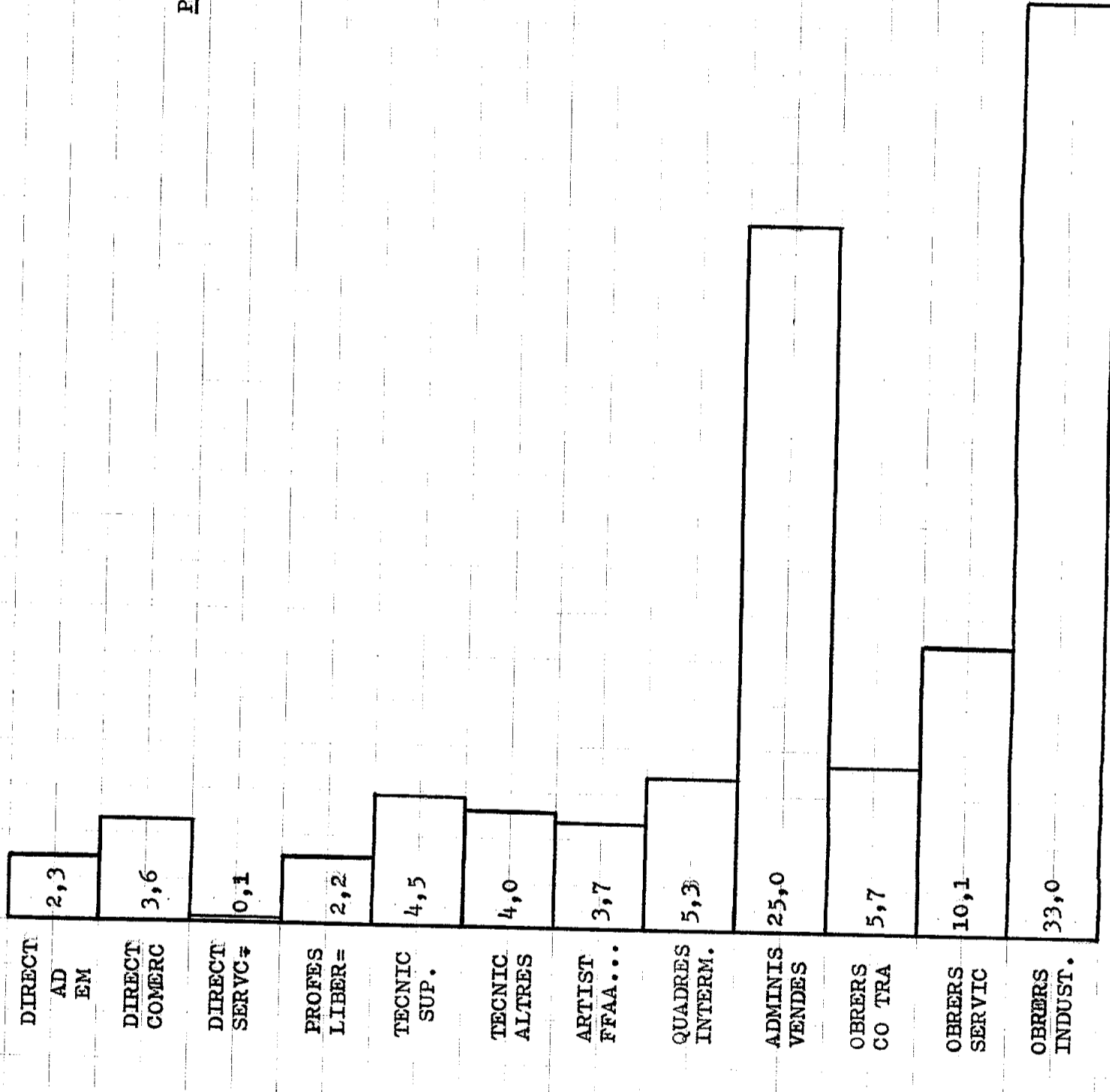
Pel que fa al conjunt de la Ciutat, la taxa d'activitat al 1975 és del 36,7 per cent o del 47,4 per cent (si considerem el pes de la manca de respostes); en ambdós casos podem observar que la taxa d'activitat per Barcelona és superior en més de dos punts i mig a la de l'àrea de Martí Codolar.

Si desagreguem la taxa d'activitat global de la Ciutat per districtes obtenim els següents resultats (incloent-hi el grup NC):

<u>Taxa d'activitat per districtes / 1975</u>		
I. . . 45,4	V. . . 53,1	IX. . . 45,8
II. . . 46,4	VI. . . 49,5	X. . . 39,3
III. . . 50,4	VII. . . 52,3	XI. . . 51,8
IV. . . 48,8	VIII. . . 52,7	XII. . . 44,5

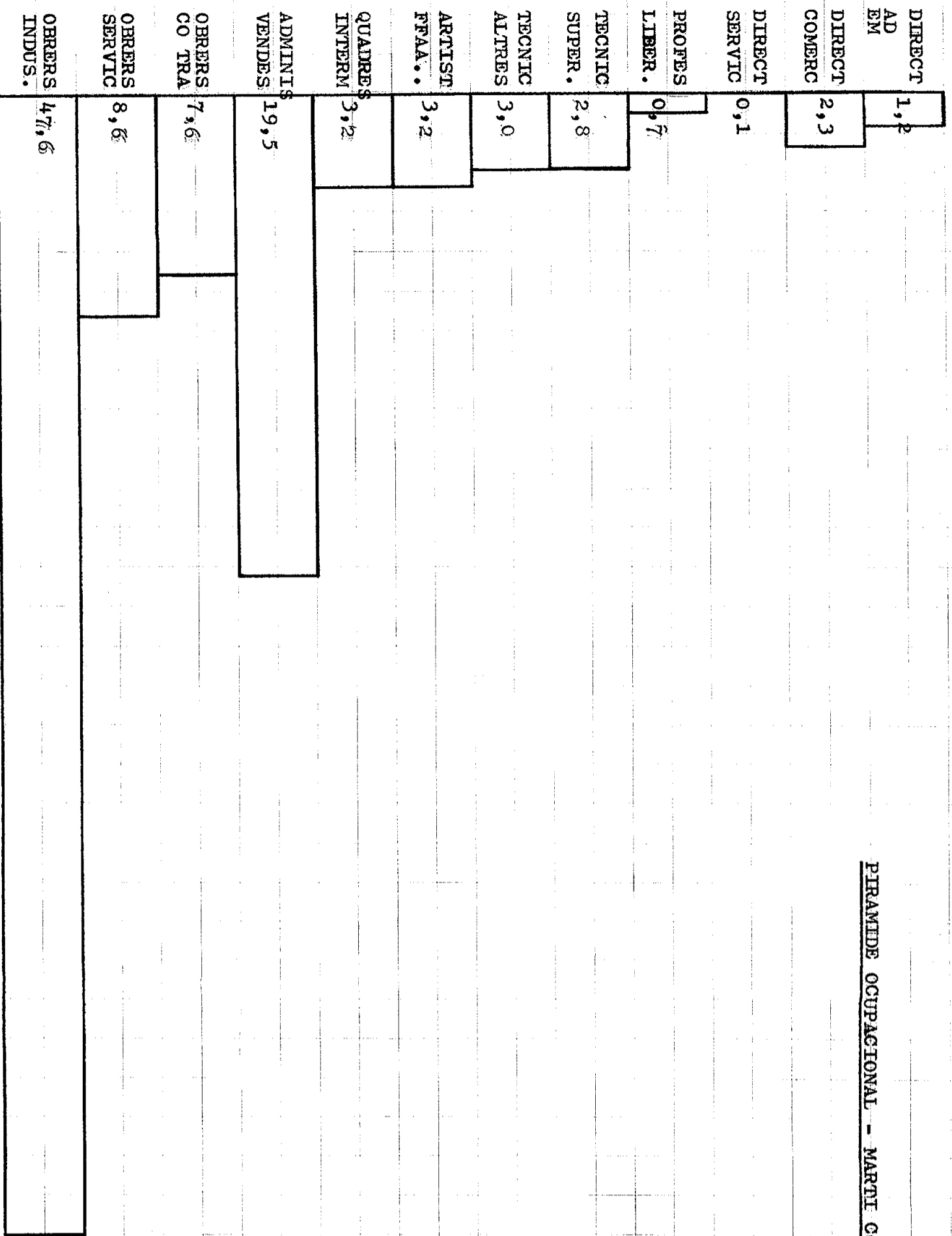
A partir d'aquets resultats obtenim un conjunt de districtes amb activitat superior a la mitja: III-IV-VI-VIII-XI, i un grup que té una activitat sensiblement inferior: I-II-X-XII-IX. És a dir, la zona de Ciutat d'arran de mar i la divisòria perpendicular que ens separa els districtes X-XII del IV-VIII, escindeix la ciutat en dos tipus d'activitat. La diferenciació d'aquets índex per damunt i per sota de la taxa global està relacionada evidentment amb l'estructura d'edats de la població i sobretot en la repercussió de la població infantil damunt la població activa. Així, tenim una correspondència entre les zones amb més poblament infantil i taxes d'activitat baixes i entre les zones amb més

PIRAMIDE OCUPACIONAL - BARCELONA 1975

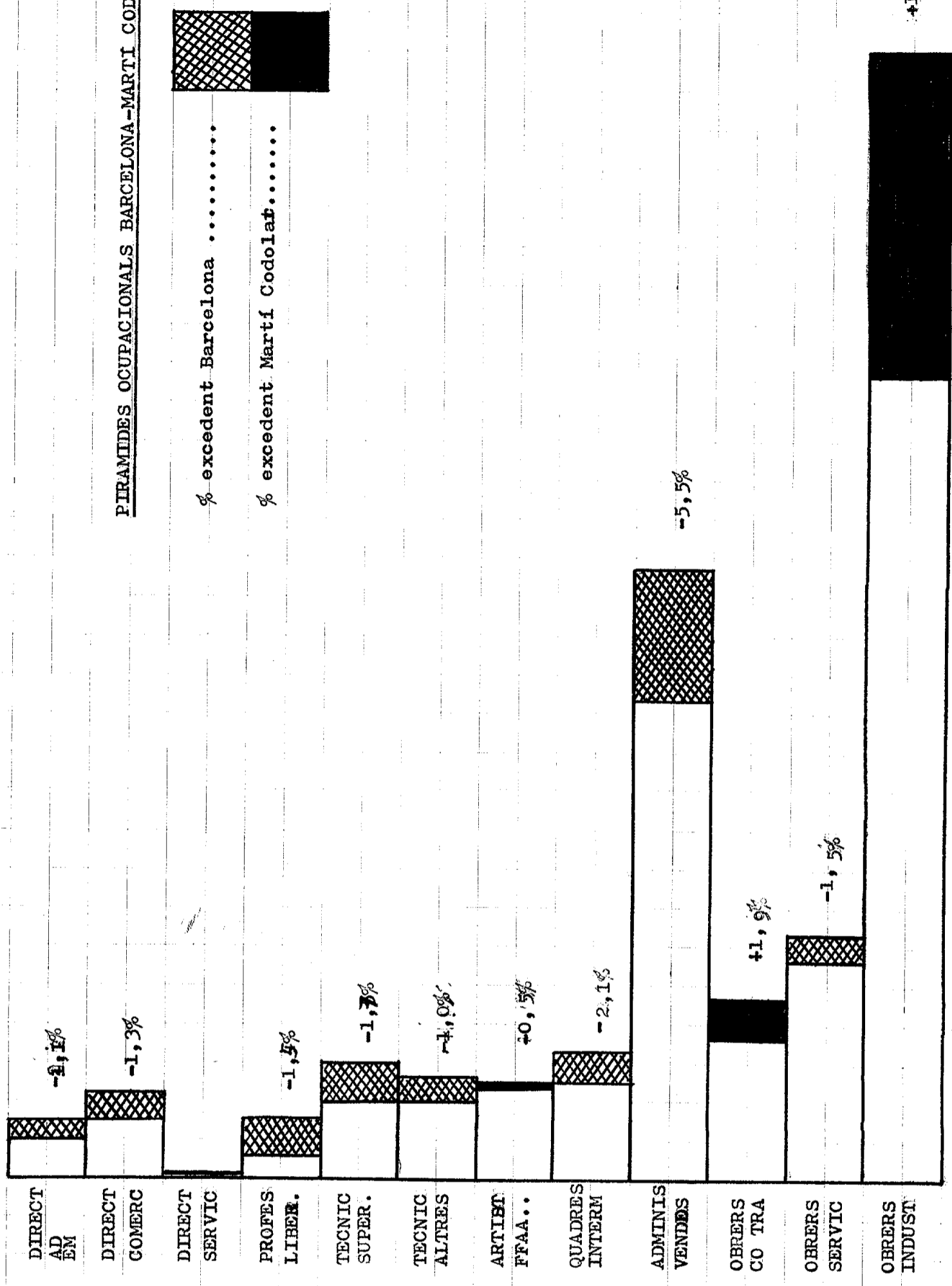
(Font: Padró Municipal 1975; elaboració pròpia)

PIRAMIDE OCUPACIONAL - MARTI CODIAR 1975

(Font: Padró Municipal 1975; elaboració pròpia)

PIRAMIDES OCUPACIONALS BARCELONA - MARTI CODOLAR 1975

(Font: Padró Municipal 1975; elaboració pròpia)

pes específic de les edats adultes i taxes d'activitat altes. En aquest sentit cal observar com la nostra àrea reflexa clarament en el camp de l'activitat la seva composició demogràfica on la càrrega inactiva de població infantil sobre els actius es deixa sentir, amb totes les seves implicacions de caràcter socio-econòmic pel que fa a les economies familiars i a la dotació d'equipaments, sobretot escolars, esportius i d'esbarjo.

Tenint en compte que les dades que empren per aquest apartat socio-demogràfic són les proporcionades en el Padró Municipal, l'anàlisi del sistema d'estratificació social s'ha de fer a partir exclusivament del sistema d'ocupacions, que contempla fins a tretze estrats ocupacionals: propietaris i directors d'empreses, comerços i serveis, professionals liberals, tècnics mitjos i superiors, administratius i venedors, obrers de transports i comerços, obrers de serveis, obrers industrials, altres professions i el grup no avaluat.

L'hipòtesi d'entrada és que l'estructura ocupacional de la nostra àrea expressa clarament un tipus de demografia social ben determinat: l'incidència de les "classes populars" determina el sector de Martí Codolar com un enclavament ben definit de la classe obrera industrial, talment que aquest grup de barris mostren una component obrera específica que no fa sinó corroborar la tesi de la segregació urbana a partir de l'estructura de classes de la societat capitalista ("Sol urbà i classes socials").

Aquest aspecte ens apareix clar en portar endavant una comparació entre l'estructura ocupacional de la Ciutat i la de Martí Codolar. Pel que fa al conjunt de la Ciutat la representació gràfica de la piràmide ocupacional ens mostra ben clar una composició social pròpia dels centres d'aglutinament industrial i de serveis:

a) El que sobresurt més és el component obrerístic de la Ciutat (45,8 per cent de la població activa, descomptant el grup no avaluat), dintre del qual el pes específic de la classe obrera industrial és més que significatiu: 33 per cent sobre la població activa i el 67,6 per cent sobre el conjunt de la classe obrera. Per tant, pel que fa a la demografia social, l'especialització funcio-

nal de la Ciutat com a enclavament industrial és més que clara.

b) El grup d'administratius i venedors té un pes relevant, tot i que menor (25 per cent de la població activa) i que revela l'incidència cabdal d'aquest estrat i del fenomen administratiu en l'especialització funcional de la Ciutat.

c) El grup directiu i propietari de mitjans de producció és sensiblement superior al conjunt del territori de l'Estat, cosa que no fa sinó ratificar la qüestió del creixement desigual i de la concentració espacial dels estrats dirigits.

Aquesta distribució ocupacional a Barcelona ofereix alhora una gran diferenciació si considerem la mateixa segons els districtes actuals, i que ens ve a demostrar en el camp urbà com la localització espacial de la demografia social correlaciona amb l'estructura de classes. Un anàlisi, que ara no ens vé al cas, ens posaria de relleu el lligam entre les piràmides ocupacionals i la localització espacial del sistema desigual.

En aquest sentit, l'estructura d'ocupacions de la nostra zona de Martí Codolar ofereix clarament una forta incidència de la classe obrera industrial en detriment dels càrrecs directius, les professions liberals, els tècnics superiors i mitjos i àdhuc dels administratius i venedors. Aquest aspecte es pot posar de relleu a partir d'una doble comparació: en primer lloc la superposició de les piràmides ocupacionals de Martí Codolar sobre la de la Ciutat i, en segon lloc, la localització dels estrats ocupacionals.

La superposició de les piràmides ocupacionals (veure gràfica) ens mostre clarament la diversitat estratificacional entre el conjunt de la Ciutat i els nostres barris: els estrats on excedeix la Ciutat són els càrrecs directius, els tècnics i els administratius i també els obrers de serveis; els estrats on excedeix la nostra àrea són els obrers industrials i els obrers del comerç i transport (i lleugerament els artistes, FFAA, etc):

Direct.ad.em: -1,1%
Direct.comerç: -1,3%
Direct.servc.: 0

Prof.lib.: -1,4%
 Tècnic sup.: -1,7%
 Tècnic altr: -1,0%
 FFAA,art...: +0,5%
 Quadres int: -2,1%
 Adm.vend.: -5,5%
 obrer co.tr: +1,9%
 obrer servc: -1,5%
 obrer ind.: +14,6%

Així, doncs, pel conjunt dels bar-
 ris que estudiem el pes específic
 de la classe obrera és el dominant,
 mentre que l'incidència d'altres
 estrats ocupacionals és molt menor,
 àdhuc pel que fa als empleats ad-
 ministratius. En aquest sentit, la
 nostra àrea està marcada per un
 fort obrerisme tal com es dedueix
 en el càlcul del percentatge de
 classe obrera sobre el conjunt de
 la població activa:

% Classe obrera sobre Població Activa

Districte I	54,2%	Districte VII	51,9
Districte II	51,1%	Districte VIII	42,8%
Districte III	30,7%	Districte IX	58,1%
Districte IV	41,0%	Districte X	54,7%
Districte V	63,1%	Districte XI	31,4%
Districte VI	36,9%	Districte XII	50,7%
Area de Martí Codolar		63,8%	

Una segona via que ens permet l'obtenció de la desigual dis-
 tribució ocupacional és la que ens relaciona el percentatge de
 la població que significa els 117.000 habitants de la nostra à-
 rea amb els percentatges d'ocupacions enregistrades: mentre l'em-
 balum demogràfic d'aquesta significa el ^{6,7} per cent de la població
 de Barcelona, només enregistra els següents percentatges dels es-
 trats professionals:

Direct.ad.em:	2,6	-4,1% (diferència)
Direct.comerç:	3,9	-2,8%
Direct.servc:	3,1	-3,6%
Prof.liberal:	2,0	-4,7%
Tècnic sup.:	1,0	-5,7%
Tècnic altr:	4,5	-2,2%

FFAA,art...: 5,4%	-1,3%
Quadres int.:3,7%	-3,0%
Adm.Vend.: 4,8%	-1,9%
Obrer co.tra:8,3%	+1,6%
Obrer servc.:5,6%	-1,1%
Obrer indus: 9,0%	+2,3%

Així, doncs, la distribució espacial de les ocupacions implica, per els nostres barris, un sobreexcés d'obrers (sobretot industrials) que ratifica l'obrerrisme ja esmentat, alhora que una manca de les altres professions, sobretot càrrecs directius, tècnics superiors i professionals liberals, que preferencialment radicuen el seu habitacle en àrees urbanísticament i socialment més dotades.

El component ocupacional de la nostra àrea, no obstant, presenta aspectes diferencials segons les unitats urbanes que la componen, és a dir, la piràmide professional de cada un dels barris ofereix una diversitat que ens ratifica -en el camp estratificacional- una composició urbanística i socio-demogràfica diversa. Per posar de relleu aquest aspecte, doncs, procedirem també, en primer lloc, a reflexar l'estructura ocupacional barri per barri, i, en segon lloc, avaluarem la localització preferencial de la mateixa.

A les pàgines següents es presenta la distribució professional segons els barris i el tant per cent de les ocupacions sobre el total de la població activa dels barris, així com la distància d'aquests percentatges respecte el global registrat en l'àrea. A partir dels resultats d'aquesta quantificació obtenim les següents característiques diferencials dels barris:

a) Horta: Respecte el global de l'àrea estudiada aquest barri implica un predomini relatiu dels càrrecs directius (empreses i comerços), tècnics superiors i mitjos, així com de quadres intermitjos, administratius i venedors, mentre que la incidència de la classe obrera és menor. Val a dir, però que el pes específic d'aquesta dintre del barri és més que notable (44,4 per cent). Es pot afirmar que tot i siguent Horta un enclavament obrer, enregistra bona part dels càrrecs mitjos i directius de l'àrea, alhora que es defineix -tal com ja s'ha fet esment- com un centre comercial intern

ESTRUCTURA OCUPACIONAL DE L'AREA (1975)

	N-C	DIRECT EM.	DIRECT COM.	DIRECT SERVC.	PROF. LIBERAL	TECNIC SUP.	ALTRES	TECNIC ART.	FFAA	MITJOS	QUADRES ADM=	OBRES VENDA CO-TRA	OBRES SERV	OBRES INDUS	TOTAL POB.AC.
HORTA	3014	144	345	13	72	391	407	395	506	2579	788	832	4591	14.007	
	21,2	1,0	2,5	0	0,5	2,8	3,0	2,8	3,6	18,4	5,6	6,0	32,8	100	
LA CLOTA	62	2	7	0	1	5	6	14	7	76	37	46	285	548	
	11,3	0	1,2	0	0	1,0	1,1	2,5	1,3	13,8	6,7	8,4	52,0	100	
VALL HEBRO	470	21	35	1	42	118	109	89	60	317	128	118	364	1.873	
	25,9	1,1	1,8	0,5	2,3	6,3	5,3	4,7	3,2	17,0	6,8	6,3	19,4	100	
FONT FARGUES	723	72	96	4	59	126	123	51	145	487	133	128	707	2.854	
	25,3	2,5	3,4	0,1	2,1	4,4	4,3	1,8	5,1	17,1	4,6	4,5	24,7	100	
CARMEL	4258	89	285	10	56	234	253	371	310	2743	1329	1442	9657	21.037	
	80,2	0,4	1,3	0	0,3	1,1	1,2	1,7	1,5	13,0	6,3	6,8	46,0	100	
PENITENTS	134	9	10	1	13	35	21	40	17	75	29	38	117	539	
	24,8	1,7	1,8	0,2	2,4	6,5	3,9	7,4	3,1	14,0	5,4	7,0	21,7	100	

.../...

ESTRUCTURA OCUPACIONAL (1975) Cont.

N-C	DIRECT EM		DIRECT COM		DIRECT PROF. SERV. LIBER		TECNIC SUP.		TECNIC ALTRES		FCAA ART.		QUADRES ADM. VENDA		OBRER CO-TIRA		OBRER SERVC		OBRER INDUS		POB. AG TOTAL
	EM	COM	SERV.	LIBER	SUP.	ALTRES	ART.	MITJOS	ADM.	VENDA	CO-TIRA	SERVIC	INDUS								
MONTBAU	1228	14	40	0	15	87	127	229	111	579	174	220	671	3.545							100
	34,6	0,4	1,1	0	0,4	2,4	3,6	6,5	3,1	16,3	4,9	6,2	18,9								
S. GENIS	1146	17	51	2	19	89	76	76	76	472	237	278	1091	3.629							100
	31,6	0,5	1,4	0	0,5	2,5	2,1	2,1	2,1	13,0	6,5	7,6	30,0								
TEIXONERA	845	36	52	5	20	42	69	41	49	515	203	335	1587	3.800							100
	22,2	1,0	1,3	0,1	0,5	1,1	1,8	1,1	1,3	13,5	5,3	8,8	41,7								
TOTAL	11880	404	921	36	298	1128	1191	1306	1281	7843	3058	3437	19070	51.902							
	22,9	0,8	1,7	0,1	0,5	2,1	2,3	2,5	2,5	15,1	5,9	6,6	36,7								100
% - NC	--	1,0	2,3	0,1	0,7	2,8	3,0	3,2	3,2	19,6	7,6	8,6	47,6	40.022							100

Font: Padró Municipal 1975; elaboració pròpia.

b) La Clota: Aquest petit barri té una característica ocupacional molt relevant; en efecte, pot ésser definit com un enclavament típicament obrer, on l'incidència de les ocupacions directives, tècniques i àdhuc administratives és més que menor. Aquest aspecte es fa molt palpable en observar que comparant amb el sistema estratificacional de l'àrea: presenta percentatges negatius en totes les ocupacions llevat de la classe obrera, de la qual n'està molt per damunt de la mitja.

c) El Parc del Vall d'Hebró: Aquest barri, de recent edificació, expressa -contrariament- una component obrera molt menor; fonamentalment el pes dels tècnics i administratius es deixa sentir en detriment del sector obrer tot i que aquest significa un 32 per cent de la població activa.

d) Font d'en Fargues: A nivell estratificacional aquest barri és ben clarament un dels més diferenciats ja que és la unitat urbana que -en termes relatius- registra més càrrecs directius i tècnics com també administratius.

e) Carmel: Si bé en termes absoluts el Carmel dona habitable a bon nombre de directors, tècnics i administratius, en termes relatius el pes específic d'aquestes professions és més que menor degut a la forta component obrera del barri; en efecte, podem dir que aquest barri, al reflexar un 46 per cent de classe obrera industrial sobre la seva població activa i rebra el 50 per cent del conjunt de treballadors assalariats en la indústria de tot Martí Codolar, es constitueix com a l'enclavament obrer més significatiu de tota la nostra àrea.

f) Penitents: La composició professional dels Penitents és més similar a les ja comentades de la Font d'en Fargues i Vall d'Hebró. Si bé el component obrer segueix pesant, sobresurt l'incidència dels administratius, tècnics i directius (i, curiosament del grup heteri dels artistes, militars..).

g) Montbau: Pel que fa als habitants d'aquesta zona poligonal cal dir que sobresurt el tipus d'ocupacions mitjes (tècnics i quadres mitjos i sobretot empleats, en detriment de càrrecs directius i de la classe obrera.

h) Sant Genís: Pel ^{que} que fa a la composició professional d'aquest barri, val a dir només supera la piràmide ocupacional de l'àrea en els reduïts estrats dels obrers de transport i comerç, els obrers de serveis i -curiosament- els tècnics superiors.

i) Teixonera: Per últim, aquest barri torna a fer present una estructura ocupacional similar a la del Carmel, on llevat d'una lleugera presència de directors d'empreses el pés específic de la classe obrera (sobretot industrial) és relevant.

Un darrer aspecte a subratllar entorn la qüestió ocupacional és el que fa referència a la localització percentual de les ocupacions en els nostres barris. El quadre de la pàgina següent ens mostra la distribució espacial de les professions complementant el que ja hem expressat. A partir d'aquestes dades hom pot observar -en base a tant per cent de població que implica cada barri- el predomini en cada una de les unitats urbanes de les professions:

- a) Directors d'empreses: Horta
Vall d'Hebró
Font d'en Fargues
Penitents
Teixonera
- b) Directors comerços: Horta
Vall d'Hebró
Font d'en Fargues
- c) Directors serveis: Horta
Font d'en Fargues
Penitents
Teixonera
- d) Professions liberals: Vall d'Hebró
Font d'en Fargues
Penitents
Sant Genís
- e) Tècnics superiors: Horta
Vall d'Hebró
Font d'en Fargues
Penitents
Montbau
Sant Genís

VARIACIONS PERCENTUALS SOBRE EL TOTAL OCUPACIONAL DE L'AREA

	N-C	DIRECT EM.	DIRECT COM.	DIRECT SERVC.	PROF. LIBERAL	TECNIC SUP.	TECNIC ALTRES	FFAA ART.	QUADRES MITJOS	ADM. VENDA	OBREER CO-TRA	OBREER SERVC.	OBREER INDUS
HORTA	-1,7	+0,2	+0,8	-0,1	0,0	+0,7	+0,7	+0,3	+1,1	+3,3	-0,3	-0,6	-3,9
CLOTA	-11,6	-1,0	-0,5	-0,1	-0,5	-1,1	-1,2	0,0	-1,2	-1,3	+0,8	+1,8	+15,3
VALL HEBRO	+1,1	+0,3	+0,1	+0,4	+1,8	+4,2	+3,0	+2,2	+0,7	+1,9	+0,9	-0,3	-17,3
FONT FARGUES	+2,4	+1,7	+1,7	0,0	+1,6	+2,3	+2,0	-0,7	+2,6	+2,0	-1,3	-2,1	-12,0
CARMEL	-2,7	0,4	-0,4	-0,1	-0,2	-1,0	-1,1	-0,8	-1,0	-2,1	+0,4	+0,2	+9,3
PENITENTS	+1,9	+0,9	-0,1	+0,1	+1,9	+4,4	+1,6	+4,9	-0,6	-1,1	-0,5	+0,4	-15,0
MONTBAU	+11,6	-0,4	-0,6	-0,1	-0,1	+0,3	+1,3	+4,0	+0,6	+1,2	-1,0	-0,4	-17,8
S.GENIS	+8,7	-0,3	-0,3	-0,1	0,0	+0,4	-0,2	-0,4	-0,4	-2,1	+0,6	+1,0	-6,7
TEIXONERA	-0,7	+0,2	-0,4	0,0	0,0	-1,0	-0,5	-1,4	-1,2	-1,6	-0,6	+2,2	+5,0

Elaboració pròpia a partir de la piràmide ocupacional de Martí Codolar

- f) Tècnics mitjos: Horta
Vall d'Hebró
Font d'en Fargues
Penitents
Montbau
Sant Genís
- g) Artistes, FFAA.. Horta
Vall d'Hebró
Penitents
Montbau
- h) Quadres mitjos: Horta
Vall d'Hebró
Font d'en Fargues
Penitents
Montbau
- i) Administratius
Empleats-vend. Horta
Vall d'Hebró
Font d'en Fargues
Montbau
- j) Obrer comerç i
transport: Vall d'Hebró
Carmel
Sant Genís
- k) Obrers serveis: La Clota
Carmel
Penitents
Sant Genís
Teixonera
- l) Obrers industr.: La Clota
Carmel
Teixonera

Podem concloure, doncs, que l'estratificació ocupacional de la nostra àrea ofereix unes característiques ben determinades que sobresurten en l'anàlisi que hem aportat:

1) La zona de Martí Codolar expressa, en forma determinant, una component que el fa merèixer la qualificació d'enclavament socio-urbanístic de la classe obrera, donada l'alta proporció de la ma d'obra assalariada que enregistra. L'antic municipi d'Horta ha conegut l'explosió urbana a partir del creixement industrial de la Ciutat en els darrers decennis donant habitatge al fort corrent immigratori que ha nodrit al sistema econòmic de la força de treball necessària.

2) Aquest corrent immigratori -sobretot procedent de les zones meridionals del territori de l'Estat- dintre la nostra àrea

ha incidit fonamentalment en el Carmel, la Teixonera i zones del peu de Collcerola (Penitents i Sant Genís) mitjançant un tipus d'habitat subintegrat o d'autoconstrucció dominant donada la composició no qualificada de la ma d'obra. Val a dir, però, que aquest tipus d'habitat ha anat sufrint transformacions cabdals paral·lelament al procés de qualificació de la classe obrera i de mobilitat social.

3) Horta, com a nucli suburbà antic, mostra un component tanmateix diferent de l'anterior, amb una incidència més que notable de població originària que ofereix aspectes diferenciadors a la classe obrera allí resident, amb una incidència d'una petita burgesia industrial i comercial així com també de càrrecs tècnics i directius.

4) La transformació urbanística ulterior ha modificat sensiblement l'estructura ocupacional inicial de l'àrea. En primer lloc, la remodelació de la vivenda ha generat nous habitatges que han donat rebuda a altres estrats professionals (Carmel, Horta, Penitents, Teixonera). En segon lloc, l'explosió poligonal en tot el Vall d'Hebró (Montbau, Vall d'Hebró, part de Sant Genís) ha implicat una diversificació ocupacional i demogràfica donant a l'àrea un caràcter menys unidimensional. En aquest sentit, podem dir que la zona que estudiem ofereix, a nivell estratificacional, les bases per ultrapassar la formació de "ghettos" urbans subintegrats, que és un dels aspectes a tenir en compte en el fenomen descentralitzador.

5.4 Població inactiva

La incidència de la població inactiva en la zona que estudiem ja ha estat enfocada en motiu de l'anàlisi de l'estructura d'edats. No obstant, convé fer una referència més explícita al grup d'inactius sobretot pel que fa a la població infantil i senil degut a la repercussió que impliquen a nivell d'equipaments escolars, assistencials i de zones verdes.

La distribució dels inactius sobre el global demogràfic ja s'ha fet palès més amunt. Allí s'ha fet notar com el pes que representen les classes passives en els nostres barris és molt diferent de la resta de la ciutat.

1) La població infantil ens significa un 32,2 per cent del embalum demogràfic, mentre que pel conjunt de la ciutat només un 27,2 per cent. Val a dir, a més, que cap districte de Barcelona arriba a un percentatge tant alt, per el qual podem afirmar que els nostres barris formen una de les àrees amb més incidència infantil de la Ciutat.

2) Contrariament, pel que fa a la població senil la zona de de Martí Codolar es mostra amb ^{un} percentatge particularment baix respecte la Ciutat degut a tractar-se d'una població molt més jove. Aquesta qüestió ja tractada en l'apartat 5.2 pot il·lustrar se a partir de l'embalum de jubilats. El nombre de jubilats enregistrat és sensiblement inferior al de la població senil donat que una part dels vells segueix amb altres activitats remunerada i sobretot degut al nombrós grup no avaluat (No Contesta"). En base a aquestes dades el percentatge de jubilats és del 4,5 per cent mentre que per Barcelona és del 7,3 per cent. Val a dir, també que en cap districte de la Ciutat s'arriba a un percentatge tant baix.

3) El grup de les dones de casa, per l'altre costat, té una incidència lleugerament més alta en la nostra àrea que en la resta de la Ciutat (19,0 per cent sobre 18,3 per cent). Les variables que intervenen en la determinació de l'embalum de les dones de casa són complexes (aquí no les podem sotmetre a anàlisi), però

DISTRIBUCIO DE LA POBLACIO INACTIVA (1.975)

	Menors	Jubilats	Dones de casa	Inactius total	Població total
HORTA	9566 (30,2)	1620 (5,1)	6332 (20,0)	17588 (55,6)	31595 (100)
CLOTA	453 (32,4)	62 (4,4)	334 (23,9)	849 (60,7)	1397 (100)
VALL D'HEBRO	1237 (31,3)	173 (4,3)	659 (17,7)	2069 (52,4)	3942 (100)
FONT D'EN FARGUES	2073 (32,9)	275 (4,3)	1099 (17,4)	3447 (54,7)	6301 (100)
CARMEL	16055 (32,7)	1520 (3,1)	10491 (21,3)	28066 (57,1)	49103 (100)
PENITENTS	316 (28,6)	77 (6,9)	172 (15,5)	565 (51,1)	1104 (100)
MONTBAU	3172 (37,0)	907 (10,5)	943 (11,0)	5019 (58,6)	8564 (100)
SANT GENIS	2349 (31,7)	380 (5,1)	1041 (14,1)	3770 (51,0)	7399 (100)
TEIXONERA	2666 (32,5)	361 (4,4)	1359 (16,6)	4386 (53,5)	8186 (100)
TOTAL	37887 (32,2)	5372 (4,5)	22430 (19,0)	65689 (55,8)	117591 (100)

Font: Padró Municipal 1975; elaboració pròpia.

en termes generals sembla que hi ha una correspondència entre l'estructura ocupacional i el treball de la dona; així, en les àrees on el component obrer és més notable sembla que hi ha un major predomini de les dones de casa (així, els districtes III, VIII i XI expressen percentatges baixos i els districtes X,I, II i XII expressen percentatges alts). Aquesta dimensió es podrà corroborar en la consideració desagregada dels nostres barri:

	<u>% població</u>	<u>% menors</u>	<u>% jubilats</u>	<u>% dones casa</u>
Horta	27,0	25,2	30,1	28,2
La Clota	1,2	1,2	1,1	1,4
Vall d'Hebró	3,4	3,2	2,2	2,9
Font d'en Fargues	5,3	5,4	5,1	4,9
Carmel	41,7	42,3	28,3	46,7
Penitents	1,0	0,8	1,4	0,7
Montbau	7,3	8,3	16,8	4,2
Sant Genís	6,3	6,2	7,0	4,6
Teixonera	7,0	7,0	6,7	6,0
Martí Codolar	100	100	100	100

En base a aquets resultats els trets més diferencials, pel que fa a la població infantil els trobem en Horta on el percentatge és particularment baix, en el Carmel on l'incidència infantil és superior i a Montbau degut a la localització allí de la residència dels Hogares Mundet. Pel que fa als jubilats és a Montbau on hi ha una major incidència degut a la mateixa raó esmentada, a Horta on l'envelliment és major i, per defecte, al Carmel que s'ens presenta com el nucli amb el màxim potencial demogràfic. Respecte les dones de casa també el tret més diferencial gira entorn Horta i Carmel que enregistren un "excés" de dones de casa per sobre de Sant Genís, Montbau, Teixonera i Vall d'Hebró on la proporció és menor. Val a dir que on les diferències son més notables és en el Carmel on el pes específic de les dones de casa és més que rellevant.

5.5 Població i immigració

Un darrer tret a considerar en aquest apartat de la demografia social i que té una importància cabdal en els nostres barris és el fenomen de la immigració; en efecte, la composició d'edats de la població i l'estratificació ocupacional obtingudes no tenen explicació plausible si no és per l'incidència determinant del corrent immigratori que els nostres barris han sofert -sobre tot a la partir de la decada dels seixanta- i que ha implicat una profunda transformació morfològica urbana i una problemàtica concreta.

D'entrada cal tenir en compte que -donat que les dades emprades són les del Padró Municipal del 1975- l'informació obtinguda sobre el moviment migratori no és la més ajustada ni de bon tros a la realitat social. En primer lloc, al tenir que recullir l'informació a partir de les seccions censals, la variable "lloc d'origen" no està creuada per grups d'edat, amb el qual es perd bona part del seu interès; és a dir, pel nostre treball hauria estat més profitós obtenir coneixement sobre el pes específic de les famílies en les que els pares són immigrants, independentment de si els seus fills són o no nascuts a Catalunya. En segon lloc, l'any d'arribada de la població immigrada està agrupat en intervals que no ens permeten un estudi en detall del moviment. Malgrat, però, aquets inconvenients derivats de la font emprada, hom creu il·lustratiu aportar els resultats per la nostra zona a fi de verificar com el fenomen immigratori ha estat clau per els barris que estudiem.

Que els barris de l'antic Municipi d'Horta formen un dels enclavaments del corrent immigratori fruit del procés de creixement industrial de la Ciutat ens ho demostra la comparació entre la nostra àrea i els districtes de Barcelona:

a) Mentre que la població nascuda a Barcelona-Ciutat de l'àrea de Martí Codolar signifiquen el 42,7 per cent del total demogràfic, els districtes de Barcelona donen percentatges en l'interval 45,7 per cent (districte IX) i 57,0 per cent (districte III). És a dir, els nostres barris expressen un menor pes relatiu de població nascuda a la Ciutat (Només els barris de Verdún-Prosperitat i Ciutat Meridiana superen la proporció de la nostra àrea).

d'immigrants

POBLACIÓ IMMIGRADA (LLOC D'ORIGEN)

	Barna ciutat	Barna provin.	Resta Catal.	Valen. Murcia Balears	Andalusia	Castel. Extrem. Lleó	Nord Aragó	Canarias Africa N	Extran ger	TOTAL NAIX. CATAL.	TOTAL FORA CATAL.
HORTA (100)	47,6	2,7	6,8	5,1	14,8	12,1	8,6	0,1	1,9	57,1	42,9
CLOTA (100)	41,6	2,0	2,4	5,2	24,2	14,7	7,5	0,1	2,1	46,0	54,0
VALL HEBRO (100)	37,9	3,0	4,3	4,8	11,4	15,5	13,5	0,0	9,4	45,2	54,8
CARMEL (100)	37,9	1,5	2,1	4,3	28,4	15,5	8,4	0,2	1,7	41,5	58,5
PENITENTS (100)	50,9	5,2	4,2	3,5	9,8	11,0	12,7	0,1	2,4	60,4	39,6
MONTBAU (100)	52,4	6,8	4,2	5,0	10,3	10,1	9,3	0,2	1,7	63,4	36,6
S. GENIS (100)	44,7	3,1	3,1	4,7	16,4	13,8	11,1	0,1	2,9	50,9	49,1
FONTS BERGUES (100)	46,4	2,5	3,0	7,7	13,9	11,9	11,4	0,4	2,7	51,9	48,1
TEIXONERA (100)	37,8	1,7	2,2	4,7	24,9	18,9	8,5	0,1	1,1	41,7	58,3
MARTI CODOLAR (100)	42,7	2,5	3,7	4,8	20,9	14,1	9,0	0,2	2,1	48,9	51,1

Font: Padró Municipal 1975; elaboració pròpia.

DISTRIBUCIO POBLACIO SEGONS LLOC D'ORIGEN

	Barna ciutat	Barna prov.	Resta Catal.	Valen. Murcia Balears	Anda- lusia	Castel. Extrem. Lleó	Nord Aragó	Canaries Africa N	Extrem ger	TOTAL		% POBLA6. TOTAL
										NAIX: CATAL.	FORA CATAL.	
HORTA	31,1	30,5	50,6	29,7	19,8	23,9	26,7	23,4	25,6	32,6	23,3	27,0
CLOTA	1,2	0,9	0,8	1,3	1,4	1,2	1,0	1,1	1,2	1,1	1,3	1,3
VALL HEBRO	3,0	4,2	3,9	3,4	1,9	3,7	5,1	1,1	14,9	3,1	3,6	3,4
CARMEL	37,2	24,9	22,9	27,3	56,9	46,1	38,8	45,7	33,5	35,4	47,9	41,7
PENITENTS	1,1	2,0	1,0	0,7	0,4	0,7	1,3	0,6	1,1	1,2	0,7	1,0
MONTBAU	8,9	20,3	8,1	7,6	3,6	5,3	7,5	8,6	5,8	9,5	5,2	7,3
S.GENIS	6,7	7,9	5,2	6,2	4,9	6,2	7,8	3,4	8,8	6,6	6,1	6,3
TEIXONERA	6,1	4,7	3,9	6,8	8,1	9,2	6,4	5,1	3,5	5,8	7,8	7,0
FONT FARGUES	4,7	4,3	3,5	6,9	2,9	3,6	5,5	10,8	5,6	4,6	4,1	5,3
MARTI CODOLAR	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Font: Padró Municipal 1975; elaboració pròpia.

b) Pel que fa als nascuts a Catalunya es manté la diferència: Per els nostres barris en conjunt els nascuts en el Principat importen un 49 per cent del poblament, mentre que a Barcelona la proporció gira entre un 52,7 per cent i 70,0 per cent (districtes IX i III respectivament).

c) Dintre la població immigrada de la resta de l'Estat, la població del Llevant (València, Murcia i Balears) té una relevància menor en els nostres barris (4,8 per cent) que en el conjunt de la Ciutat, ja que la major part dels districtes ofereixen xifres sensiblement superiors.

d) La població immigrada d'Aragó i el Nord (Euskadi, Asturies i sobretot Galícia) així com la de Canàries i Nord d'Àfrica té un pes similar en els nostres barris que a la Ciutat.

e) D'altra banda, la població procedent de l'extranger és molt reduïda en la nostra zona (2,1 per cent) i també a la Ciutat, exceptuant dos districtes, el III (5,7 per cent) i XI (4,0 per cent); això ens fa pensar que es tracta d'un tipus d'immigració radicalment diferent per aquets dos districtes (tècnics, diplomàtics..).

f) L'immigració procedent de Castella-Lleó, Extremadura i Andalusia és particularment forta en els nostres barris (35 per cent de la població total i 68,5 per cent de la població immigrada), mentre que a Barcelona gira entre un 12,7 per cent al districte III i un 30,5 per cent al districte IX.

En definitiva, doncs, els barris de l'antic Municipi d'Horta han rebut una forta pressió migratòria -sobretot d'Andalusia, Extremadura i Castella- que ens configuren un àrea típica de composició obrera (tal com ja hem vist) on la característica fonamental és l'extracció migrada de la mateixa, que ens remet als forts moviments de mà d'obra que ha sofert el territori de l'Estat sobretot a partir del pla d'estabilització del 1959.

Ara bé, val la pena aturar-se a considerar la nostra àrea a un nivell més desagregat a fi de palpar les bases diferencials del caràcter migratori dels barris, donat que la distribució ens apareix tanmateix desigual. La consideració desagregada ens porta

a veure que estem davant d'unitats urbanes on el fenomen immigratori ha estat total i de barris on hi ha un component de població originària notable. En efecte, podem senyalar tres nivells on la població immigrada té una incidència diferenciada:

- Barris amb una presència notable de població nascuda al Principat: Horta (57,1 per cent), Penitents (60,3 per cent) i Montbau (63,4 per cent).
- Barris amb una reduïda incidència de la població nascuda al Principat i per tant amb un major pes immigratori de la resta de l'Estat: Carmel (41,5 per cent), Teixonera (41,7 %).
- Barris intermitjos on la població nascuda al principat i la vinguda de fora es compensen: Parc del Vall d'Hebró (45,2 per cent), Sant Genís (50,9 per cent) i Font d'en Fargues (51,9 per cent).

Aquest aspecte diferencial es fa també rellevant en veure la distribució de la població nascuda a Catalunya i de l'immigrada de la resta de l'Estat segons el tant per cent de població que importa cada barri sobre el total de la població:

	% població sobre el total de l'àrea	nascuts Catalunya	immigrats resta Estat
Horta	27,0	+ 5,6	- 3,7
Clota	1,2	- 0,1	+ 0,1
Vall d'Hebró	3,3	- 0,2	+ 0,3
Font d'en Fargues	5,3	- 0,7	- 1,2
Carmel	41,7	- 6,3	+ 6,2
Penitents	1,0	+ 0,2	- 0,3
Montbau	7,3	+ 2,2	- 2,1
Sant Genís	6,3	+ 0,3	- 0,2
Teixonera	7,0	- 1,2	+ 0,8

Segons aquest criteri Horta, Penitents, Montbau i Sant Genís són els barris amb major incidència de nascuts a Catalunya i la Clota, Parc del Vall d'Hebró, Carmel i Teixonera són els barris amb major incidència immigrada de la resta de l'Estat.

Cal fer notar la correspondència entre aquets resultats i l'estructura ocupacional dels barris ja analitzada. Podem dir que s'ens tornen a reflexar tres subsectors dintre la nostra àrea: Horta (juntament amb Font d'En Fargues) com a nucli antic, amb una incidència notable d'antics residents al costat de població de fora amb una estructura socioeconòmica particular lligada a la petita empresa i al comerç. El Carmel, la Clota i Teixonera com a zones de recepció de ma d'obra industrial, fonamentalment d'origen andalús, extremeñy i també castellà. La zona poligonal (Parc del Vall d'Hebró, Montbau i Sant Genís) juntament amb Penitents que ha donat residència en bona part a població d'origen català (molt lligat al tipus ocupacional d'aquets barris). Aquest aspecte, pel que fa al projecte descentralitzador reb una importància decisiva en el sentit de que l'àrea que estudiem, tot i constituir-se a partir de l'immigració de la resta de l'Estat, disposa de les bases per a possibilitar un procés integratori cultural, evitant que una excessiva homogeneïtat ocupacional i lingüística elevés al pla administratiu la segregació que a nivell urbà el sistema socio-econòmic ha reflexat.

Un darrer aspecte a tenir en compte és el ritme immigratori experimentat en la nostra àrea en els últims quaranta anys. El conjunt dels nostres barris ha rebut una immigració del 57,1 per cent del total de la població, tant per cent que seria molt més elevat de descomptar els fills nascuts en el darrer decenni de famílies d'extracció immigrada. Aquest embalum demogràfic vingut de fora de la Ciutat ha tingut la màxima significació a partir dels anys 50 i sobretot en el primer quinqueni dels anys 60 que representa el cim del moviment migratori. Ha estat, doncs, durant els darrers vint-i-cinc anys que la morfologia d'aquets barris ha canviat la seva fesomia radicalment.

POBLACIO IMMIGRADA (ANY D'ARRIBADA)

NC	Nascuts Ciutat	+ 1975	1971-75	1966-70	1961-65	1951-60	1941-50	Abans 1941	Total
HORTA 3,3	49,0	0,6	5,3	8,2	10,9	12,5	4,9	5,1	100
CLOTA 3,3	41,6	0,6	7,4	11,3	13,9	13,5	4,1	4,0	100
FONT FARGUES 3,7	45,3	0,5	4,2	9,6	11,4	10,2	7,4	7,7	100
PENITENTS 5,1	51,0	0,8	3,9	8,0	7,2	9,7	5,8	8,4	100
TEIXO - NERA 2,4	37,6	0,5	5,4	13,8	17,3	14,8	4,1	3,8	100
S.GENIS 4,7	44,7	0,8	5,0	5,8	12,7	14,9	6,4	4,7	100
CARMEL 2,7	38,0	0,6	7,5	12,7	17,1	13,5	4,9	2,8	100
VALL HEBRO 6,1	37,9	1,7	11,2	16,4	9,9	8,7	4,2	3,7	100
MONTBAU 2,7	52,3	0,7	4,1	5,3	10,1	11,8	6,8	5,9	100
TOTAL 3,2	42,9	0,6	6,3	10,5	14,0	12,9	5,2	4,2	100

Font: Padró Municipal 1975; elaboració pròpia.

A nivell de barris, però, la configuració migratòria segons els períodes es diferent. Així tenim que l'immigració recent ha incidit més en la Teixonera, Carmel i Vall d'Hebró (1951-75), mentre que hi ha barris que mostren un immigració ja molt més radicada (anterior al 1950): Font d'en Fargues, Penitents, Sant Genís i Montbau. En aquest sentit, doncs, es confirma una correlació entre els barris amb més població autòctona i una immigració més antiga (possiblement ja molt integrada) i els barris amb més incidència andalusa i extremeña i una immigració més recent.

6. Tipologia de la vivenda

La ciutat és com un mosaic on aquesta variable intervé directament en la definició de cadascuna de les peces que constitueixen els diversos sectors diferenciats en el context de la mateixa.

Reprenent la definició donada per l'Institut Nacional d'Estadística, un habitacle és "tota habitació o conjunt d'habitacions separades estructuralment dins d'un edifici permanent, amb accés a l'exterior per una escala o passadís comú, que s'utilitza o s'intenta d'utilitzar com estatge d'una família". El tipus de configuració i d'edificació d'una vivenda ens permetrà una anàlisi de les diferències significatives entre les diverses promocions.

Pensem, en efecte, que la tipologia de la vivenda és pregonament expressiva i indicadora d'una determinada lògica en l'estructura urbana. Per poderoses raons d'ètica professional, i malgrat les dificultats que comporta aquesta opció, no voldríem de cap manera fer una valoració dinàmica de la política de la vivenda que s'ha dut a terme a casa nostra, donat el risc enorme de fer-la amb manca d'objectivitat científica. Però tot i això, per tal d'adonar-se realment de la significació d'aquesta variable en el context de la lògica de l'estructura urbana, caldrà atendre a certs elements, si bé superficials, del problema, a partir de la seva gènesi i fins a les seves dimensions actuals.

La ciutat de Barcelona ha crescut com una taca d'oli, amb una expansió espontània i indiscriminada. Com ja hem observat en parlar de determinades referències històriques de caire interpretatiu, Barcelona ha experimentat una evolució expansiva de tipus concèntric. I a mesura que ens allunyen de l'Eixample Cerdà, la qualitat de la vivenda disminueix progressivament. En arribar a la perifèria, on l'hàbitat subintegrat és evident, la deterioració de la vivenda, fins i tot la de nova construcció, esdevé incontestable.

Es un fet que s'opera una veritable segregació social a partir, únicament, de la tipologia de la vivenda. Es tracta d'una subjacent polarització social, efectivament discriminadora, que determina una estratificació social. D'altra banda, palesen també un cert deteriorament el casc antic i, en grau divers, els antics municipis perifèrics, que moltes vegades constitueixen també veritables unitats d'hàbitat subintegrat.

El creixement de Barcelona ha desbordat, en certa manera, les possibilitats de construcció racional, però malgrat tot la situació que exposàvem no és pas així per casualitat. L'han determinada al-

menys aquests quatre elements:

1. La urbanització ha desbordat l'equipament, és a dir, la celeritat del procés d'urbanització i la gran concentració d'activitats i de població no ha obtingut una inversió corresponent en equipaments urbans tan essencials com són la vivenda i els serveis;
2. L'augment accelerat del cost del producte final -la vivenda- prové de l'escassetat relativa del sòl urbà, el mercat del qual està concentrat oligopolísticament en poques màns, i de la poc evolucionada estructura de la indústria de la construcció;
3. La gran estratificació de la demanda, que en la seva majoria té un nivell de solvència escàs donada la seva composició predominant d'immigrants amb ingressos baixos o fins i tot eventuals;
4. El funcionament del sector sòl-construcció-immobiliàries, privilegiat del procés d'acumulació i desenvolupament, i peça essencial en l'estratègia del gran capital financer i industrial.

La conjugació simultània d'aquests quatre elements ha generat les tres grans línies determinants de tota la dinàmica administrativa:

1. La impossibilitat d'una política racional d'ordenació de l'espai. Això ha portat al progressiu deteriorament del casc antic, a la difícil intervenció a l'Eixample Cerdà i al desordenat creixement de la perifèria.
2. L'acceptació de grans dèficits d'equipament residencial. En són bons indicadors la sobreocupació de les vivendes antigues, la franca tolerància de l'autoconstrucció i l'aplicació puntual de promocions d'urgència amb estàndards qualitius totalment inacceptables.
3. El fracàs d'una política de desenvolupament, els trets essencials de la qual són la legitimació d'una dinàmica privada i caòtica i la presència d'operacions especulatives, que encara augmenten els desequilibris globals i tendeixen a perpetuar la lògica del sistema.

Cal tenir present que l'acumulació privada de capital o l'apropiació de plusvàlua del camp immobiliari és exercida mitjançant la negociació de terrenys i la promoció de vivendes, i que en ambdós casos s'especula amb la seva manca.

En la negociació dels terrenys cal distingir, d'una banda, el propietari del sòl urbà, que aprofita les seves rendes de situació, i d'altra banda el benefici obtingut pels promotors de les vivendes mitjançant la transformació de l'ús d'aquest sòl (de terreny susceptible d'edificació a terreny efectivament edificat), o simplement pel canvi operat en el sòl (de terreny agrícola a terreny edificat).

En la promoció de vivendes, l'aspecte crucial de l'especulació és el benefici obtingut pel promotor. Totes les anàlisis realitzades coincideixen a qualificar de normal un benefici que oscil·la entre el 15 i el 40 % del seu preu de venda.

I qui es beneficia de la plusvàlua del capital de promoció? Cal distingir també en aquest cas entre els propietaris del capital (societats immobiliàries, caixes d'estalvi, cooperatives, empreses, entitats públiques, promoció pròpia) i els qui aporten el capital circulant en forma de crèdits i de préstecs. Si bé en proporcions desiguals, els beneficiaris de la plusvàlua són aquests.

Després de tot el que hem dit potser ja no caldria ni esmentar que la imprevisió urbanística, l'urbanisme de tolerància resultant, la manca de vivendes, i dels serveis més elementals són expressions d'un desequilibri estructural entre els beneficis de la producció i les despeses del consum. El creixement racional i planificat de la vivenda és contaminat i molt sovint impossibilitat pel cúmul i l'entitat dels elements que intervenen en la lògica de l'estructura urbana. El baix nivell de la demanda i l'alt cost de l'oferta porten a situacions contradictòries com la coexistència de vivendes sense comprador amb famílies sense vivenda ni mitjans per obtenir-la.

Per tant, és a partir de la distribució de la vivenda i de la seva tipologia en una gran ciutat com Barcelona que podem definir una distribució polaritzada, jerarquitzada i estratificada de la població. En aquests moments no ens interessa tant una anàlisi de la lògica de l'estructura urbana existent com una lectura d'aquesta estratificació social determinada per la tipologia de la vivenda.

La definició tipològica que hem elaborat caracteritza uns mòduls de vivenda segons les variacions següents:

Model A: predomini d'edificació aïllada o bé desconectada de tota altra construcció. Hi incloem la típica barraca o semi-barraca, i per extensió tota casa autoconstruïda, com també la torreta amb jardí. Hi té cabuda també el bloc aïllat de vivendes, donat que la seva presència anàrquica ha reeixit a donar una fesomia completament

diversificada a una determinada unitat urbana.
Amb aquestes característiques, hi ha al nostre projecte de districte les zones següents:

1. bona part del barri de Penitants amb molt petites excepcions.
2. la part alta del barri de Sant Genís dels Agudells.
3. quasi tota l'antiga ciutat-jardí de la Font d'en Fargues.
4. la pràctica totalitat del barri de la Clota amb la permanència de les seves masies.

Model B: predomini d'edificació entre-mitgera, és a dir, construccions contigües que formen un sol cos d'illa o carrer. Hi incloem les construccions unifamiliars, vestigis característics dels antics municipis rurals perifèrics; l'hàbitat plurifamiliar típic de les grans promocions de blocs, units físicament i per un idèntic criteri constructiu o bé per juxtaposició de diverses idees constructives formant un tot inseparable i continu.

Aquestes característiques les retrobem en la nostra àrea estudiada a:

1. la pràctica totalitat del barri d'Horta.
2. la generalitat del barri del Carmel amb molt poques excepcions.
3. al barri de la Teixonera.

Model C: predomini de grans promocions o polígons de vivendes. Adés de promoció pública, adés de promoció privada, responen a un mateix criteri de gestió pel temps de construcció, per l'espai o per l'entitat constructora, i configuren un mosaic ampli i divers d'unitats urbanes desiguals i dissemblants.

Aquestes formes poligonals les trobem realitzades al nostre hipotètic districte a:

1. la part baixa de Sant Genís dels Agudells (les promocions de SADIS i INRENTA).
2. el polígon de Montbau del Patronat Municipal de la Vivenda.
3. el polígon inacabat del Parc del Vall Hebró degut a la iniciativa privada.

No cal dir que cap d'aquests models no es dóna en estat químicament pur en una unitat urbana determinada. La tònica general és precisament una constant barreja de tipologies segons els models esmentats, i en tot cas es pot parlar únicament de predomini d'un tipus determinat de model. Per exemple, hi ha habitables unifamiliars al costat mateix del polígon de Montbau i també hom es pot referir directament a la complexitat tipològica de la vivenda al barri del Carmel; el context urbà en resulta molt complex i diversificat.

Malgrat tot, creiem que les esmentades tipologies de la variable vivenda impliquen unes modalitats que donen la pauta analítica suficient a la nostra àrea d'estudi.

7. Funcionalitat d'una àrea urbana

Sembla evident que un lloc o zona urbana no pot pas ésser considerada de manera aïllada; l'interès de l'estudi d'una àrea urbana rau precisament en el fet que els homes requereixen una bona multiplicitat d'espais i que ocupen de manera molt diversa: en uns moments més o menys llargs, en uns moments diferents, amb grups molt variats... La conseqüència immediata és la gran importància que tenen els moviments dels homes que van d'un lloc a un altre. L'espai és, de fet, l'espai-temps; la vida quotidiana dels homes hi entra plenament.

Es pot dir, doncs, que les funcions d'un espai donat seran definides per les utilitzacions d'aquest espai en tant que impliquen concretament les posicions i els moviments dels homes, a més de les configuracions i els desplaçaments de les coses. Un exemple concret ens farà veure més clarament aquesta funció de l'espai.

En un banc o caixa d'estalvis, l'existència del qual es deu precisament a l'existència d'una economia de mercat i financera desenvolupada, hi ha uns empleats, uns diners, uns clients i sabem que permet certes operacions financeres, procura certs negocis i ofereix certes comoditats. Els empleats es desplacen per a anar al seu treball, els clients també per a gestionar el seu diner... En aquest espai tant complexe, l'important són precisament les modalitats concretes d'utilització d'aquest espai, modalitats estretament lligades a la seva posició dintre la ciutat i als desplaçaments dels usuaris. La funció del lloc on es troba aquesta entitat ve caracteritzada pel que realitza i pel que allà s'hi fa; però això sempre en la mesura en la que concretament l'organització bancària pren un lloc i una figura en la ciutat i en la mesura que els homes es desdemplacen per a ocupar aquests llocs un cert temps. El que ens interessa veritablement és el lloc en la seva relació amb d'altres llocs en tant que els homes utilitzen aquests diversos llocs per a fer certes coses.

La funcionalitat d'una àrea urbana és l'activitat predominant o conjunt d'activitats que es realitzen en el seu si i que van dirigides cap a l'exterior. El concepte neix en entendre un sector urbà com un òrgan que exerceix unes funcions dins la ciutat i, per extensió, dins la societat.

Són les activitats exteriors les que determinen una influència dins una àrea i no les d'ús intern, car aquestes són pròpies de tot agrupament urbà. Hom obté la determinació de la funció o de les fun-

cions d'una àrea urbana en comparar el tipus d'activitats dirigides a la satisfacció de les necessitats exteriors a la seva pròpia limitació espacial.

Les principals funcions resten inòcules dins la classificació següent: agrícola, militar, comercial, industrial, cultural, religiosa, estival i turística, terapèutica, administrativa i política, entre d'altres.

Una àrea urbana definida, com el veïnatge, és una agrupació que es defineix en base a la proximitat; però el seu fonament no es troba pas necessàriament en aquesta aproximació espacial. En moltes circumstàncies, una àrea urbana té una base sociològica professional (botiguers, menestrals, banquers...), ètnica (gitanos, immigrants...) o social (barraquista, obrer, ric...).

Es així com, en sembla, que el fonament definitori d'una àrea urbana, cal trobar-lo no solament per aquella proximitat, sinó també per la determinació sociològica que en dóna la individualitat col·lectiva i encara per la distància respecte a un centre de referència.

La tendència a la diferenciació del teixit urbà i a la constitució de parcel·les diferenciades es fonamenta sobre l'allunyament ressentit i viscut. Això configura, en certa manera, la demanda d'equipaments i la creació de diversos serveis i accentua la individualització d'una àrea determinada en la seva organització i la seva forma. La formació d'un nucli d'equipaments autosuficients i del pòl col·lectiu que constitueix, té un efecte evident sobre els límits socials d'una àrea determinada.

Malgrat tot, la funció urbana d'un sector no s'identifica pas amb l'activitat econòmica preponderant en un sector, encara que s'ha de dir que hi ha evidentment un lligam entre la funció i l'activitat.

La funció urbana ve constituïda essencialment pel rol que juga un sector en el funcionament intern de la ciutat. Es així com es pot parlar de funció administrativa, de funció residencial, de funció de servei, de funció de treball, de funció d'esplai, de funció cultural...

Certs sectors de la ciutat han esdevingut verdaders pòls privilegiats de conjunció de moviments que provenen de fora i de dins. Es a dir, una de les funcions externes o regionals de la ciutat es superposa en aquests sectors a la funció interna o urbana d'aquest sector. En el cas que ens afecta del possible futur districte de Martí Codolar, la funció terapèutica o hospitalària ultrapassa en gran manera les necessitats internes del sector i es tracta veritablement d'una funció d'àrea regional i molt més àmplia que la de la mateixa ciutat.

Es fa necessari distingir ara entre els serveis quotidians, els serveis semi-rars i els serveis rars.

Quan un sector o àrea urbana ofereix serveis rars, atreu una clientela que, en gran part, és exterior a la ciutat. Per altra banda, no passa pas el mateix pels sectors que ofereixen serveis semi-rars que atreuen essencialment i únicament els habitants de la ciutat. Per a certes funcions urbanes, per tant, es fa altament necessari determinar l'extensió de l'atracció; és a dir, les limitacions espacials de l'exercici de la funció. En definitiva, la funció dels serveis d'ús quotidià és compartida en general entre diverses unitats urbanes més o menys petites o nuclis d'habitatges d'un espai urbà força limitat.

Hi ha molts pocs sectors que siguin totalment unifuncionals; però a la gran ciutat el que és relativament fàcil trobar és sectors que tendeixen a la unifuncionalitat. Una zona industrial on hi treballen persones que habiten a un altre sector, tendeix clarament a la unifuncionalitat. Una zona residencial, en canvi, ofereix amb la funció residencial, una distribució de serveis quotidians; aquesta associació de les dues funcions és molt forta i forma una combinació característica. Malgrat tot, hi ha problemes d'ajustament entre aquestes dues funcions; no sempre són de la plena satisfacció pels individus i per la col·lectivitat. Els costos econòmics, socials i humans d'aquestes adaptacions són sempre més o menys pesats.

A l'hora de l'anàlisi sectorial de les funcions, caldrà tenir compte de tres variables que, per tot el que portem dit, es fan completament indispensables de tenir presents: l'extensió de les funcions dels sectors (generals o particulars segons graus molt diversificats), el nombre de les funcions exercides (multifuncionalitat o unifuncionalitat) i la naturalesa d'aquestes funcions (residencial, de treball, de serveis, etc).

...

...

Tenint compte d'aquestes tres variables funcionals a les que hem fet referència -extensió, nombre i naturalesa-, podem definir el nostre possible futur districte de Martí Codolar com una àrea urbana que aconsegueix clarament una funció residencial. Pel que respecte a Els Penitents, Sant Genís dels Agudells, el Parc del Vall Hebró, Montbau, La Teixonera, el Carmel, la Font d'en Fargues i Horta, aquesta funció residencial és totalment clara. Es tracta d'una residència obrera en general, amb una tendència cap a la residència mitja (dels quadres migs i empleats) indicadora d'una evolució clara cap a una terciarització pròpia i específica d'una societat cada

vegada més desenvolupada.

Aquesta funció residencial ve complementada, en tota la nostra àrea, per la resolució dels serveis quotidians propis d'una demanda típicament residencial: abasteixement alimentari i satisfacció primària i elemental de les necessitats educatives.

Cal notar, amb tot, que la unitat urbana d'Horta afegeix dues característiques que ens semblen pròpies del seu caràcter històric; ens referim concretament a les activitats productives d'intercanvi, coincidint manifestament amb la proliferació de la petita indústria i, per altra banda, la gran abundància de petits comerços que expliquen precisament aquell fet de l'intercanvi.

Aquesta àrea que possiblement constitueixi raonablement un futur districte, té encara dues funcions importants que responen més aviat al que hem qualificat precedentment de serveis rars. Volem referir-nos explícitament a la funció terapèutica (Residència Sanitària de la Seguretat Social i Asil Hospital de Sant Rafel) i a la funció assistencial (Llars Anna Gironella de Mundet), que tant pel seu àmbit, com per les necessitats que cobreixen, com per l'extensió de les seves funcions, acullen una clientela que ja no es limita als termes ni de la nostra àrea ni a vegades de la ciutat de Barcelona. Tant la funció terapèutica com l'assistencial compleixen uns serveis que són producte de la demanda d'un ventall de població de provinença molt llunyana.

En resum: des del punt de vista de la funcionalitat, la nostra àrea d'estudi és multifuncional, d'una extensió general o particular segons els casos i d'una naturalesa essencialment residencial amb tot el que el sentit de la paraula vol dir. A més, el nostre sector és un verdader pol privilegiat de conjunció de moviments de població que provenen de fora i de dins: hi ha en el seu si funcions externes o regionals de la ciutat que es superposen a la funció interna o urbana d'aquest sector.

Conclusions

La nostra àrea urbana estudiada té una lògica urbanística i social que, com hem intentat demostrar, obeeix a unes coordenades que poden justificar una administració i gestió amb una certa autonomia.

Pel que fa a l'amplitud del territori, es tracta d'una zona suficientment àmplia per a no col.lapsar la gestió i l'administració en un minifundisme eixorc i completament ineficient.

Quant a la topografia, és segurament un dels elements més significatius des del punt de vista geogràfic, puix que els promontoris muntanyosos que limiten, defineixen i encerclen el territori justifiquen una verdadera i real divisió administrativa puix que l'hi donen una tal coherència i unitat que reclamen una certa autonomia dintre una futura fragmentació de la ciutat.

Les unitats urbanes, delimitades a partir d'una complexitat de criteris entre els que no és pas un de menor la decisió presa per la Coordinadora d'Associacions de Veïns que fa la proposta, porta a prendre una sèrie d'opcions sobre les unitats naturals de vida que no ens deixa pas ben satisfets; hi ha massa interrogants, massa imprecisions i massa contradiccions entre el que semblava lògic i el que hi ha efectivament en realitat. A l'hora de tenir aquestes delimitacions ja sobre la taula, encara ens preguntem sobre la veracitat i l'ajustament real dels diversos blocs configurats; puix que, al costat d'operacions lògiques des de tot punt de vista, hi ha decisions sobre les que es fa molt difícil de veure'n la justificació. Concretament, encara estem pensant si els Penitents entra plenament dintre la configuració d'aquest futur districte. El tema no és gens fàcil i és fa del tot necessari prendre opcions que sempre siguin susceptibles de modificacions posteriors després d'un consciencios debat.

L'accessibilitat, entesa com a propietat que possibilita l'intercanvi d'una àrea amb una altra dintre la ciutat mitjançant una xarxa vial adequada a les necessitats presents i als increments de la densificació del tràfic calculats pel futur, donada la seva dependència d'altres factors, constitueix una observació empírica que no pot justificar, de cap manera, la compartimentació del nostre districte com a unitat de descentralització urbana. La nostra àrea es troba talment condicionada pels accidents topogràfics que en fan precisament una de les zones de la ciutat de Barcelona amb accés més defectuós. Són més les perspectives de futur les que ens

permeten parlar d'una àrea accessible que no pas la situació actual.

Des del punt de vista sociodemogràfic, el nostre futur districte manté uns intervals raonables de població; és a dir, es troba dintre uns extrems que podrien fer que la gestió o fos massa inabastable o fos potser excessivament reduïda. L'embalum dels 117 mil habitants és efectivament un terme mig molt ponderat.

Per altra banda, la nostra àrea ubica un pes relatiu notable de les edats més joves, no solament per causa de la important immigració, sinó també pel fet d'ésser un lloc ^{que ha} ~~sofert~~ l'expansió urbanística que ha generat l'assentament de famílies joves o de recent creació. Sembla que actualment la pauta de natalitat disminueixi adoptant models de conducta propis dels autòctons i que, molt a llarg plaç, pot fer variar substancialment les coordenades demogràfiques de l'àrea. Les diferències observades entre els diferents barris que componen el que seria aquest futur districte estan directament lligades a l'origen urbanístic i constructiu dels mateixos: els polígons de nova creació com el Parc del Vall Hebró, part de Sant Genís dels Agudells i Montbau, on la incidència dels matrimonis joves ha comportat una reproducció corresponent amb tendència a decreixer a mesura que el polígon és més antic, per una banda; i els barris d'origen anterior molt més lligats al fet migratori que tendeix a acumular matrimonis de recent creació i d'altres de mitjana edat i tenen, per tant, una base infantil rellevant, sobretot pel que fa a les edats superiors als cinc anys, per l'altra banda.

L'anàlisi demogràfica ens autoritza a definir la nostra àrea, des del punt de vista social, com un lloc d'assentament de la classe obrera amb tot els matisos que calen. D'una banda, això és veritat quasi absoluta al Carmel, la Teixonera i les zones de Penitents i Sant Genís dels Agudells del peu de Collcerola, amb les seves característiques específiques com són l'hàbitat subintegrat o d'autoconstrucció (amb serioses transformacions a tenir en compte a partir del procés de qualificació de la classe obrera i de la mobilitat social conseqüent). Per altra banda, l'antic municipi d'Horta presenta uns components que condicionen aquella afirmació puix que la incidència de la petita burgesia industrial i comercial i dels càrrecs tècnics i directius obliga a matisar substancialment la veritat de tota l'àrea. Finalment, cal dir que la transformació urbanística posterior o ha remodelat l'habitatge o ha generat formes poligonals que han lograt diversificar la seva demografia social, de tal manera que no s'ha caigut en la formació de "ghettos" urbans subintegrats. Aquesta ^s creiem que seria ^e una gran dificultat per a fer un plantejament racional de la possible i hipotètica descentralització urbana del

sector.

Pel que fa a la població inactiva, el pes important de les classes passives ve donada al nostre possible futur districte per la significativa abundància de menors o estudiants -fruit d'aquella tendència demogràfica predominant de la població jove- i per una lleugera diferència favorable a les mestresses de casa. La nostra àrea és jove i, per tant, el pes relatiu dels jubilats és notablement inferior. Si tenim compte de les unitats urbanes que componen la nostra àrea, hem de dir que aquests menors i estudiants es fan notar favorablement al Carmel i a Montbau (aquí caldria veure la desviació provocada per la institució dels "Hogares Mundet"); el jubilats a Montbau (segurament encara per causa de la institució esmentada) i a Horta; les mestresses de casa sobresurten notablement al Carmel i una mica a Horta.

La morfologia urbana del futur districte, en la seva configuració actual, és un fenomen relativament recent; és a dir, de fa aproximadament 25 anys. L'allau immigratori rellevant es situa precisament en aquest darrer període esmentat. El de data més recent ha contribuït a configurar les unitats urbanes de la Teixonera, Carmel i Parc del Vall Hebró, amb una incidència notable dels andalusos i extremerys. Són precisament aquestes unitats, junt amb la Clota, les que acullen els contingents més notables de la important immigració que s'observa dintre la nostra àrea. De cara al projecte descentralitzador, aquesta zona de Barcelona disposa certament de les bases per a possibilitar un procés d'integració cultural; no ens sembla pas possible que, des d'aquesta perspectiva, hi hagi el risc de fragmentar un districte de la ciutat marcat per una perillosa homogeneïtat.

Pel que es refereix a l'habitable, queda inclòit dintre els límits d'aquest projecte de possible districte una gran diversificació tipològica. Des de la torreta ajardinada de la Font d'en Fargues o la vivenda autoconstruïda de la part alta de Sant Genís dels Agudells o les masies més o menys estructurades de la Clota; passant pel les edificacions entre-mitgeres d'Horta, el Carmel i la Teixonera; fins a les promocions poligonals de Sant Genís dels Agudells, de Montbau i del Parc del Vall Hebró. El conjunt de les modalitats constructives del nostre proposat districte no és pas uniforme, puix que respon fonamentalment a tres variables: l'època edificatòria, la clientela de destinació i la concepció constructiva de cadascuna

de les idees que hi han intervingut. Una lectura pausada i atent del conjunt d'aquestes idees, ens donaria una panoràmica heterogènea i definitòria d'un creixement urbà depenent dels processos ideològics que determinen les relacions socials en general i en un moment i època concrets.

Des de l'aspecte de la funcionalitat, la nostra àrea d'estudi és, certament, plurifuncional, d'una extensió general (pol privilegiat de conjunció de moviments de fora i de dins, almenys pel que respecta a les funcions terapèutica i assistencial) o particular (la naturalesa essencialment residencial amb tot el que de resolució de serveis quotidians suposa). Malgrat tot, aquesta funció residencial ve matisada al barri d'Horta per una bona quantitat d'activitat productives d'intercanvi, és a dir, de petita indústria i per la gran abundància de petits comerços que expliquen precisament aquell fet de l'intercanvi.

...

...

Creiem que una descentralització urbana hauria de tenir compte absolutament de l'antic municipi d'Horta, que hem anomenat de Martí Codolar, perquè tant la lògica urbanística com social aconsellen seriósament que es prenguin com a unitats descentralitzadores, àrees de la ciutat que, d'una part, responguin a criteris d'homogeneïtat de l'espai i, d'altra part, afavoreixin una certa homogeneïtat socio-demogràfica.

Pel que hem estat dient, tenim la plena convicció que el nostre proposat districte presenta ambdues característiques de manera força clares. D'una banda, forma com un tot espacial homogeni que es presta a una gestió i administració autònoma i, per altra banda, presenta una diversificació demogràfica i social suficientment complexa per a no poder ésser considerat com una illa tancada i amb característiques definitòries massa globals i que podrien intensificar encara més la segregació urbana actual. Es per això que ens sembla que la iniciativa de la Coordinadora d'Associacions de Veïns de Martí Codolar mereix absolutament que sigui tinguda en compte.